

Saaka wvù Jee wvu ekumε Jisos no Matio to Saηεε

Fiεε fi nu ê ηwa' Mat wvun e

Saaka wvù jee wvù nu ê ηwa' Mat wvun e, jemyi le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. Saaka wvù jee wvun nu fô bonyii bocii le yî ekole ke nshε le. ηwa' wvun duηci le è nu Jisos Wee N'yεεyi wvu leη wvù kee keeloocε enεle fiεε fi bonci bo Nyo' le jemyi. N'yεεyi wvu Jisos tfuu ê ηwa' wvun e nu ε bó ε baance bikuu bitin. (1) No Jisos to benεε shii yî kum e no yεεyi ekumε bonyii bô bvunfon bvu fowe nu bvubole. (2) No Jisos to nyaε ntefe ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ekumε lemme di wvú to tumεε bó yî dvú le. (3) Boηgan bô Jisos to maε ekumε bvunfon bvu fowe. (4) N'yεεyi ekumε fiεε fi è nu wee ηgoo Jisos. (5) N'yεεyi ekumε no woη wvun nu ke eka bô no bvunfon bvu Nyo' le nu ke eto.

Bikuu bi mwεεm e ê ηwa' wvun e

1:1–2:23 Kfuu di bo Jisos Klistu le bô no bó to bokεε wvú

3:1-12 Lemme di Jon Nleseεjoo le

3:13–4:11 No bó to leseε Jisos ê joo bô no Satan to momεε wvú

4:12–18:35 Lemme di Jisos to ghane gee Galilee

19:1–20:34 ε Jisos nε Galilee, γεν Jelusalem

21:1–27:66 Kema ke Jisos e ke fokemese Jelusalem bô mbew jó le

28:1-20 No Tata Jisos to buyεε yî kpwe le, duηce ekole kew ê bonyii bew

Kfuu di bo Jisos Klistu le
(Luk 3:23-38)

¹ Eyan nu ediee ε bo'icee kfuu di bo Jisos Klistu le. Jisos Klistu to nu waa Nfon Dawe wvù to nu waa Abila'am. ² Abila'am to nu icee Aysik, ε Aysik nu icee Yakow, ε Yakow nu icee Judas bô boom bo ice le, ³ ε Judas nu icee Beles bô Sela bô bwee bó to nu Tama. ε Beles nu icee Eslon, ε Eslon nu icee Lam. ⁴ ε Lam nu icee Aminada, ε Aminada nu icee Na'shon, ε Na'shon nu icee Salmon. ⁵ ε Salmon nu icee Boas wvù bwee to nu La'ab. ε Boas nu icee Obéd wvù bwee to nu Lut. ε Obéd nu icee Jεese. ⁶ ε Jεese nu icee Nfon Dawe.

ε Nfon Dawe nu icee Saamun wvù bwee to nu kpwε Uliaa. ⁷ ε Saamun nu icee Lε'ubwam, ε Lε'ubwam nu icee Abija, ε Abija nu icee Asa. ⁸ ε Asa nu icee Jε'ushefat, ε Jε'ushefat nu icee Jolam, ε Jolam nu icee Usaya. ⁹ ε Usaya nu icee Jotam, ε Jotam nu icee A'as, ε A'as nu icee Esikaya, ¹⁰ ε Esikaya nu icee Manase, ε Manase nu icee Amos, * ε Amo nu icee Josaya. ¹¹ ε Josaya nu icee Jεkonaya bô boom bo bwee bó le. Bó to boke bó ε è to nu kefew kè bonyii bo Babilon to kooyε bonyii bo Israel gen dvú woy wvubo wvù Babilon e.

¹² Ejim jodvu, no bó to kooyε bonyii bo Israel gen dvú Babilon, ε Jεkonaya no nu icee Shiltia, ε Shiltia nu icee Selubabel, ¹³ ε Selubabel nu icee Abiud, ε Abiud nu icee Eliakim, ε Eliakim nu icee Aso, ¹⁴ ε Aso nu icee Sadok, ε Sadok nu icee Akim, ε Akim nu icee Eliyu, ¹⁵ ε Eliyu nu icee Eliesa, ε Eliesa nu icee Matan, ε Matan nu icee Yakow.

1:1 Lum 1:3-4; 2Tim 2:8; Mat 20:30-31 **1:2** Kerj 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24
1:3 Kerj 38:29-30; Lut 4:18-22 **1:5** Yosh 2:1-24; Lut 1-4 **1:6** 2Sam 11-12 **1:7** 2Klo 11:31-13:23 **1:8** 2Klo 13:23-21:20; 26:1 **1:9** 1Klo 26:1-28:27 **1:10** 2Klo 29:1-33:25 * **1:10** Boywa' bo boyvuum bomew kerjke diee din ε Amon. **1:11** 2Klo 34:1-36:21

¹⁶ Ɛ Yakow nu icee Yosew wvù dwee Maalia, Ɛ Maalia nu wvù to bokεε Jisos wvù bó teɲε le Klistu.

¹⁷ Nonen bo'icee kfuu di bo Jisos e ban Ɛ mum Ɛ no nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Abl'am e eto ebuy yî Nfon Dawe le, bvuu nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Nfon Dawe le eto ebuy seke bó to kooyεε bonyii bo Isael gen dvú Babilon. Ɛ keekεw seke bó to kooyεε bonyii bo Isael eto ebuy seke bó to bokεε Klistu nu ten Ɛ bo'icee kfuu dibole nu yuufe ncow bonεw.

Ɛkumε no boo di Jisos e to lenεε

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Boo di Jisos Klistu le to len ê je yin e. Bwee wvù Maalia to nu Ɛ bó Ɛ seyse wase le wvù nu ke enu kpwεε Yosew. É bó sε keeke etaashe bvujen, nu Ɛ fí to nε buy le wvù nu wase bô fue ê mvuɲgay mvu Keyoy ke Yuule le. ¹⁹ No fí kooyεε nonen, Ɛ Yosew wvù dweese, no è to nu wee wvu teytey yaa koɲke keeshoose wvù ke, mum yen le wen nu egawsen bô wvù Ɛ è nu ejim ejim. ²⁰ No wvù to bæε kpwaake keege nonen, Ɛ fí kooy le nceendaa Tata to nu Ɛ nε to fô wvù le ê εfile le seke wvù to leete gay ê wvù le, “Yosew, waa Nfon Dawe, fo wo efan keejo Maalia bwee yew wo le ke, njefo fue din dì wvù nu bô dí nu Ɛ wvù keɲke ê mvuɲgay mvu Keyoy ke Yuule le. ²¹ Wvù nu ke eboo wan diemsen é wo ecu diee diew le Jisos, † njefo wvù nu ke eboyse bonyii bew can bibefε bibole.” ²² Mwεem mvun mvunciim to kooyi keege é fí eto ekocen no Tata to jemyεε wase diuw wee we ntum e le, ²³ “Ben eyeke eyuw, wan wvu tfu mvu nu ke eleem bô fue, eboo wan diemsen é bó eteɲε wvù le Ɛmanwel.” Diee din nu le, “Nyo' nu beene Ɛ bó.”

1:16 Luk 1:27 **1:18** Luk 1:35 **1:21** Mben 130:7; Mat 1:25; Luk 1:31; Lem 4:12 † **1:21** Diee di Jisos nu le, “Wvù nu ke eboyse bonyii bew can bibefε bibole.” **1:23** Yεsa 7:14

²⁴ No εfile kie lamεε Yosew nonen, ε wvú ke kamse mum ge ke no nceendaa Tata gayεε ê wvú. Wvú to nu ε jo Maalia bwee yew we le, ²⁵ geenen ε bô wvú fanε yaa ecee diewe no wee bô kpweε ké no cee ke. Ε bô wvú ke ce nonen gen buy no Maalia to ghanεε eboo. Ε Yosew mum cu diee di wan e le Jisos.

2

Ε bogoyfee gen keebun Jisos

¹ Bó to boke Jisos ntεw wvú Betele'em wvu ê keba ke woŋ e kè Judea le. Ε è to nu kefew kedvu le ε 'Elod nu Nfon wvu Judea jodvu. Ε fi kooy le bogoyfee bomew to nu ε ne woŋ wvumew e ê keba kè diuu sane le, to Jelusalem no biwci le, ² “Nfon Bojuu wvú bó boke we nu fεε? Bese biwci nen njefo bese nu ε yen jon ye le ê keba kè diuu sane le, ε mum ε no too keebun wvú.” ³ Ε Nfon 'Elod dioo yuw saaka wvun ε wvú shiw fitele fiew, shiw noo fi bonyii bo Jelusalem e bocii. ⁴ Ε wvú tooy bocee ncese bo baay baay bocii bô bonyii bocii bô duŋci bonci bo Nyo' le ê bonyii, ε bó tase. Ε wvú bife ê bó le laa fò bó to nu keeke eboo Mboyse wvú Nyo' to kawεε, nu fεε le? ⁵ Ε bó tfuse le, “Bó to nu keeke eboo ntεw wvú Betele'em wvu ê keba kè Judea le. Fifi nu no wee ntum Nyo' to saŋεε le, ⁶ ‘Wo wvú Betele'em wvu woŋ wvú Juda le, fo wo ekpwaakè le wo nu fintεw fi caan baay woŋ wvú Juda le ke.

È keè le wee nu ke ebuy ntεw wvun e wvú nu ke esaake bonyii bem bo Israel.’ ”

⁷ Ε Nfon 'Elod mum tooy ten bogoyfee ba ejim ejim biwce yuw ê bó ntay kefew kè jon yidvu to buyεε. ⁸ No wvú yuw mum tum bó Betele'em gay le, “Ben egen ebosen egom wan wvudvu ntay. Ben dioo ε gom ε yen, kase to

see ê me, wvu le è nulo é me ten enġen embun wvú.” ⁹ É bonyii bodvu yuw no Nfon gay nonen, mum buy no gene nġen wvubo. É bó díoo gene, é fí kooy le jon yì bó to yenæé ê keba kè diuu sane le ye to nu é no lene gene ê bó fwe duġci bó je. É yí ke gen nen buy fò wan wvudvu to nu, mum leem fò. ¹⁰ No bó yenæé jon yidvu le nonen, é njoġ yuwyé bó baay, é ye no jee bó. ¹¹ É bó ke gen ley yew yì wan to nu dvú le, yen wan bô bwee wvù Maalia le, mum gbwe ê wan eġise bun wvú. No bó bun mum yene bikele bibole bvuse mwæem mvubole mvu kembunfon e, nya ê wvú. É mwæem mvun to nu ketwaa ke bigew e kè yeële, bô kfuu jiin dimew, noo kfuu nfiey mvu. * ¹² É Nyo' ke ciise lo ê bó é efile le le bó eyene fo bó ebvuu etu jim le bó eyen Nfon 'Elod e ke. É bó ke mum tu wase jim woġ wvubole ê je mi le jæy.

É Yosew jo wan é bô bó sam gen Ijiw

¹³ No bogoyfee ba nen'yæé wase gen, é fí kooy le nceenda Tata to nu é ne to fô Yosew e ê efile le gay ê wvú le, “Ja we ejo wan bô bwee é ben é bó efæe egen woġ wvù Ijiw e, enù jó egen ebuy kefew kè me nu nġe enġay le ben ekase le. Me nġayte nen nġefo Nfon 'Elod nu egomte wan wvudvu keeyu.” ¹⁴ É Yosew mum ja we, jo wan bô bwee entaġ ne gen Ijiw, ¹⁵ mum no nu jó gen buy kefew kè Nfon 'Elod to lae le. Fí to kooy nonen keege é fí eto ekocen no Nyo' to jemyæe diuw wee ntum we le le, “Me nteġe waa wem wvú é buy é è nu woġ wvù Ijiw e.”

É Nfon 'Elod yuwyé boom Betele'em

¹⁶ É 'Elod ke díoo yen le bogoyfee ba nu é læ wen, é fí ffuw wvú baay. É wvú mum tum bonyii le bó egen Betele'em noo biba bi mbew jó le bicii, eyuwyé boom

* **2:11** Jiin din ê díew bala le nu, «frankincense», é nfiey wvun nu, «myrrh». **2:15** Os 11:1

bolemse bò nu ε κew bilum bifεε ε tu jim. Wvú to nya bilum bin bii no wvú to biwceε ê bogoyfee ba yuw ntay kefew kè bó to yενεε jon ye le. ¹⁷ Ε bó gen yuwyε boom ba nonen, ε fí mum kocen no wee ntum Nyo' wvù Yelimia to jemyεε wase le,

¹⁸ “Bó nu ε yuw etale ntεw wvù Lama le, ε wee fuuηke kpwe, beele ffule. Ε è nu Lashel ε wvú beele boom bew. Ε bó cimse wvú cimse ηkuuη, ηjefo κε boom bew βεε κε.”

Ε bo Yosεw ne Ijiw kase tu jim

¹⁹ Ε Nfon 'Elod ke dioo la, ε fí kooy le nceendaa Tata to nu ε buynen fô Yosεw e ê εfile le woη wvù Ijiw e, gay ê wvú le, ²⁰ “Ja we ejo wan bô bwee é ben ε bó ekase etu jim woη wvù Israel e, ηjefo bó ba bò se gomte keeyu wan wvun nu ε kpweken wase.” ²¹ Nonen ε Yosεw mum ja we jo wan bô bwee ε bô bó no tuu jim woη wvù Israel e. ²² Geenεn, ε wvú ke dioo to, yuw le waa Nfon 'Elod wvù Akilius nu ε die kentaw ke ice le Judea ε no saake, ε wvú mum fan keegen jó. Ε bó bvuu lew ε wvú ê εfile le le fo wvú egen jó κε. Ε wvú mum βεε gen wase ε è nu ê keba ke woη e kè Galilee le, ²³ gen no cee ntεw wvù bó teηe le Nasalet e. Fí to kooy nonen keekocen no wee ntum Nyo' to jemyεε wase le, “Bó nu ke eteηe wvú le Wee wvu Nasalet.”

3

N'yεεyi Jon Nleseejoo

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ È to nu kefew kekíε le, ε Jon Nleseejoo ne buy gen ηkpwaante ê keba ke woη e kè Judea le no fewci ê bonyii

le, ² “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo bvunfon bvufowe nu wase nceencee.” ³ Jon wvun nu wvù wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyee ekume wvù seke wvù to gayee le,

“Diew wee fuunke ηkpwaante le,

‘Bó eseysel Tata,

enle é yí enù teyey.’ ”

⁴ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yì bó teje le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bô jew nyam, ε mwεem mwew mvudien nu cúma bô ndoj. ⁵ No wvù to fewci nonen, ε bonyii mum no buyte Jelusalém bô bontew bocii bo Judea jodvu le noo biba bi mbew Joo Joodan e bicii, gene fô wvù le. ⁶ No bó gene nonen no seje bibefe bibole, ε wvù mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁷ Geenεn, ε wvù ke díoo yen ε Bofalasii bô Bosadusii bomew nteen too le wvù elese bó ê joo, ε wvù gay ê bó le, “Eηgoke ke yó le, è tefe yee ben le ben elewtè shém Nyo' yì ffuuke yì wvù nu ke eduηce ê ben, ε se no too nen?

⁸ Ben egeè mwεem mvù duηci le ben nu ε kumen wase mvuntelem mvunen. ⁹ Fo ben emuη eduù ke lo ê bikuu binen le Abl'am nu icee wene ke. É me ensee ê ben le è nulo é Nyo' ebanke eta eyan é yó etu boom bo Abl'am e. ¹⁰ Ben ekeè le bó nu ε gee wase teme ê binyi bi bite le. Kete kecii kè baa yumte mvuntam mvù jee, nu ε bó nu egbwo naa eley yì geη e, eton lo. ¹¹ Me nleese ben ê joo njefo ben nu ε kumen wase mvuntelem mvunen. Geenεn ε wee wvù too ê me ejim nu ε wvù kuuke fele me. É bolaba bew nu ε me mbaa ncim ηkpwenten keentuu ke. Wvù nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le noo ηguy e. ¹² Wvù keηke fiee fiew ebo fi wvù nu efεeten egiη dvú,

3:2 4:17; Luk 3:3 **3:3** Yesa 40:3 **3:4** 2Bfn 1:8 **3:7** 12:34; 23:33;
 24:15-25, 37-39 **3:9** Luk 1:54-55; Jon 8:39; Lum 2:28-29; 4:12 **3:10** 7:19
3:11 Luk 3:16 **3:12** Yeli 13:24; Mat 13:30

eyese fò wvú fæetene, ebaance εγιη egεε ê ηwaw e, emum ekuu nyiim eton ê ηguy wvú fiee se njime le.”

ε Jon lese Jisos ê joo

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ No Jon to leese bonyii ê joo nonen, ε Jisos ke mum ne ê keba ke woj e kè Galilee le gen fò Joo Joodan e le Jon elese ten wen ê joo. ¹⁴ Geenε ε Jon no tune gayte le, “È nu wo wvú be keηke keelese me ê joo, wo ε kaa ε no too fò me le neε le?” ¹⁵ ε Jisos tfuse ê wvú le, “Cine é fí enù nonen keseen. È nu ê yin je le yì bee wo nu ege fieε ficii fi Nyo' gomte.” Nonen ε Jon mum bee, ¹⁶ lese Jisos ê joo. Ke no Jisos to buyte ê joo nonen, ε fí kooy le ebule to nu ε yene, ε wvú yen Keyoy ke Nyo' le no kí shiile too nu diewe ebembe le, to mum bæem yî ye le. ¹⁷ ε fí kooy le diew to nu ε jeme fowe le, “Wvun nu Waa wem. Wvú nu fitele fiem. Me n'yuuke njorj bô wvú baay.”

4

ε dεwle no momte Jisos

(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ ε Keyoy ke Yuule mum ne jo Jisos gen bô wvú ηkp-waante le dεwle emom wvú. ² ε wvú gen no nu jó shee too cee, yaa diee fieε yî εdiuw e mbaanyε. Ejim jodvu ε jej no yuu wvú. ³ ε wvú wwuwe wvú ké no momte bonyii mum to gay ê wvú le, “É wo fen nu Waa Nyo', é wo gay ε eta eyan tu bontuw bo bvulem e.” ⁴ ε Jisos tfuse le, “Fí nu ε bó ε sanj le,
‘Kε wee cee ke nje bvulem maanj ke.
Wee cee ten nje diew yicii yì buyte diuw Nyo' le.’ ”

3:15 5:17; 28:19 3:16 Yεsa 63:19; Esek 1:1-3; Jon 1:51; Lem 7:56; Mwm 4:1; 19:11 3:17 Yεsa 42:1; Mben 2:7; Mat 12:18; 17:5 4:1 Ibu 2:18; 4:15 4:2 Ksm 34:28; Mat 6:16-17 4:4 Dito 8:3

⁵ Nonen ε dɛwle mum jo wvú gen dvú ê kelaante kè yuule le, leke fô kegoy ke yew ncese le, ⁶ gay ê wvú le, “É wo fɛn nu Waa Nyo', é wo sele ekuse, njefo fí nu ε bó ε saɲ le,

‘Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew eceycey wo.’

ε fí bvuu nu ε bó ε saɲ le,

‘Bó nu ke eka wo

fo wo ekfun ekale yî te le.’ ”

⁷ ε Jisos tfuse ê wvú le “Bó nu ε saɲ ten le,

‘Fo wo emomtè Tata wvù Nyo' wo ke.’ ”

⁸ ε dɛwle bvuu jo Jisos fó, gen wase dvú yî ekole ke kum mvu le ε wvú defe ewe ntay, mum duɲce bitum bi yî ekole ke nshɛ le bicii bô bvukuke bvù nu bí le ê wvú.

⁹ No wvú duɲci nonen mum gay le, “Me nu enya mwɛem mvun mvunciim ê wo, é wo fɛn ε gbwe ê me ejise ε wvum me.” ¹⁰ ε Jisos gay ê wvú le, “Genɛ eke Satan! Bó nu ε saɲ le,

‘È wvumtè Tata wvù Nyo' wo,

lemte ke ε è nu wvú le maaj.’ ”

¹¹ Nonen ε dɛwle mum cine Jisos e, gen. ε fí kooy le bonceendaa bo Nyo' le to nu ε nɛ to no taale fô wvú le.

ε Jisos kɛw lemme diew Galilee

(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)

¹² ε Jisos ke nɛ yuw le bó nu ε koo Jon Nleseejoo ε fen yew ncaw e, ε wvú mum nɛ kase tu jim keba kè Galilee le.

¹³ ε wvú gen buy Nasalet, nɛ jó gen no cee ê kelaante kè Kafana'um e. Kelaante kin nu mbew Mamase yî Galilee le noo mbew biba bi bonyii bo Sebulun bô bo Naftali le.

¹⁴ Fifin to kooy nen keekocɛn no wee ntum Nyo' wvù Yɛsaya to jemyeɛ wase le,

¹⁵ “Keba kè Sebulun bô kè Naftali
bì nu mbew mamase le Joo Joodan kewvu keki,
nshe yì Galilee jo bonyii bô yaa nu ke Bojuu,

¹⁶ bonyii bô se shee cee ejiwε le,
nu ε yen wase n'yuu wvu baay e.

Diuu nu ε san wase

fô bonyii ban bô se shee cee gbwen ejiwε ke kpwe le.”

¹⁷ Ε κew kefew kekie le, ε Jisos mum κew no fewci ê
bonyii gayte le, “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo
bvunfon bvu fowe nu wase nceencee.”

*Ε Jisos tee bonyii bonεw le bó enù boom bew bo ηgoo le
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Ε Jisos ke ne no lene mbew Mamase yì Galilee le, yen
bonyii bomew e bofεε, ε è nu wee bô waa bwee. Bonyii
ban to nu Semon wvù bó to teje le Bita, bô waa bwee wvù
Andulu, ε bó laanke kensaj ê mamase le, no ηkieη wvubo
to nu byé yì koolεn. ¹⁹ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben ebì me le
é me enje é ben ekoole wase ε è nu bonyii.” ²⁰ Kaη mwaan
ε bó mum cine binsaj bibole no bii wvú le. ²¹ Ε Jisos ke
diao ne fó gence, bvuu yen bonyii bomew e bofεε ε è nu
ten wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Jem bô waa bwee
wvù Jon bô to nu boom bo Sebεdee le, ε bó nu ê kekoη e bô
bo icee bó wvù Sebεdee tumci binsaj. Ε wvú tee ten bó.
²² Kaη mwaan ε bó mum cine kekoη e bô icee bó le no bii
wvú le.

*Ε Jisos no yeeyi bonyii bvuu fele bo bincem e
(Luk 6:17-19)*

²³ Ε Jisos ke ne mum no ghane ê keba kè Galilee le kecii
yeeyi bonyii yéw bunle yibole bvuu fewci saaka wvù jee
wvu ekume bvunfon bvu Nyo' le. Wvú to fele ten kencem
kecii noo ntum tfuu yì bonyii le. ²⁴ Nonen, ε saaka wvu

ekumε wvú saarjken gen woŋ wvù Silia le tfuu. ε bonyii mum no too bô bonyii bocii bô to cemkene noo bô to nu yî monlum e fô wvú le, kenεε è nu bô bonceendaa bo dawle le njijsene bô bó, kenεε bô gbwee kenjgbwe, kenεε bô nu ε kpwe keba kemwaaŋ. ε bó too dvú nonen ε wvú fele bó bocii. ²⁵ Naa fee fô wvú to gene nu ε bibombom bi bonyii le bi baay no shfumte ke ê wvú ejim. Bonyii ban to nen'yi ê keba ke woŋ e kè Galilee le, ε bomew nen'yi ê Bilaante bi Yuufe le, bomew Jelusalem noo bontew bo Judea le bomew e. ε bomew nen'yi Joo Joodan kewvu keki.

5

*Njoŋ wvù è nu wvu baay
(Luk 6:20-23)*

¹ ε Jisot ke dioo yen kebombom ke bonyii le nonen, mum ne ben gen shii yî kum e, ε boom bew bo ŋgoo le baance to mbew ye le. ² ε wvú mum kew no yeyi bó gayte le,

³ “Njoŋ wvu baay nu fô bonyii bô kee le bó fuute yî mwεem mvu ê keyoy e,

njefo bvunfon bvú fowe nu bvubole.

⁴ Njoŋ wvu baay nu fô bonyii bô beele le,

njefo Nyo' nu ke ecimse bó.

⁵ Njoŋ wvu baay nu fô bonyii bô joo bikuu bibole fokuse,

njefo bó nu ke eyow ekole ke nshε le.

⁶ Njoŋ wvu baay nu fô bonyii bô jeŋ yuu bó ε kendonj

yumte bó ekumε nce wvu teyey e,

njefo Nyo' nu ke ege é bó effuu.

⁷ Njoŋ wvu baay nu fô bonyii bô camte shen fô bomew e,

njefo Nyo' nu ke ecam ten shen fô bó le.

- ⁸ Njorj wvu baay nu fô bonyii bô yuule ê mvuntelem e, njefo bó nu ke eyen Nyo' le.
- ⁹ Njorj wvu baay nu fô bonyii bô too bô nyekeey e, njefo Nyo' nu ke eteje bó le boom bew.
- ¹⁰ Njorj wvu baay nu fô bonyii bô bonyii bone bikaa ê bó ejim nje bó cee nce wvu teytesy, njefo bvunfon bvu fowe nu bvubole.
- ¹¹ Njorj wvu baay nu wene, seke bonyii nan'yi ben, bone bikaa ê ben ejim, jemyi kfuu mwεem mvù befe mvunciim ê ben yî ecici le nje ben nu bonyii bem. ¹² Fí ke dioo kooyi nonen ε ben no yuukè njorj lanlanjè, njefo mmawce wene wvù kuuke nu woŋ wvu we le. Ben ekeè le è nu ke nonen no bonyii to bone bikaa ejim jo bonyii bo ntum Nyo' le bô to yawεε to fwe ê ben e.

*Ben nu ŋkauw bô n'yuu wvu yî woŋ wvun e
(Mak 9:50; Luk 14:34, 35)*

- ¹³ È nu ben ŋkauw yi yî nshe yin e. Geenεn é ŋkauw ne lo ε cife, é bó ebvuu ege neε dvú é yí se ebvuu ekase eyeke? Ke è nulo é bó ebvuu ege fieε fi jee dvú efey le bó elan lo é bonyii efele leenci bô bikaa ke. ¹⁴ È nu ten ben n'yuu wvu yî woŋ wvun e. Ke kelaante kè bó bom yî kum e ké no nyiime ke. ¹⁵ Ke wee ké tfuuke ten ken'yeese bvuu jo ŋkaa kfuke dvú ke. Wvú ké tome ε è nu yî fieε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le, ε kí mum no yeese wee tfuu wvù nu yew. ¹⁶ È nu ke leŋleŋ no n'yuu wene keŋke keebaa ê bonyii ejise, wvu le bó eyene lemme dinen di jee le emum enyaa mbense ê icee wene wvù nu fowe.

N'yεεyi ekume bonci bo Muses e

5:8 Mben 24:3-5 **5:9** Ibu 12:14 **5:10** 1Bi 3:14 **5:11** 10:22; Luk 6:22 **5:12** 2Klo 36:16; Mat 23:30; Luk 6:23; Lem 7:52; Ibu 11:32-38; JεM 5:10 **5:13** Mak 9:50 **5:15** Mak 4:21; Luk 8:16 **5:16** εfε 5:8; Fili 2:15; 1Bi 2:12

¹⁷ Fo ben ekpwaakè le me nto keenfiwse mwεem mvù nu ê Ìḡwa' bonci bo Muses e noo mvù nu ê Bonḡwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ke. Me nto keenje é mvú ekocen lo. Ke me nto keenfiwse lo ke. ¹⁸ É me ensee ê ben keceey le ε gen ε buy naa no εbulε bô nshε nu ke eka, nu ε ke fijise fi ḡwa' le ê Ìḡwa' bonci le naa é fí cim doose nεε, nu ke eyuu efey kuse se fiεε fidvu ε kocen no fí duḡci ke. ¹⁹ Fí ε mum ε no nu le é è nu naa yεε wvù jine nci mvu ê bonci ban e, é wvuwe nci cim doose naa nεε, ε no yεeyi bonyii le bó ejinè ten nonen, tu mweten nu ke enu lo wee wvu caan ente jo bvunfon bvu fowe. Geenεn é wee gεele bonci ban, bvuu yεeyi ten bonyii le bó egεelè, tu mweten nu ke enu lo wee wvu baay ente jo bvunfon bvu fowe. ²⁰ Nonen me ε no nseje ê ben le, é gee dinen di teytesy baa fele di bonyii bò duḡci bonci bo Nyo' le noo di Bofalasii le, ben saa ke eyuu eley bvunfon bvu fowe le ke.

N'yεeyi ekume shém yì ton'yεen

²¹ Ben nu ε yuw wase le bó to nu ε gay ê bonyii bo fwele le, 'Fo wo eyu wee ke. É wee yu lo wee, tu wvú kenke nsaw.' ²² Geenεn me ε no ḡgayte ê ben le wee tfuu wvù ton'yi shém bô waa bwee, nu ε wvú kenke ten nsaw. Wee é nan waa bwee, é wvú no keè le wvú nu ke eleem fwe dvu bonyii bò saake bonsaw. Wee é tee waa bwee le, 'keyuḡ' é wvú no keè le wvú nu ke eley ḡguy wvu baay e. ²³ Fí ε mum ε no nu le, é wo leeme keenya nnya yo fô ketan ke ncese le, ε kume le waa bwoo kenke wo fô shem, ²⁴ é wo cine nnya yo le mbew ketan ke ncese le, gen ε ben ε wvú yaw mance mwεem, ε wo se kase to nya nnya yo. ²⁵ É wee jo wo ε no gεne dvú yew nsaw e, é wo mom ε ben ε wvú yansen seyse

tu wee bô nsan ε è bæε ê je, fo wvú ke egen efese wo can wee wvù saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e. ²⁶ É me ensee ê wo kecéεy læ ké wo nu ke ebuy dvú sε wo ε mεse ε law finyinyi ficii fi bó shieele ké.

N'yεεyi ekumε kenjaŋ

²⁷ Ben nu ε yuw wase læ bó to nu ε gay læ, 'Fo wo ejaŋ kpwεε wee ké.' ²⁸ Geenεn me ε no ηgayte ê ben læ, wee tfuu wvù taale kpwoon keŋke shieε we, nu ε wvú ε jaŋ ké wase wvú ê fitele le. ²⁹ É jise diuw di εcéεy gee ε wo gee kebefε, é wo min jise didvu laŋ. Fí jee læ wo elase keba kuw ke ye le kemwaaŋ, efey fo bó ke elañ ye yo yicii ηguy wvu baay e. ³⁰ Kebo kuw ke εcéεy é no gee tεn ε wo gee kebefε, é wo sum kebo kedvu laŋ. Fí jee læ wo elase keba kuw ke ye le kemwaaŋ, efey fo ye yo yicii egen ηguy wvu baay e.

N'yεεyi ekumε keekuj kpwoon

(Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

³¹ Bó to nu ε gay tεn læ 'É wee kuj lo kpwεse, é wvú saŋ ηwa' nya ê kpwoon wvudvu wvù duŋci læ ké wvú bæε kpwεε wen ké.' ³² Geenεn me no ηgayte ê ben læ, é wee kuj lo kpwεse, ε è baa nu læ kpwoon wvudvu nu ε ge nsake, tu wvú nu ε ge læ wvú egen etu kpwoon nsake. Wee é jo kpwoon wvù buy ê diemsεn yew ε gεε yew dvu wvú, tu wvú nu ε jo kpwεε wee.

N'yεεyi ekumε keejeme fiεε ekan

³³ Ben nu ε yuw wase tεn no bó to gayεε ê bonyii bo fwele læ, 'Fo wo ejeme fiεε ekan sε wo nu ke ege fi ké. Wo keŋke keεge fiεε fi wo nu ε jeme ε kan læ wo nu ege fô Tata

5:26 18:34 5:27 Ksm 20:14 5:28 Job 31:1; 2Bi 2:14 5:29 18:8-9;
 Mak 9:43-47 5:31 Dito 24:1; Mat 19:7, 9; Mak 10:3-4 5:32 19:9; Mak
 10:11-12; 1Kol 7:10-11 5:33 23:16-22; Jεm 5:12 5:33 LεW 19:12;
 Ktj 30:2

le.' ³⁴ Geenɛn me ε no ηgayte ê ben λε, fo wee dioo ε jeme fiεε kan naa lo κε. Fo wvú ekan ê diee di fowe le κε, njefo fowe nu kawla Nyo'. ³⁵ Fo wvú ekan nshε κε, njefo nshε nu kedvuushεε ke bikaa bi Nyo' le. Fo wvú ekan Jelusalem κε, njefo Jelusalem nu kelaante ke Nfon wvu baay e. ³⁶ Fo wvú cim ekan naa ekole kew κε, njefo κε wvú nulo ege é yvuw miaaη etu dibvuu kenεε eyiile κε. ³⁷ É wee beηe fiεε λε "εε,' é fí kocɛn nonɛn. Wvú é tun λε, "Aay,' é fí kocɛn nonɛn. É wvú bvuu bise lo fiεε fó, tu fifiε nε wase fô Satan wvú wee kebefε λε.

*N'yεεyi ekumε keetfuse envuke
(Luk 6:29, 30)*

³⁸ Ben nu ε yuw wase ten λε bó to nu ε gay λε, 'É wee bvuse jise di wee λε, é bó bvuse ten diew. Wee é baa ege ke wee λε, é bó baa ten kew.' ³⁹ Geenɛn me ε no ηgayte ê ben λε, fo wee etεencinè fiεε bô wee wvú befe κε. É wee suη lo kediew kuw ke εcεεy, é wo banke ke ηηkoηko ε wvú mεse. ⁴⁰ Wee é shomse wo λε wen efi kekum kuw ke ente, é wo mεse nya naa noo ke ekfuη fó. ⁴¹ Wee é kan wo λε wo elen egen may mwaanη, é wo len buy naa bomay bofεε ben ε wvú. ⁴² Wee é no lεke fiεε ê wo, é wo nya. Wee é no foole fiεε ê wo, fo wo etun keenya κε.

*N'yεεyi ekumε no wee egeè bô wee we bvuban
(Luk 6:27, 28, 32-36)*

⁴³ Ben nu ε yuw wase λε bó to nu ε gay λε, 'È koonkè waa bwoo banè wee wo bvuban.' ⁴⁴ Geenɛn me ε no ηgayte ê ben λε, ben ekoonkè bonyii bonɛn bo bvuban e, ebulanè

5:34 Yεsa 66:1; Lem 7:49 5:35 Mben 48:2 5:37 2Kol 1:17-19
5:38 Ksm 21:24 5:39 Lum 12:17 5:40 1Kol 6:7; Ibu 10:34 5:43
Lεw 19:18; Mat 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27 5:44 Ksm 23:4-5;
Lum 12:20; 1Bi 2:20-23; Luk 6:28; 23:34; Lem 7:60; Lum 12:14; 1Kol 4:12; 1Bi 3:9

fô bò bone bikaa ê ben ejim e. ⁴⁵ Nonen, é ben emum enu boom bo Icee wene wvù nu fowe le. È nu wvù wvù ké no gee ε diuu sane fô bonyii bò befe le noo bò jee le. Wvù ké no gee τεν ε jan too fô bonyii bò gee mwεem teytey, noo fô bò yaa gee κε mwεem teytey e. ⁴⁶ Ben kpwaake le é ben kooηke κε ε è nu bonyii bò kooηke ben, é sεw wvudvu enu la fô ben e? Ke naa bonyii bò fii shile gee κε τεν nonen e? * ⁴⁷ É ben fen gayte κε ε è nu boom bo bwee wene le, tu fiεε fi ben gee fi bonyii bomew yaa gee κε nu la? Ke bonyii bò yaa kee κε Nyo' ké no gee κε ληληη e? ⁴⁸ Fí ε mum ε no nu le ben κηηke keejèε gene mεεε no Icee wene wvù nu fowe jee gene mεεε.”

6

N'yεεyi ekumε nnya

¹ “Ben eyenè fo ben dioo gee mwεem mvù jee, no gee fwe dvu bonyii wvu le bó eyenè κε. É ben gee nonen, é icee wene wvù nu fowe saa κε emawce ben κε. ² Nonen, seke wo nyaa fiεε ê wee wvù fuute, fo wo emum etooηke soη diεwε no bonyii bo kensaa ye le ké no gee yéw bunle le noo jé le, wvu le bonyii ebenseè bó κε. É me ensee ê ben keceey le bó nu ε κηηke wase mmawce wvubo. ³ Geenεn, seke wo nyaa fiεε ê wee wvù fuute, fo wo ege é kebo kuw ke ηηκοηκο ekiεε fiεε fi ke εceey gee κε. ⁴ Nonen é nnya yo enù ê nnyile le, é Ico wvù ké no yene mwεem mvù bó gee ê nnyile le ke emawce wo.

N'yεεyi ekumε bunle

(Luk 11:2-4)

⁵ Seke ben bunlee, fo ben egeè diεwε no bonyii bo kensaa ye le ké no gee κε. Bó ké no kooηke keeleemene

^{5:45} εφε 5:1 * ^{5:46} Bonyii bò fii shile nu ε bonyii to yene le è nu bonyii bò befe. ^{5:48} LEW 19:2 ^{6:1} 23:5

yéw bunle le, noo ntasen jé le se bunlee, wvu le bonyii eyenè bó le. É me ensee ê ben kecéey le bó nu ε κηηκε wase mmawce wvubo. ⁶ Geenεn seke wo nu keebunle, ε wo ley gen yew εnte, faa kembuη se no bunlee ê Ico wvù nu ê nnyile le. É Ico wvù ké no yεne mwεem mvù bó gee ê kenyile le ke emawce wo. ⁷ Ben dioo bunlee, fo ben eshe elamtè diewe no bonyii bò maa Nyo' ké no gee κε. Bó ké no gee nonεn kpwaake le bó nu eyuw bunle yibo nje díew yì bó jemyi nteen. ⁸ Fo ben enù ke diewe bó le κε. Ben ekeè le Icee wene ké no kee wase fiεε fi ben shieele ε ben se ké no biite. ⁹ É neε no è nulo é ben ebunleè nen:

'Icee wese wvù nu fowe,
gee é bonyii ewvumtè diee diuw,

¹⁰ ege é bvunfon bwuw eto,

ege é fiεε fi wo shieele enù fokuse fεn no fí nu fowe.

¹¹ Nya bese bô mwεem mvudien mvu εben.

¹² Lεεshe bibefe bisεse,

no bese lεεshi bibefe bì bonyii bomew gee fô bese le.

¹³ Fo wo ecine é bese eley mmom yì eghaw bese le κε.

Fi bese can wee kebefε le.' * [Bvunfon nu bwuw, ε mvunηay nu mwuw, ε bvukuke nu bwuw sekεcii se ηka. Fí enù nonεn.]

¹⁴ Ben ekeè le é ben lεεshi bibefe bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe elεεshi tεn binεn.

¹⁵ Geenεn, é ben nu se ben lεεshi bibefe bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe saa elεεshi tεn binεn κε.

N'yεeyi ekume mbam mwεem mvudien

6:8 6:32; Luk 12:30 **6:9** Esek 36:23 **6:10** 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mak 3:35; 14:36; Luk 22:42; Jon 4:34; 6:38-40; Lem 21:14 **6:11** 6:24-34 **6:12** 6:15 **6:13** 10:16-25; 24:3-28; Jεm 1:12-15; Jon 17:15; 2Tεs 3:3; 2Tim 4:18 * **6:13** Borjwa' bomew κηηκε fεn le, "Bvuse bese ê kebefε εnte." **6:14** 5:24; Luk 6:37; Efε 4:32 **6:15** 18:35

¹⁶ Seke ben bamte mwεem mvudien, fo ben etaalè nen yvulaa diewe no bonyii bo kenduŋce ye le ké no gee ke. Bó ké kumen monshim mobole sekekie, wvu le bonyii eyenè le bowen bamte mwεem mvudien. É me ensee ê ben keceey le bó nu ε kenke wase mmawce wvubo. ¹⁷ Geenen, seke wo bamte mwεem mvudien, ε wo yefe ekole kuw, cuke bvushiw bwuw, ¹⁸ wvu le fo eyenè bonyii le wo bamte mwεem mvudien ke, é eyene Ico wvù nu ê nnyile le. É Ico wvù ké no yene mwεem mvù bonyii gee ê kenyile le ke emawce wo.

N'yeyi ekume ntfu

(Luk 12:33, 34)

¹⁹ Fo ben egee ntfu wene fokuse fen fò è nulo é shéw ekan, ε è nulo ten é wvú eduwse, ε bocooŋ nulo engoy eley ecoŋ ke. ²⁰ Ben egee ntfu wene ε è nu woŋ wvu we le, fò è yaa nulo é shéw ekan ke, ε è yaa nulo ten é wvú eduwse ke, ε bocooŋ yaa nulo ten engoy eley ecoŋ ke. ²¹ Ben ekeè le fò wee geke kpaw we nu ke fó fò fitele fiew nu enu.

Ken'yeese ke ye wee le

(Luk 11:34-36)

²² Jise di wee le nu ken'yeese ke ye ye le. Nonen, é jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiŋsen bô n'yu. ²³ Geenen, é jise diuw jiime lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiŋsen bô kejiwe. É n'yu wee ne ε tu kejiwe, é kejiwe kedvu ebemte wase nee?

Nyo' taale fô bonyii bew e

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ Ke wee nulo elemte bocee ekole le bofee ke. É wvú lemte nonen, é wvú ebane wvumvu, kooŋke wvumvu,

6:16 YeSa 58:5; Mat 4:2; 9:14-15; 17:21; Mak 2:18; 9:29; Luk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; Lem 13:2-3; 14:23; 2Kol 6:5; 11:27

6:19 Jem 5:2-3

6:20 19:21; Mak 10:21; Luk 12:33

6:24 6:11

kenεε eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu ekuse. Ke ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e ke.

²⁵ Nonen, me ε no ηgayte ê ben le fo ben eyanyanè ekume nshii wene le laa ben nu ke edie la, kenεε ewu la, kenεε ekume ye yene laa ben nu ke ejise la le. Ke keyoy ke wee le fele mwεem mvudien, ε ye wee fele ten ndvú le? ²⁶ Ben etaa eyen no mvunyiim mvù bile we nu. Ke mvú ké no jewyi, kenεε gbweci ηgu baanci γεεle ê bigone le ke. Geenεn, Icee wene wvù nu fowe nyanyi ke mvú. Ke ben fele mvunyiim e? ²⁷ È nu γεε ê ben enteleη wvù yanyanè, wvù nulo ebise ke naa kefew caan yî nshii we le? ²⁸ Ben yanyanè ekume ndvú nje la? Ben ke etaa eyen no fow kuu ηkpwaante nu. Ke fow ké no lemte kenεε shile ndvú ke. ²⁹ Geenεn, é me ensee ê ben le ke naa Nfon Saamun bô bvukuke bvucii bvù wvù to keηke to ké suute ye no nu ε wvù ε buy fô fow mvu le ke. ³⁰ É Nyo' suute egay yo ηkpwaante nen, egay yò kuu eben, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotan, tu ke è nulo é wvù esufe ben efey lo nonen e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le! ³¹ Nonen, fo ben eyanyanè duu le laa ben nu ke edie la, ewu la, kenεε ejise la ye le le. ³² Mwεem mvun mvunciim nu mvù bonyii bò yaa kee ke Nyo' ké no leese bvufee yî dvú le. Ben nu finen ε Icee wene wvù nu fowe kee le ben shieele mwεem mvun mvunciim. ³³ Ben eyaw elese bvufee bvunen ε è nu yî bvunfon bvù Nyo' le noo yî fiεε fi leη fi wvù gomte le, é wvù emum enyaa ten mwεem mvun mvunciim ê ben. ³⁴ Fí ε mum ε no nu le, fo ben eyanyanè ekume ntfuu ke. Bó nu ebuy eyanyanè yî fiεε fi ntfuu le, ε è nu ntfuu. ηgew wvu yî diuu le ekocen ke yî diuu didvu diε le.”

7

Fo wee elomtè gee di wee mvu le ke

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹“Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e ke, nonen é Nyo' saa ke elom ten dinen ke. ² Ben ekeè le je yì ben lomte gee di wee mvu le jó, nu ke yì Nyo' nu ke elom ten dinen jó. Fíε fi wee feeke fíε jó sε nyaa ê wee, nu ke fí fi Nyo' nu ke efew jó sε nya ê mweten. ³ È nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yì nu ê waa bwoo jise, geenen yaa yene kekew kè nu ê diuw jise le ke? ⁴ È nulo é wo eghan nε sε no gayte ê waa bwoo le, ‘Ke leem é me embvuse sheshe ê wo jise,’ geenen ε kekew nu ê diuw jise le? ⁵ Wo nu wee kendunçe ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le sε loocε eyen sheshe yì nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse.

⁶ Fo ben ejo fíε fi Nyo' le enya ê bwé ke. É ben ge nonen, é yí ebanke ye elumye lo ben. Fo ben ejo ten ejise ε ban eyene enya ê bonkunyam ke. É ben ge nonen, é bó efoy ke lo bô bikaa.

Ben ebiitè, gomtè, kumci

(Luk 11:9-13)

⁷ Ben ebiitè, é Nyo' ke enya ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyen. Ben ekumci kembuɲ, é Nyo' ke eyene ê ben. ⁸ Ben ekeè le wee tfuu wvù biite, nu ke ekeɲke, ε wee tfuu wvù gomte, nu ke eyen, ε wvù kumci kembuɲ nu ε bó nu ke eyene ê wvú.

⁹ È nu yεε ê ben entelɲ wvù waa we bife bvulem, é wvú enya ε è nu te ê wvú? ¹⁰ Kenεε wvú bife bye, é wvú enya ε è nu yo ê wvú? ¹¹ É ben fen bô è nu bonyii bô befe kee

7:1 Jem 4:11-12; 1Kol 4:5 7:2 Mak 4:24; Lum 2:1; 14:10-12 7:7 Yeli 29:12-14; Mat 18:19; 21:22; Mak 11:24; Jon 14:13-14; 15:7; 16:24; Jem 1:5; 1Jon 5:14-15 7:11 Jem 1:17

keenya mwεεm mvù jee ê boom bonen, tu κε Icee wene wvù nu fowe nulo enya mwεεm mvù jee ê bonyii bò biite ê wvù efey naa lo nonen e? ¹² Fí ε mum ε no nu le, naa la fi ben shieele le bonyii egeè fô ben e, enù fí fi ben egeè ten fô bó le, njefo fifin nu naa fiεe ficii fi ηwa' bonci bo Muses e noo Boηwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le γεεyi.

Diuw ketaaη wvu fiasaa noo wvu gbwuuu
(Luk 13:24)

¹³ Ben eley ê ketaaη e ε è nu fô diuw wvu fiasaa le, njefo diuw wvù nu gbwuuu nu wvu cekey keeley fó, ε wvuwe nu wvù gene fô bó nu ke elese lo bonyii, ε bonyii leyte fô wvuwe le nteen. ¹⁴ Ben ekeè le diuw ketaaη wvu fiasaa, bò je yì temyi nu yì gene fô nshii wvù mey lo le. ε bonyii bò yene yí le nu caan.

No è nulo é wee ekiεε bonyii bo ntum Nyo' le bo mbiay e
(Luk 6:43, 44)

¹⁵ Ben eyenè ekume bonyii bò mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le. Bó too fô ben e yen'yi ye le le è nu njée, geenεn ε ente nu bokuula bò nulo eyese lo njée. ¹⁶ Ben nu ke ekiεε bó ε è nu yî gee dibole κε ληληη no bó ké kieε kete yî mvuntam mvù yumte yî dvú le. È nulo é bó ekoy yoη yî bisafe le, κενεε ekoy fimbi yî εwante le? * ¹⁷ Fí nu le kete kè jee kecii ké no yumte mvuntam mvù jee, ε kete kè befe yumte mvuntam mvù befe. ¹⁸ κε kete kè jee nulo eyum mvuntam mvù befe κε. ε κε è nulo ten é kete kè befe eyum

7:12 5:17; Lum 13:8-10; Gal 5:14 7:14 Lem 14:22 7:15 Dito 13:1-3;
Mat 24:11, 24; Lem 20:29; 2Kol 11:13-15; 2Bi 2:1; 1Jon 4:1 7:16 12:33
7:16 jεm 3:12 * 7:16 Fεn jemyi ê díεw yi εjeεje le le, “È
nulo é bó ekoy mvuntam mvu gleb e yî bisafe le, κενεε
koy mvuntam mvu fig e yî kete ke bíay e?” 7:17 Gal 5:19-23

mvuntam mvù jee ke. ¹⁹ Kete kecii kè yaa yumte mvuntam mvù jee nu ε bó ké gbwo ton lo. ²⁰ Nonen, ben nu ke ekieε bonyii bo mbiay e bodvu ε è nu yî gee dibole.

(Luk 13:25-27)

²¹ Κε è nu wee tfuu wvù teje me le, ‘Tata, Tata’, wvù nu ke eley bvunfon bvu fowe le ke. È nu ke eley ke wee wvù gee fieε fi Icem wvù nu fowe shieele. ²² È nu ke enu ebvubwe bvu nsaw wvu fokemese le, é bonyii nteen ebiite ê me le, ‘Tata, Tata, bese se teete ke bontum bo Nyo’ le yî mvunḡay mvu diee diuw e, bvuuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le yî mvunḡay mvu diee diuw e, bvuu gee biḡhaw bi mwεem e yî mvunḡay mvu diee diuw e?’ ²³ ε me emum enḡay lo ê bó le, ‘Κε me ηke nu ε ηkieε wa lo ben ke. Ben enε lo ê me ejise bonyii bò buwyi mwεem.’

Wee kembom wvù keḡke bvufee bô wvù nu keyuḡ

(Luk 6:47-49)

²⁴ Nonen, wee tfuu wvù yuuke njeme wem wvun, gee no wvù gayte nu diewe wee bvufee wvù to bomεε yew ye yî kemaan e. ²⁵ ε jaḡ ke gbwe, ε jóo yiḡsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, geenε ε yí faḡe yaa ekese ke, njefo wvù to nu ε lese kenffuy kedvu yî kemaan e. ²⁶ Geenε, ε wee wvù yuuke njeme wem wvun yaa gee no wvù gayte, nu ke diewe keyuḡ ke wee le wvù to bomεε ye yew ε è nu yî monshεem e. ²⁷ ε jaḡ ke gbwe, ε jóo yiḡsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, ε yí kese, shii fokuse yicii nen wuuu.”

Mvunḡay mvu n'yεeyi le mvù Jisos keḡke

²⁸ ε Jisos ke jeme mwεem mvun mvunciim mese, ε kebombom ke bonyii le kedvu no keḡke lo ḡhaw yî

7:19 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2, 6 7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Lum 2:13;
 jεm 1:22-25; 2:14-26 7:23 25:12; 2Tim 2:19 7:24 7:21 7:28
 Mak 1:22; Luk 4:32 7:28 11:1; 13:53; 19:1; 26:1; Luk 7:1

n'yεεyi we le, ²⁹ njefo wvú to yεεyi diεwε weε wvú kεηke mvunɔgay mvu n'yεεyi le. Kε wvú to yεεyi diεwε no bonyii bobole bô duñci bonci bo Nyo' le to ké no yεεyi kε.

8

ε Jisos fε weε ntun wvu baay

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ ε Jisos ke nε yî kum e bow, ε kebombom ke bonyii le ke baay shfum bi wvú le. ² ε fí kooy le weε mvu wvú to cemte bô ntun wvu baay, to nu ε nε to tum εnvuw fwe dvu Jisos gay ê wvú le, “Tata, wo nulo efe me é me en'yuule, é wo fεn kooηke lo.” ³ ε Jisos mum neke kebo kum wvú le gay le, “Me ηkooηke lo, bonεn le eyuule.” Kaη mwaan, ε ntun wvu baay wvudvu mum ka yî ye le, ε wvú no yuule. ⁴ ε Jisos ciise lo ê wvú le, “È yεnè, fo wo esee ê weε kε. Geenεn, gεne duñce ekole kuw ê cee ncese, emum enya nnya yî Muses to gayεε le weε kεηke keenya keedunɔce ê bonyii le wen nu ε bonεn wase yî ntun wvun e ε no yuule.”

ε Jisos fε waa lemme ekole ke bonyii bo nci le

(Luk 7:1-10)

⁵ ε Jisos ke nε gen ley kelaante kè Kafana'um e, ε ekole ke bonyii bo nci le kemew to yεn wvú le no kule can ê wvú gayte le, ⁶ “Tata, waa wεm lemme jiime yew ηgεyte lo, ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan.” ⁷ ε Jisos gay ê wvú le, “Me nu ento enfε wvú.” ⁸ Geenεn, ε ekole ke bonyii bo nci le kedvu tfuse ê Jisos le, “Tata, kε me wvun nu ε me ε ηkocεn weε wvú wo eto ê wvú yew kε. Jeme kε ε è nu diεw é waa wεm lemme emum ebonεn. ⁹ È keè le me nu ê mvunɔgay mvu weε mvu le ekuse, ε bonyii bo nci le nu ten ê me ekuse. É me ηké engay ê mvu le, ‘È genè,’ é wvú no gεne lo, ηké engay ê mvu le, ‘To,’ é wvú no too lo. É me ηké

enɔay tɛn ê nfwa wɛm lɛ, ‘Gɛɛ nɛn,’ é wvú no gee lo.” ¹⁰ É Jisos dioo yuw fiɛɛ fi wvú jeme, ε diuw yum lo wvú. É wvú jeme ê bonyii bò to bii wvú le lɛ, “É me ensee ê ben keɛɛy lɛ, me ηke mbaa n'yɛn wase wee le ke naa Islael ε wvú ε lese kfuu fin fitele yî yɛm e nɛn ke. ¹¹ É me ensee ê ben lɛ bonyii nteen nu ke enɛ biba bicii ε kew jò diuu sane ε gen ε buy jò dí seeyi, eto eshii ediekene bô bo Abla'am noo Aysik noo Yakow woη Nyo' wvu we le, ¹² geenɛn, ε boom bò woη wvudvu nu wvubo nu ε bó ε laη ê ejiwɛ le ekfuη fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.” ¹³ No Jisos jeme nonɛn mum gay ê ekolɛ ke bonyii bo nci le kie lɛ, “È genè lɛ, fí ege ye fò wo le no wo nu ε lese fitele yî yɛm e.” É waa lemme ekolɛ ke bonyii bo nci le wvudvu mum bonɛn lo ke sekedvu.

É Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e nteen

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ É Jisos ke nɛ gen ley yew dvu Bita, yɛn ε mwɛse Bita jiime cɛmte bô ken'ya'. ¹⁵ É Jisos kum kebo kew e, ε ken'ya' kedvu mum cinɛ wvú le, ε wvú mum ja we taa fiɛɛ ε Jisos die.

¹⁶ É è ke no nu ekiɛguu, ε bonyii no too bô bonyii nteen bò bonceendaa bo dɛwle le to njiηsɛne bô bó. É Jisos no bvuuɛ biyoy bidvu ε è nu ke bô diɛw maη. É wvú bvuu no fɛle tɛn bonyii bocii bò to cɛmkɛne. ¹⁷ Fifin to kooy keege é fí ekocɛn no wee ntum Nyo' wvù Yɛsaya to jemyɛɛ wase lɛ, “Wvú nu ε jo wase bontun bosɛɛ, ε tuu bincɛm bisɛɛ.”

Bonɔɛw bo wee wvù bii Jisos e

(Luk 9:57-62)

¹⁸ É Jisos ke dioo yɛn ε kebombom ke bonyii le ke baay ε tase wase mbew ye le, ε wvú gay ê boom bew bo ηgoo le lɛ, “Beene elente mamase egen kewvu keki.” ¹⁹ É wee

mvu wvù to duŋci bonci bo Nyo' le mum bence gay ê Jisos le, “Wee n'yeyi, me nu embii wo le naa fee fô wo gene.”²⁰ E Jisos tfuse ê wvù le, “Nyám yi ñkpwaante kenke bibuw bibole, e mvunyiim mvù bile we kenke yéw yibo, geenen ke wee wvù diee nu Waawee kenke naa lo fô wvù ejike ekole kew ke.”²¹ E wee we ñgoo mvu gay ê wvù le, “Tata, yawe ecine é me enŋen endwey icem nse no mbii.”²² Geen en e Jisos tfuse ê wvù le, “È biì me le, ecine é bonyii bò nu le bó nu e kpweken wase edweyte bonyii bobole bò kpwekene.”

E Jisos wam nffum

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ E Jisos ke gen ley ê kekoŋ e, e boom bew bo ñgoo le bi ten wvù le jó. ²⁴ E fí kooy le nffum mvu wvu baay to nu e ne sese kew ê mamase yidvu le no bvuyte joo e yí bene, gomte keeyinŋen ê kekoŋ e. E è to nu e Jisos leete lo fiew. ²⁵ E boom bew bo ñgoo le gen no kamsee wvù gayte le, “Tata, ficé, beene nu ekpweken.” ²⁶ E wvù kamse gay ê bó le, “O oo bonyii bo mbee wvù doose le. Ben fane la?” No wvù gay nonen mum ja we wam nffum wvudvu noo joo yi baay, e mvù lu, e mondvuum cife nen ndvumm. ²⁷ E diuw yum bonyii bodvu nen kaww. E bó ghay le, “Kfuu wvuwvun wee nu wvu nee wvù naa nffum noo joo yuuke wvù le?”

E Jisos bvuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii bofee le

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ E Jisos ke lente buy kewvu keki ê keba ke bonyii bo Gadala le. * E bô bonyii bofee tasen e bonceendaa bo dewle

8:20 2Kol 8:9 **8:21** 4:20, 22; 9:9; 19:21; Mak 1:18, 20; 2:14; 10:21; Luk 5:11, 28; 18:22; Jon 1:43; 21:19, 22 **8:26** Mben 89:9; Mat 14:30-32

* **8:28** Boŋwa' bo boyvuum bomew teŋe le, “Gadalen, bomew le Gelgesen.”

le nu yî bó le. Bonyii bodvu to buy ê ditfum di bó dweyte bonyii jó le, ε bó to ké no cɛwkene baay, ε wee yaa nulo efey lo je jó κε. ²⁹ Ε fí kooy le bó to nu ε κew no wante foweewe biite le, “Waa Nyo', wo fii la ê bese? Wo to fen keenya ηγεω ê bese se kefew ε kpwen e?” ³⁰ È to nu ε ηgoo bonjkunyam bomew diekene kelej kedvu le ε bó duule lo. ³¹ Ε bonceendaa bo dɛwle le bodvu mum lɛκε Jisos le, “Kee wo, é wo bvuse lo bese, é wo ciinse bese yî bonjkunyam boba le.” ³² Ε Jisos mum gay ê bó le, “Ben egen lo.” Ε bó mum buy, gen ley yî bonjkunyam bodvu le. Ε fí kooy le ηgoo bonjkunyam yidvu yicii to nu ε sen bow ê ηκοη e, shii ê mamase yidvu le kpweken jó. ³³ Ε bonyii bò to cɛyte bonjkunyam bodvu fɛε lo, gen ɛlaante, see fiεε ficii naa noo fi kooyεε bô bonyii bò bonceendaa bo dɛwle le to nu yî bó le. ³⁴ Ε fí kooy le kelaante kedvu kecii to nu ε buy lo keeto yen Jisos e. No bó toe yen wvú le, lɛκε le wvú ene gbwen bowene.

9

*Ε Jisos fɛε wee ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Ε Jisos ley ê kekoη e, kase lente gen ê kelaante kew e. ² Ε fí kooy le bonyii bomew to nu ε to bô wee mvu fô wvú le ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan, ε bó ε tuu ê fikεy e. Ε Jisos yen no bonyii bodvu nu ε lese fitele yî ye le, ε wvú gay ê wee wvù to kpweε keba kemwaan wε le, “Nsaa yem, jice fitele le. Me nu ε nλεshε wase bibefe biuw.” ³ Ε fí kooy le bonyii bomew bò to duηci bonci bo Nyo' le to nu ε κew no wvukene εbonebon gayte le, “Wee wvun joo bvudvuu bvυ Nyo' le.” ⁴ Ε Jisos kiεε fiεε fi bó kpawci, bife ê bó le, “Ben keηke ηkpawcε wvù befe ê mvuntelem mvunεn e

nɛn nje la? ⁵ Fieɛ fi nu cekey keegay nu fi la? Keegay ê wee wvun lɛ me nu ε nɛɛshɛ wase bibefɛ biew, nuu lɛ wvú eja we elene lɛ? ⁶ Geenɛn, me nu enɟe é ben ekieɛ lɛ wee wvù diee nu Waawee kɛɲke mvunɟay fokuse fɛn keelɛshɛ bibefɛ.” No wvú gay nonɛn mum gay ê wee wvù to kpwee keba kemwaan wɛ lɛ, “Ja we, ejo fikɛɛy fiuw egene fô yew e.” ⁷ ε wvú mum ja we no gene fô yew e. ⁸ ε kebombom ke bonyii le yɛn fieɛ fi kooyɛ lɛ, ε nfan koo bó, ε bó no tumte monkum mo Nyo' wvù nu ε nya kfuu mvumvun mvunɟay ê wee wvu wum.

ε Jisos tee Matio

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ ε Jisos ke nɛ fô dioo lɛne gene yɛn wee mvu le ε bó teɲe lɛ Matio, ε è nu wee wvù to fii shile, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvɛ lemme le. ε Jisos gay ê wvú lɛ, “È bii me le.” ε wvú mum nɛ we no bii wvú le.

¹⁰ ε Jisos ke gen shii dioo diekene yew dvu Matio, ε fi kooy lɛ bonyii bomew nteen bò to fii shile, noo bonyii bò befe bomew ten to nu ε to shii no diekene bò bo Jisos noo boom bew bo ɲgoo le. ¹¹ ε Bofalasii dioo yɛn no bò bó diekene nonɛn mum bife ê boom bew bo ɲgoo le lɛ, “È nu nje la wvù wee wene n'yɛɛyi diekene bò bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?” ¹² ε Jisos yuw no bó bife, gay ê bó lɛ, “Kɛ bonyii bò tɛmyi ké no gomte wee efuwɛ kɛ. È ké no gomte bò cɛmkene. ¹³ Ben egen ekpwawcɛ, eyɛn laa kenyi ke fieɛ fi bó sarɲ fin ε Nyo' jemyi lɛ, ‘Me nshieele lɛ bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, kɛ me nshieele lɛ bó egeè boncese fô me le kɛ’, nu lɛ la lɛ? Ben ekeè lɛ kɛ me nto keentee bonyii bò nu teytey kɛ. Me nto keentee ε è nu bò befe.”

9:6 Jon 5:36 **9:9** 8:21-22 **9:10** 11:19; Mak 2:15; Luk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7 **9:13** Os 6:6; Mat 12:7; Luk 19:10

Ɛ bonyii bife Ɛkumɛ keebamte mwɛɛm mvudien
(*Mak 2:18-22; Luk 5:33-39*)

¹⁴ Ɛ boom bo ŋgoo le bo Jon Nleseɛjoo le ke nɛ to bife ɛ Jisos le, “Ɛ̀ nu nje la wvù bee Bofalasii ké no bamte mwɛɛm mvudien, Ɛ boom buw bo ŋgoo le yaa bamte kɛ?” ¹⁵ Ɛ Jisos tfuse ɛ́ bó le, “Ben kpwaake le ɛ̀ nulo ɛ́ bó ebe bonyii bô bvujen, ɛ́ bó eɛɛn enu yii yii Ɛ cee bvujen nu bô bó? Geenen, diuu too lo di bó nu ke efi cee bvujen wvudvu ɛ́ bó, ɛ́ bó emum ekew ebamte mwɛɛm mvudien. ¹⁶ Kɛ wee nulo ejo njaw ndvu yi fie, etumcɛ ndvu yi yvum dvú kɛ. Ɛ́ wvú ge lo nonɛn, ɛ́ njaw ndvu yidvu emese esaa ndvu yi yvum yidvu, ɛ́ kebuw kè nu fó emese ekuw efey lo no kí be shee nu. ¹⁷ Ɛ kɛ wee nulo ten ejo mbvuum mo monfɛm eɛɛɛ ɛ́ gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * Ɛ wvú Ɛ yvumɛn wase kɛ. Ɛ́ wvú ge lo nonɛn, ɛ́ mbvuum mo monfɛm modvu ke ekoo, ɛ́ gham wvudvu ebvuyɛ etawse lo, ɛ́ mbvuum modvu emum eɛɛn kuse. Fi leɲ nu le bó kɛɲke keegɛɛ mbvuum mo monfɛm Ɛ è nu ɛ́ gham wvu fwe le. Nonɛn, ɛ́ mbvuum bô gham emum enù.”

Ɛ kpwoon mvu kum Jisos e bonɛn, Ɛ Jisos yemmke waa wee wvu baay

(*Mak 5:21-43; Luk 8:40-56*)

¹⁸ Kɛ no Jisos to bɛɛ jemyi ɛ́ bó nonɛn, Ɛ fí kooy le wee wvu baay mvu to nu Ɛ to ley tum envuw ɛ́ wvú ejise lɛkɛ le, “Waa wɛm wvù kpwoon nu Ɛ kpwe kɛ keseen nɛn, geenen, to ekum wvú le bô kebo kuw ɛ́ wvú ekase etu dvú.” ¹⁹ Ɛ Jisos mum nɛ we Ɛ bô wvú no ɛne, Ɛ boom bew bo ŋgoo le bii ten wvú le.

9:14 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34 **9:15** 22:2; 25:10; Jon 2:1-12; 3:29;

Mwm 19:7 * **9:17** Bojuu to ké kene gham mbvuum Ɛ è nu bô jew nyam.

²⁰ Ε φί κοοϋ λε κρϋοον μνυ ϋϋò το νυ ε ϋεμ ϋασε βò κενϋεμ κε βοκενε λε βιλυμ ϋυυφε νϋοϋ βιφεε το νυ ε το ê Jisòs εϋιμ κυμ ηγερν νδϋυ ϋε λε. ²¹ ϋϋú το κυμ νονεν, ε ϋϋú το ϋεμε ϋασε fò fitele fiεw e λε, “É με ενϋιμ ενκυμ κε ναα ε è νυ νδϋυ ϋε λε, τυ με ε μβονεν ϋασε.” ²² Νο ϋϋú κυμεε νονεν, ε Jisòs βαηκε ϋε ϋεν ϋϋú λε, gay ê ϋϋú λε, “Βϋεεμ, fo wo efanè κε. Fitele fiυw fi wo lese yî ϋεμ e νυ ε ge ϋασε wo ε βονεν.” Κε σεκεδϋυ, ε κρϋοον ϋϋυδϋυ μυμ βονεν lo.

²³ Ε Jisòs κε γεν fεσε fò ϋεϋ e fo ϋεε ϋϋυ βααϋ ϋε, ϋεν βονϋιι βò το ké no τοοηκε βονδοη βο κρϋε λε νοο κεβομβομ κε βονϋιι λε. Ε fò ffule lo βò κρϋε. ²⁴ Ε Jisòs gay ê bó λε, “Ben etawse, wan ϋϋυδϋυ βαα κρϋε κε, ϋϋú λεete lo.” Ε βονϋιι βοδϋυ νο κιεελε lo ϋϋú. ²⁵ Ε bó κε διοο βϋυσε βονϋιι βοδϋυ εκfυη, ε ϋϋú μυμ ley γεν ϋεϋ, ϋιϋε wan ϋϋυδϋυ yî κεβο λε, ε ϋϋú μυμ ϋα ϋε. ²⁶ Ε σακα ϋϋυ εκυμε fiεε fiδϋυ ghan γεν ê κεβα κε ωοη e κεδϋυ λε κεϋιι.

Ε Jisòs ϋεne εϋισε βινφεφε βιφεε

²⁷ Ε Jisòs κε νε fò ϋεϋ e fe, διοο λενε γενε, ε βινφεφε βιμεϋ βιφεε, ε è νυ βολεμσε νο κυηγε νε ϋϋú λε ϋαμτε φοϋεεϋε gayte λε, “Waa Nfon Dawe, camε shen fò βεσε λε.” ²⁸ Ε Jisòs κε γεν ley ϋεϋ, ε βινφεφε βιδϋυ βι ϋϋú λε, ε ϋϋú βιφε ê bó λε, “Ben νυ ε βεε λε è νυλο é με ενγε fiεε fi βεν βεελε fin e?” Ε bó βεε λε, “Εε Tata.” ²⁹ Ε Jisòs μυμ κυμ εϋισε εβολε gay λε, “Bii fitele fi βεν lese yî ϋεμ e, fi ege λε ϋε νονεν fò βεν e.” ³⁰ Ε εϋισε εβο μυμ ϋεne. Ε Jisòs λοοϋε λεϋ lo ê bó gay λε, “Ben eyenè fo βεν emom ege é ϋεε εκιεε κε.”

9:20 Λεϋ 15:25-27; Mat 14:36; Mak 5:27; 6:56; Luk 6:19; 8:44

9:22 8:13; Mak 5:34; 10:52; Luk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; Lem 3:16 **9:24** Jon 11:11-13 **9:25** Mak 5:41 **9:27** 20:29-34 **9:29** 8:13 **9:30** 12:16; Mak 7:36

³¹ Geenen, ε bó kaa γεν no sarjse lo saaka ekumε lemme di Jisos e ê keba ke woj e kedvu le kecii.

Ε Jisos ƒε kencife

³² No bonyii bodvu to nen'yεε wase egene, ε fí kooy ƒε bonyii to nu ε nε to bô kencife kemew fô Jisos e ε nceendaa dεwle nu yî ye le. ³³ Ε Jisos dioo bvuse nceendaa dεwle wvudvu yî wee wvudvu le ε wvú mum kεw no jemyi. Ε kebombom ke bonyii le yen nonen no ghayte gayte ƒε, “Κε bó ke nu ε yuu wase eyen fιεε le diεwε fin e woj wvù Islael e κε.” ³⁴ Geenen, ε Bofalasii gay fibole ƒε, “Wvú bvuuuse bonceendaa bo dεwle le ban nen ε è nu bô mvunγay mvu nfon bonceendaa bo dεwle le bodvu.”

ηgbwele duule baay, ε bonyii bo ηgbwele le nu caan

³⁵ Ε Jisos ke nε no ghane ê bilaante le bicii noo ê bontεw e yεeyi bonyii yéw bunle yibole, bvuu fewci ten saaka wvù jee ekumε bvunfon bvυ Nyo' le. Wvú to ghane nonen fele ten kencem kecii noo ntun tfuu. ³⁶ É wvú ké eyen kebombom ke bonyii le, é shen koo wvú bô bó njefo bó to nu yî monlum e, sε wee wvù efi bó, diεwε njée yì nu sε wee ncey e. ³⁷ Ε wvú ke mum nε gay ê boom bew bo ηgoo le ƒε, “ηgbwele duule baay, geenεn ε bonyii bo ηgbwele le nu caan. ³⁸ Nonen, ben ebunleè ƒε Tata wvù Cee wεε eciinse bonyii bo ηgbwele le wene dvu wvú.”

10

Ε Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ε Jisos ke nε tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bó to. Ε wvú nya mvunγay ê bó mvù bó ebvuuse

9:31 Mak 7:36 **9:32** 12:22-24 **9:34** 10:25; 12:24, 27; Mak 3:22; Luk 11:15, 19 **9:35** 4:23 **9:36** Ktj 27:17; Esek 34:5; Saka 10:2; Mat 14:14; 15:32; Mak 8:2

biyoy bì yiile yî bonyii le bvuu fele kencem kecii noo ntun tffuu dvú. ² Eyan nu ediee ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofeε le bodvu: Wvu fwe nu Semon wvù bó to bvuu teje λ Bitá, bô Andulu wvù waa bwee. ε bomew nu Jem wvù waa Sebεdee bô waa bwee wvù Jon noo ³ Filew bô Batolomu, Toma bô Mat wvù to fii shile, Jem wvù waa Alfiyus, Tadio bô ⁴ Semon wvù to nu ηgoo Boselot e * bô Judas Iskaliot wvù to gesεε Jisos.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ ε Jisos tum bonyii bo yuufe ncow bofeε ban, gay ê bó λ, “Ben dioo gene, fo ben egen bvudvuu le σε è nu bvú wee Juu le κε. Fo ben egen bilaante bì è nu bi bonyii bo Samalia le κε. ⁶ Ben egen ε è nu fô boom bo Islael e bô nu ε laken wase diewe ηjee le. ⁷ Ben dioo gene no fewci ê bó gayte λ, ‘Bvunfon bvú fowe nu wase nceencee.’ ⁸ Ben efelè ten bonyii bô cεmkene, geè ε bonyii bô kpwekene tuu dvú, felè bonyii bô keηke ntun wvu baay, bvuuσε bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le. Me nu ε nya mvuηgay ê ben εcici. Ben egen λ efii ten bonyii dvú εcici. ⁹ Ben dioo gene, fo wee ejo bigew suu yî kecaw e κε, keνεε è nu bì bó kene bô ketwaa ke bigew e kè γεεle, keνεε è nu kè baa, keνεε kè bó kene bô kfuu ketwaa kè νεε. ¹⁰ Fo wee ejo εκελε. Fo wee ejo bikum bifεε keνεε bolaba bomew, keνεε kεmbarη κε. Ben ekeè λ é wee lemte lemme, tu è nu fô wvú keηke keediekene. ¹¹ Ben dioo ε gen ε ley ê kelaante le, keνεε ntεw e, gom yen wee wvù nu ε kocεn e, ε ben ε bó no cee gen buy kefew kè ben ke enεne jó le. ¹² Ben ke dioo ε gen, ε dioo leyte yew dvú wee, gay yew e. ¹³ É yew yidvu

10:2 Jon 1:40-44; Lem 1:13 * **10:4** Bosεlot to nu Bojuu bô to tomte wor, diuu keebvuse yî ηγεw e can bonyii bo Lum e.

10:5 Luk 10:4-12 **10:5** Luk 10:33 **10:6** Yeli 50:6; Mat 15:24; Lem 13:46 **10:7** 4:17 **10:10** 1Kol 9:14; 1Tim 5:18 **10:13** Luk 2:14

nu ε γί ε kocen, é kembonen kenen eto yew dvudvu. É yew yidvu baa nu ε γί ε kocen, é kembonen kenen ekase etu ê ben. ¹⁴ É wee fan keefiisen ben kenεε keeyuw fiεε fi ben jemyi le, é ben dioo buyte yew dvudvu kenεε kelaante kedvu le kucε kebvu ke yî bikaa binen e. ¹⁵ É me ensee ê ben kecεεy le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεem ebonen yî kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey kelaante kεkε.

Bongew bo boom bo ntum e bo Jisos e

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Ben eyεε yuw, me ntumte ben ε ben nu egen enu diεwε njée le ente jo bokuula. Nonen ben dioo ghane no feefenè diεwε yó le, enù ten nyεkeey diεwε bibembε le. ¹⁷ Ben dioo ghane no yenè ekumε bonyii. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bô saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle yibole. ¹⁸ Bó nu ke egufe ben egen dvú fwe dvu bonyii bô saake biba bi won e, noo fwe dvu bonfon nje me, wvu le ben emum ejeme ê bó noo ê bonyii bô yaa nu ke Bojuu ekumε me. ¹⁹ Bó ke dioo ε nya ben ê bó nonen, fo εkolε ekfumtè ben le laa ben nu ke egen ejeme naa la ê je yì nεε le le, njefo Nyo' nu ke enya fiεε fi ben ejeme kefew kedvu le. ²⁰ Ben ekeè le ke è bεε ke ejemyi ben ke. È nu ke ejemyi Keyoy ke Icee wene le diuw wene le. ²¹ Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole ejim, gee ε bó yuwyi bó. ²² Bonyii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy. ²³ Seke

10:14 Lem 13:51 **10:15** Kej 18:20; 19:1-29; Mat 11:24 **10:16** Luk 10:3
10:17 24:9-14; Mak 13:9-13; Luk 21:12-19; Jon 16:1-4 **10:17** Lem 5:40;
2Kól 11:24 **10:18** Lem 24-26 **10:19** Luk 12:11-12 **10:21** May 7:6;
Mat 10:35; Luk 12:52-53 **10:22** 5:11; Jon 15:18 **10:23** 16:28; Lem 8:1

bonyii ε bon bikaa ê ben εjim ê kelaante kemew e, ε ben fεε gen ê kemew e. É me ensee ê ben keceey le, ke ben nu ke elen bilaante bi Islael e bicii se wee wvù diee nu Waawee ε to ke.

²⁴ Ke waa ηwa' ké no fele wee wvù yeeyi wvù ke, ε ke waa lemme ké no fele ten cee ekole we ke. ²⁵ Fí nu leη le waa ηwa' nulo enu diewe wee wvù yeeyi wvù le, ε waa lemme nu ten diewe cee ekole we le. É bó teηe cee yew le wvù nu Belsebu, é bó saa ke etee boom bo yew e bó diee di bemte fele lo didie?

(Luk 12:2-7)

²⁶ Nonen fo ben efanè wee ke. Ben ekeè le ke fiεε nu dvú fi bó baηyi fi nu ke enu se fí ε buy emwa ke. ε ke fiεε nu dvú ten fi bó nyile fi nu ke enu se bó ε kieε ke. ²⁷ Fiεε fi me nseje ê ben entaη, ε ben no jemyi ê bonyii emvunsheeh. ε fi me ntfumtfume lo ê ben, ε ben jaη ε è nu fô ekole ke yew e. ²⁸ Fo ben efanè bonyii bò nulo eyu ke ε è nu nyam ye maan se è nulo é bó eyu ten keyoy ke. Ben efanè ε è nu Nyo' wvù nulo elese keyoy ke wee le bó ye ye ηguy wvu baay e. ²⁹ Ke bó geese mvunsha mvunfεem ke yí finyinyi le maan? Geenen, ke fimwaan ké gbwe fokuse se Icee wene nu ε bee ke. ³⁰ Finen nu ε Nyo' kee naa yvúw yicii yì nu ê ben εfa. ³¹ Nonen fo ben efanè ke. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

(Luk 12:8-9)

³² É wee beje ê bonyii fwe le wen kee me, tu wee wvù diee nu Waawee nu ke ebee ten mweten fwe dvu Ice wvù nu fowe. ³³ Geenen naa yeε wvù ma lo me fwe dvu bonyii, nu ε me nu ηke ema lo ten wvù fwe dvu Icem wvù nu fowe.

10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25** 9:34 **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17
10:28 Ibu 10:31 **10:30** Luk 21:18 **10:32** Mwm 3:5 **10:33** Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12

Jisos to bô kengawsen
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Fo ben ekpwaakè le me nto ε è nu bô nyekeey yî nshe le fen κε. Ke è nu fifie fi me nto dvú κε. Me nto ε è nu bô jem. ³⁵ Ben ekeè le me nto keenge é wan wvù diemsen ediuu bô ice, ε wan wvù kpwoon diuu bô bwee, ε kpwεε wan diuu bô bwee dweese. ³⁶ Bonyii bo bvuban e bo wee le nu ke enu κε bonyii bo ê wvú yew. ³⁷ É wee koonke ice kenεε bwee fele me, tu wvú baa ekpwenten keenu wee wem κε. Wee é no koonke ten waa we wvù diemsen kenεε wvù kpwoon fele me, tu wvú baa ekpwenten ten keenu wee wem κε. ³⁸ É wee baa etuu kew kentam ebii me le, tu wvú baa ekpwenten keenu wee wem κε. ³⁹ É wee bawci nshii we, é wvú ke elase κε nshii wvudvu. Geenεn é wee lase nshii we nje me, é wvú ke ekeηke nshii wvù mey lo.

(Mak 9:41)

⁴⁰ É wee fiisene ben, tu wvú fiisene ε è nu me. Wee é fiisen me, tu wvú fiisene ε è nu wee wvù tum me. ⁴¹ É wee fiisene wee ntum Nyo' njefo wvú kee le è tum Nyo' wvú, tu wvú nu ke ekeηke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bew bo ntum e dvú. É wee fiisene wee wvu teyten njefo wvú kee le mweten nu wee wvu teyten, tu wvú nu ke ekeηke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bo teyten dvú. ⁴² É me ensee ê ben keceey le, é wee nya κε naa fiko fi joo yî lee le ê wee mwaanη ηgoo bonyii bo caan caan ban e njefo wvú kee le è nu wee wem ηgoo, tu ke mweten nu ke efufe mmawce we κε.”

10:34 Luk 2:14 **10:35** May 7:6 **10:35** 10:21; 24:10; Mak 13:12; Luk 21:16 **10:37** Dito 13:6-10; 33:9; Mat 19:29; Mak 10:29; Luk 18:29 **10:38** 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; Jon 12:25-26 **10:40** 18:5; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 13:20; Gal 4:14

11

*Ɛ Jon Nlesejoo tum boom bew bo ηgoo le fô Jisos e
(Luk 7:18-35)*

¹ Ɛ Jisos ke mēse tefe boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε mum nε fô no ghane ê bilaante bi jó le yεeyi bonyii bvuu fewci saaka wvù jee. ² È to nu kefew kedvu le, Ɛ Jon Nlesejoo nu yew ncaw e. Ɛ wvù ke nε yuw ekume mwεem mvù Klistu to gee, mum tum boom bew bo ηgoo le le bó egen, ³ ebife ê wvù le laa, è nu wvù wvù to nu keeke eto, nuu bó eceytè wee mvu le. ⁴ Ɛ bó gen bife, Ɛ Jisos tfuse ê bó le, “Ben ekase egen esee ê Jon mwεem mvù ben nu Ɛ yuw bô mvù ben yen e. ⁵ BinfeƐe yene wase mwεem e, Ɛ bontεƐe lenε teytεy, Ɛ bonyii bô cemkene bô ntun wvu baay bonene, Ɛ bincife yuuke mwεem, Ɛ bonyii bô kpweken kaase tuu dvù, Ɛ bó bvuu fewci ten saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bo keƐufe le. ⁶ NjoƐ wvu baay nu wvu wee wvù baa maƐene me kε.”

⁷ Ɛ boom bo Jon e bo ηgoo le ba ke nε, Ɛ Jisos mum kεw no jemyi ê kebombom ke bonyii le ekume Jon biite le, “Ben se shee buyte gene ηkpwaante keegen yen Ɛ è nu la le? Gayi dî fwefwe fele shiike? ⁸ No è baa nu nonen, ben Ɛ se Ɛ no buyte gene jó nje la? Ben se gene keeyen wee le Ɛ wvù Ɛ sufe ye bô ndvù yì bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bô suute ye bô ndvù yì bonene ké no nu Ɛ è nu ê bontow e. ⁹ No è baa nu nonen, ben Ɛ se Ɛ no buyte gene jó nje la? Keegen yen wee ntum Nyo' le nuu? 'Ɛε, é me ensee ê ben le è nu wee Ɛ wvù fele wee ntum Nyo'. ¹⁰ È nu wvù wvù bó to saƐε ekume wvù Ɛ Nyo' gayte le, 'Yeke eyuw, me nu ηke enciinse wee wem ntum é wvù esa fwe dvu wo,

eseyse je yo é wo se no too.’

¹¹ É me ensee ê ben keceey le, ente jo bonyii bô bokene nu ε boo wase, nu ε bó baa boo wase wee wvù kuuke fele Jon Nleseejoo ke. Geenεn, ε wee wvù nu naa wee wvu caan ente jo bvunfon bvu fowe nu ε wvù kuuke fele wvù. ¹² Ε κew yî kefew kè Jon Nleseejoo to κewεε lemme diew e ε to ε buy keseen e, nu ε bonyii taan̄ke bvunfon bvu fowe, * ε bonyii bo mvungay e lole bô mvungay. ¹³ Ε fí nu nonen njefo bonyii bo ntum Nyo' le bocii noo bonci bo Muses e to jemyi ekume bvunfon bvu fowe ke ghan to buy kefew ke Jon Nleseejoo le. ¹⁴ É ben nu ε yen le ben nulo ebee, é ben bee le Jon wvun nu εlayja wvù to nu keeke eto. ¹⁵ Wee wvù κeηke bitem ε wvù yuw.”

¹⁶ Ε Jisos ne ghay ye le, “È nulo é me enfewsεn εηgoke ke keseen kin ε è nu bô la? Bó nu κε lo diewe boom bo caan caan e bô shiiyen mondvuum mo way e, ε bomew teje bomew biite le, ¹⁷ ‘Bese toon̄ke ndon̄ se ben bine lo le? Nyaa ηkiee kpwe se ben beje lo le?’ ¹⁸ Me njemyi nonen njefo Jon to nu ε to faje yaa diekene κeneε wukene κε, ε ben no jemyi le wvù κeηke nceendaa dewle yî ye le. ¹⁹ Wee wvù diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvuu wukene, ben le bó etaa eyen, wvù ghane wuwte mwεem mvudien wuwte mbvuum, bvuu nu nsaa bonyii bô fii shile noo bonyii bô befe bomew. Ben ekeè le bvufee ké no dūjci ye ε è nu yî fiεε fi bvú lemte le.”

Ε Jisos no shaan̄ke gee di bilaante bimew e

(Luk 10:13-15)

²⁰ Ε Jisos mum ne κew no shaan̄ke gee di bilaante bimew bì wvù to yameε ge binghaw bi mwεem e bí le, njefo wvù

* **11:12** κeneε le, “... nu ε bvunfon bvu fowe too bô mvungay,” **11:14** 1Bfn 17:1; Mala 3:23; Mat 17:12-13; Mak 9:13 **11:15** 13:9, 43; Mak 4:9, 23; 7:16; Luk 8:8; 14:35 **11:18** 9:14; Mak 2:18; Luk 5:33 **11:19** 9:10; 11:2

to nu ε ge nonen, ε bonyii bo jó faɲε yaa cim kumen nce wvubo κε. ²¹ Ε wvú no shaɲke nonen, jemyi le, “ɲgew wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε ηgew wvu baay nu ten wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo ηge biɲghaw bi mwεem e bì me nto ηgeε jo ben ε è nu Taya bô Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbamkpwe, kfum taan ye le nceke keeduɲce le bó nu ε kumen wase mvuntelem mvubole. ²² É me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwεem ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben. ²³ Noo ben bonyii bo Kafana'um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben é ben eben we? 'Aay! Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii egen woɲ boɲkfu le. Ben ekeè le, é me nto ndioo ηge biɲghaw bi mwεem e bì me nto ηgeε jo ben ε è nu Sodom, tu kelaante kedvu be bæε dvú ε to ε buy eben e. ²⁴ Geenεn, é me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemese le, é mwεem ebonene fô bonyii bo Sodom e fele ben.”

Kemmbuɲ ke Jisos e yaatene lo

(Luk 10:21-22)

²⁵ Ke kefew kedvu le, ε Jisos nε gay le, “Me nyaa keyoone ê wo Icem Nfon ebule bô nshε le wo nu ε nyile mwεem mvun ê bogoyfee noo boɲkieεfiεε, ε duɲce ε è nu ê mvunley mvu boom e. ²⁶ È nu no fí nu Icem, njefo è nu no wo to shieele le fí enù.

²⁷ Icem nu ε nya wase mwεem mvunciim ê me. Ke wee nu dvú wvù kee Waa Nyo' efey Ice ke. Ε ke wee nu dvú wvù kee Ice efey Waa we noo bonyii bò Wan nu ε caw keeduɲce Ice ê bó κε.

11:21 15:21; YεSA 23:1-16; Amo 1:9-10; Lem 12:20 11:23
 YεSA 14:13, 15 11:24 10:15; Luk 10:12 11:25 YεSA 29:14; 1Kol
 1:18-29 11:27 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2

²⁸ Ben bocii bô nu ekuse jo bvujite ε bvú ghaake ben, ben eto fô me le, é me enge é ben elæeten. ²⁹ Ben ejo ε è nu kemmbuɲ kem eshfumε, ebii n'yεeyi wεm e, njefo me nu fiem wee wvu nyskeey, ηκηηke fitele fi lætene, é ben ke ekeηke n læeten fô mvuntelem mvunen e. ³⁰ Ke kemmbuɲ kem ghaake nshfume le ke, ε ke bvujite bwem jite ke.”

12

ε Jisos nele saaka wvu ekume diuu di mbam e

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ ε è no nu ke kefew kedvu le, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le no læne fele wεε egij wvumew e, ε è nu diuu di mbam e. È to nu ε jeη yuu boom bew bo ηgoo le, ε bó mum ne kew no sumyi bicεε diee. ² ε Bofalasii yen, gay ê Jisos læ, “Taa eyen, boom buw bo ηgoo le gee fiεε fi nci baa bee læ wee ege diuu di mbam e ke.” ³ ε wvú bife ê bó læ, “Ben ke baa taη wase ê ηwa' Nyo' le no jeη to yuu Nfon Dawe bô ηgoo ye, ε wvú ge le? ⁴ Wvú to nu ε ley yew Nyo' le, die blæed wvú bó to gee ncese dvú fô Nyo' le, ε è to nu nci fo wvú kenεε bonyii bô to nu bô wvú edie. È to nulo edie ke bocee ncese. ⁵ Nuu læ ben ke baa taη wase ten ê bonci bo Muses e no è ké dioo nu diuu di mbam e, ε bocee ncese ηgoy nci mbam ge lemme dibole yew ncese le, geenεn ε nsaw saa nu ke? ⁶ É me ensee ê ben læ fiεε nu dvú fεn keseen fi kuuke fele yew ncese. ⁷ Bó nu ε saη ê ηwa' Nyo' le ε Nyo' jemyi læ, ‘Me nshieele læ bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, ke me nshieele læ bó egeè boncese fô me le ke.’ É ben fεn be kee fiεε fi bvudvuu bvudvu bvun gayte, ben saa esaake bonyii se bó keηke jay ke. ⁸ Fí nu læ wee wvú diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam.”

11:28 YeSa 28:12 **11:29** YeIi 6:16 **12:1** Dito 23:24-25 **12:2**
Ksm 20:8-10 **12:3** 1Sam 21:1-6; LEW 24:5-9 **12:5** Ktj 28:9-10 **12:7**
9:13

*Ɛ Jisos fε wee diuu di mbam e ε kebo ε kpwe
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Ɛ Jisos ke ne fó, gen ley yew bunle yibole. ¹⁰ Ɛ fí kooy Ɛ wee mvu to nu dvú ε kebo kew kemew ε kpwe wase. Ɛ bonyii bomew ne bife ê Jisos Ɛ, “Nci nu ε bee Ɛ è nelo é bó efe wee diuu di mbam e?” Ɛ bó to biite nonen gomte ε è nu fiε fi bó etey yî ye Ɛ. ¹¹ Ɛ Jisos tfuse ê bó Ɛ, “È nu yeε ê ben ente wvù keŋke njee, yí ε gbwe ê fweŋ diuu di mbam e, é wvú enu se wvú ε jice ε gufe ε bvuse? ¹² Ke wee wvu wum fele naa lo njee baay e? Nonen tu nci nu ε bee Ɛ wee ege lemme di jee diuu di mbam e.” ¹³ Ɛ wvú mum gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe we Ɛ, “Neke kebo kuw.” Ɛ wee wvudvu neke. Ɛ kí mum bonen no nu ke diewe kemew kie Ɛ. ¹⁴ Geenen ε Bofalasii buy gen mum jo nsey no bó nu ege se yu Jisos.

Jisos nu wee lemme wvu Nyo' wvù wvú nu ε caw

¹⁵ Ɛ Jisos kieε ekume nsey wvù bó joe, mum nene fó. Ɛ bonyii nteen bi wvú Ɛ. Ɛ wvú fe bó bocii bò to keŋke bincem, ¹⁶ ciise ê bó Ɛ fo bó ege é bonyii ekieε wen ke. ¹⁷ Fí to nu nonen keege é fí ekocen no wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyε Ɛ,

¹⁸ “Ben etaa eyen, wvun nu waa wem lemme wvù me nu ε ncaw.

Me ŋkoonke wvú, ε fitele fiem yuuke njonj bô wvú.

Me nu ŋke enya Keyoy kem ê wvú,

é wvú efewci ê bitum ekume je yi teyey yi me nsumtene bonsaw jó.

¹⁹ Ke wvú nu ke ewaale bô bonyii, kenεε kumte diuw ke.

Ɛ ke wee nu ke eyuw diew ye bifianj bi jé Ɛ ke.

²⁰ Ke wvú nu ke emese enjgoy gayi di ngeyte wase ke.

ε κε wvú nu ke ejimse ken'yeese kè bænci jiwejiwe κε.
 Wvú nu ke ege nonen egen ebuy no je yi teytay
 yí wvú sumtene bonsaw jó nu ke eso.
²¹ ε bitum bicii nu ke etaale fwe ε bí ε γεε bvufee yí ye le.”

Mvungay mvu Jisos e nen'yi fεε?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² ε bonyii bomew ke ne to bô wee mvu ε wvú ε fefe, nu kencife, ε nceendaa dεwle nu yí ye le. ε Jisos fe wvú ε wvú no jemyi bvuu yene mwεem e. ²³ ε diuw yum bonyii bô to nu fô bocii, ε bó no biite le, “É nulo é wee wvun enu waa Nfon Dawe?” ²⁴ Geenen ε Bofalasii dioo yuw no bó biite nonen gay le, “Wee wvun bvuuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu κε bô mvungay mvu Belsebu wvú nfon bonceendaa bo dεwle le.” ²⁵ ε Jisos kieε fiεε fi bó kpawci mum gay ê bó le, “É ketum ne ε gawsen ε no diuu ekinekin, tu kí nu ke ene etu binffuy. Kelaante kenεε yew ε ne ε gawsen ε no diuu eyineyin, yí saa ke eleem κε. ²⁶ Nonen, é Satan bvuuuse Satan mvu yí wee le, tu wvú nu ε gawsen wase ye ye. É fí nu nonen, bvunfon bwew saa ke eleem κε. ²⁷ É è nu le me mbvuuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu bô mvungay mvu Belsebu le, tu bonen boom bvuuuse bô mvu yeε le? Fiεε fi boom bonen bodvu gee nu edunçe le ben nu ε gbwe wase nsaw. ²⁸ Geenen é me mbvuuuse bonceendaa bodvu ε è nu bô mvungay mvu Keyoy ke Nyo' le, tu bvunfon bvú Nyo' le nu ε to wase fô ben e. ²⁹ Ben kpwaake le è nulo é wee eley yew dvu ntemmvungay, ekuu mwεem mwew ebuy dvú, se wvú ε yaw ε koo ntemmvungay wvudvu ε kay e? Seke wvú ε kay nonen se kuu mwεem mwew keceey buy dvú. ³⁰ É wee baa nu ê keba kem e, tu wvú bane me. Wee é no nu se wvú

fici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo. ³¹ Nonen, é me nsee ê ben le Nyo' nulo eléeshe mwεem mvù befe noo díew yì befe yicii yì bonyii jemyi. Geen en é wee jeme díew yì befe ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' eléeshe ke. ³² É wee jeme díew yì befe ekumε wee wvù diee nu Waawee, tu Nyo' nulo eléeshe. Geen en é wee jeme díew yì befe ε è nu ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' ke eyuu eléeshe é è cim nu kefew kin e kenεε kefew kè too le ke.

Bó ke kίεε kete yî mvuntam mwew e

(Luk 6:43-45)

³³ É wee keηke kete kè jee, é wvú ekeηke mvuntam mvù jee mvù yumte yî dvú le. Wee é no keηke kete kè befe, é wvú ekeηke ten mvuntam mvù befe mvù yumte yî dvú le. Bó ké kίεε kete ε è nu yî mvuntam mvù yumte yî dvú le. ³⁴ Eηgokε ke yó le kin. Ben nulo ege nεε se no jemyi ηjeme wvù jee ε ben nu bonyii bò befe? Ben ekeè le fíεε fí nu ε yηnsen ê fitele fí wee le nu fí fí ké no buyte diuw we le. ³⁵ Wee dioo nu wee wvù keηke ntfu mwεem mvù jee yî ye le, ε wvú no bvuuuse mwεem mvù jee. É dioo nu wvù keηke ε è nu ntfu mwεem mvù befe, ε wvú no bvuuuse mwεem mvù befe.

³⁶ É me ensee ê ben le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é wee ekeηke keetanε diuw yî díew yì ncewncew yì wvú ke nu ε jeme wase le. ³⁷ Ben ekeè le bó nu ke edioo esaake wee, é enu díew yì buyte diuw we le yì nu ke ege é wvú eyuu, ε è nu ke ten díew yì buyte diuw we le yì nu ke ege é wvú eley ηgew e.”

É bonyii bomew no gomte le Jisós eduηce keηghaw ke fíεε le

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Ε bonyii bomew bò to duñci bonci bo Nyo' le noo Bofalasioo mum nε gay ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, bese gomte le wo ege fiεε fi duñci mvunγay mwuw é bese eyen.” ³⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Εηγοκε κè befe κè nu ε cine wase Nyo' le ε tu diεwe kpwoon nsake le, gomte keeyen fiεε fi duñci mvunγay mwem e! Ke è nulo é me enduñce fiεε ê ηηγοκε kin εfey fi wee ntum Nyo' wvù Jona le κε. ⁴⁰ No Jona to ceε ê shem jo bye yi baay εdiuw εta, nu κε ληηληη no wee wvù diee nu Waawee nu ke enu ente jo nshε εdiuw εta. ⁴¹ È nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é bonyii bo Ninive eleem bò ηηγοκε ke keseen kin ege é bó elese kí ηηgew e, ηjefo bó, bonyii bo Ninive to nu ε yuw fiεε fi Jona to fewci, kumen nce wvubo. Geenεn ben eyeke eyuw, wee nu fen bò fiεε ε fí kuuke fele fi Jona le. ⁴² Yaa wvù to saake ketum κè Sheba nu ke eleem ten diuu di nsaw wvu fokemεse le bò ηηγοκε ke keseen kin ege é bó elese kí ηηgew e, ηjefo wvù to nu ε nε ketum kew e ê kendvuse ke woj e keeto eyuw bvufee bvυ Nfon Saamun e. Geenεn ben eyeke eyuw, wee mvu nu fen bò fiεε ε fí kuuke fele fi Saamun e.

(Luk 11:24-26)

⁴³ Keyoy κè yiile ké buyte yî wee le mum gen ηkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenεn ke dioo ε gom ηkuuη, ⁴⁴ mum jeme ê ekole kew le, ‘Me nu ηηkase entu ê me yew fô me nse mbuyεε.’ Seke kí ε kase ε to ε yεn ε yew nu se fiεε dvú, ε bó ε yεse ε seyse yí ε no yuule, ⁴⁵ nonεn ε kí mum kase gen, to bò biyoy bimew bisooshwiη bì befe fele kí, ε bò bí mum to ley no cee dvú. Ε mwεεm mum mεse fo yî mweten e sekedvu fey no mvú se shee nu. È nu κε ληηληη no fí nu ke enu fô ηηγοκε κè befe ke keseen kin e.”

*Bonyii bô è nu kfuu di Jisos e
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Kε no Jisos to bæ jemyi ê bonyii nonen, ε fí kooy le bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e to nu ε to leem ekfuɲ no gomte le bô bó ejeme. ⁴⁷ E wee mvu gay ê Jisos le, “Bwoo bô boom bo bwoo le leeme ekfuɲ gomte le ben ε bó ejeme.” * ⁴⁸ E wvú bife ê wvú le, “Bwεem nu yεε, ε boom bo bwεem e nu baa?” ⁴⁹ No wvú bife nonen, mum no lomte bonyii bew bo ηgoo le, gayte le, “Bwεem bô boom bo bwεem e ban. ⁵⁰ Ben ekeè le wee tfuu wvù gee fiεε fi Icem wvu fowe shieele nu ε wvú nu waa bwεem bô jeme yem no bwεem.”

Bongan ekumε bvunfon bvu fowe

13

(13:1-50)

ηgan ekumε wee wvù to tfumyi ηgow
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kε εbvubwε, ε Jisos ke nε buy yew, gen shii mbew mamase le. ² E kebombom ke bonyii le ke baay tase mbew ye le nen ghemm. E wvú mum nε wase ley shii ε è nu ê kekoɲ e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ê ηkpwaante ηgem joo le. ³ E wvú no jemyi mwεem nteen ê bó ê bongan e. Wvú to nu ε gay le, “Wee to nu ε laa keegen etfume ηgow. ⁴ E wvú ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die. ⁵ E yimi ηgow gbweken fô bvudvuu bvu eta le ε nshe yaa nu fó ntay ke, ke mum yansen buy njefo ke nshe to nu fó ntay ke. ⁶ E mvum ke dioo kew ebaa mum suɲ ηgow yidvu. No yí to baa cime geɲ ntay ke, ε yí mum yowlɛn. ⁷ E yimi ηgow gbweken ê bisafe le. E bisafe bidvu ke ku mum baɲ ηgow yidvu. ⁸ E yimi ηgow

* **12:47** Kε boɲwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε saɲ diεw Nyo' jó keɲke kencim kin ke. **12:50** 6:10

gbweken ε è nu yî nshε yî jee le, ke buy, ku yum ntay. Ε binyi bimew no nu ejise gbwee, bimew mbansoocaan, bimew mbaanshε. ⁹ Wee wvù kεηke bitem, ε wvù yuw.”

Shiee wvù Jisos jemyi ê bonḡan e
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ε boom bo ηḡoo le bo Jisos e ne bence gen bife ê wvù le, “È nu nje la wvù wo jemyi ê bonyii ban ε è nu ê bonḡan e?” ¹¹ Ε wvù tfuse ê bó le, “È nu ben bò Nyo' nu ε ge wase le è nulo é ben ekieε mwεεm mvu bvunfon bu fowe le mvù nu ê kenye le. Geenεn wvù baa ge le è nulo é bonyii ban ekieε ke. ¹² Ben ekeè le wee wvù kεηke fieε nu ε bó nu ke ebise é wvù ekeηke ε fí duule. Ε wee wvù yaa kεηke ke fieε nu ε naa fi caan fi wvù kεηke nu ε bó nu ke efi lo ê wvù. ¹³ È neε fieε fi me njemyi ê bó ê bonḡan e, njefo bó taale mwεεm yaa ye ne ke. Bó yeke mwεεm, yaa yuuke kenεε kee mvú ke. ¹⁴ Fieε fi wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyεε nu ε looce naa ε kocεn bô fieε fi bonyii ban gee. Wvù to nu ε gay le,

‘Ben nu ke eyeke naa mwεεm, geenεn yaa yuuke ke.

Ben nu ke etaale naa mwεεm, geenεn yaa ye ne ke.

¹⁵ Ε è ge njefo mvuntelem mvu bonyii ban e nu ε le wase, ε bitem bibole nu ε bí ε cin wase, ε bó ε kfuke wase ejise ebo.

Ε bó ge nonεn wvu le fo bó eyenè mwεεm e bô ejise ebo, yuuke mwεεm bô bitem bibole, é mvuntelem mvubole eyvuwsee, é bó emum ekase etu jim fô me le, é me enfε bó.’

¹⁶ Geenεn, njon wvu baay nu wene njefo ejise eyene nu yò ye ne mwεεm e, ε bitem binεn nu bì yuuke mwεεm. ¹⁷ É

me ensee ê ben keceey le, bonyii bo ntum Nyo' le nteen bô bonyii bo teytesy bomew to shee beele keeyen mweem mvù ben yene le, ke faɲe yaa eyen ke. No beele ten keeyuw mweem mvù ben yuuke, ke faɲe yaa eyuw ke.

Fiε fi ngan wvu ekume wee wvù to tfumyi ngow dunji (Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Ben eyuw le fiε fi ngan we wvu ekume wee wvù to tfumyi ngow dunji. ¹⁹ Wee ké yuuke fiε fi ekume bvunfon bu fowe se wvù ε kieε kenyi kedvu, ε Satan wvù wee kebefε mum to cun diew yì bó jewe fô fitele fiew e bvuse. Fifi nu ngow yì bó to dioo tfumyi ε yí gbweken ê je. ²⁰ ε ngow yì bó to tfumyi ε yí gbweken fô bvudvuu bu eta le nu wee wvù yuuke diew Nyo' mum fiisen lo kaɲ mwaanɲ bô njoɲ. ²¹ Geenen, ε yí baa cime geɲ yî ye le ke. ε yí moocε ke caan. É ngew ke dioo ε kew kenεε bó bone ε è nu bikaá ê wvù ejim nje diew yidvu, ε wvù mum tfuw bikaá kaɲ mwaanɲ. ²² ε ngow yì bó to tfumyi ε yí gbweken ê bisafe le, nu wee wvù yuuke diew Nyo', ε ken'yaɲyaɲ ke ekume mweem mvu yî woɲ wvun e, noo shieε bvukuke mum tase baɲ diew yidvu ε yí laaye lo ecici. ²³ ε ngow yì bó to tfumyεε yî nshε yì jee le mum nu wee wvù yuuke diew yidvu, yuw naa ntay no gee no yí gomte diewe ngow yì yum yimi ε nya ejise gbwee, yimi ejise mbaɲsoocaan, yimi mbaanshe le.”

Ngan ekume ngow egiɲ bô yi egay

²⁴ ε Jisot bvuu ma ngan mvu ê bó le, “Bvunfon bu fowe nu ε è nulo é bó efewsen bô wee mvu wvù to genεε tfume ngow yì jee yì è nu egiɲ ê wvù wene. ²⁵ ε bonyii ke dioo eleete wase, ε wee we bvuban gen tfume ngow egay yò

fieesene εγιη εντε dvudvu mum nene. * 26 Ε εγιη yodvu ke dioo eku wase ekew etfumyi, ε ηgow εgay ye mum yene ten. 27 Ε bonyii bo lemme le bo wee weε wvudvu le to bife ê wvú le, ‘Cee ekole, wo to dioo tfume ηgow wene ε ê nu yi εγιη, yi εgay yin ε ghan neε le ε σε no nu εντε dvudvu?’ 28 Ε wvú tfuse ê bó le, ‘È ge ke wee wem bvuban fifie fiεε.’ Ε bonyii bo lemme le bodvu bife ê wvú le, ‘Wo gomte le bese egen edvun'ye?’ 29 Ε cee ekole wvubo tun gay ê bó le, ‘È nelo é ben dioo dvun'yi ene ebaale ten εγιη εντε dvudvu. 30 Ben ecine é mvú ekuu mvunciim egen ebuy kefew ke ηgbwele le. É ke dioo enu kefew ke ηgbwele le, é me εngay ê bonyii bo ηgbwele le le bó eyaw edvun'ye εgay yodvu ebaance eyile egeε bijiw e bijiw e, é bó ke eton, emum ebaance εγιη egeε ê ηwaw wem e.’ ”

ηgan ekume kfuu ηgow fintam fimew

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Ε Jisot bvuu ma wvumvu ηgan ê bó le, “Bvunfon bvuu fowe nu diewe jise di ηgow fintam fimew e, † fi wee to joe tfume ê wvú wene. 32 Ηgow yin nu ε yí ηoynene baay fele ηgów mi yicii. Geenεn, seke yí ε buy, ε yí ku kuw fey teη mwεεm mvunciim, mum ne tu wase kete wvu le è nulo é mvunyiim mvù bile we eyoote yí tfew yidvu le.”

ηgan ekume fintunleen

(Luk 13:20-21)

33 Ε wvú bvuu ma wvumvu ηgan ê bó le, “Bvunfon bvuu fowe nu diewe fintunleen fi kpwoon to fewεε mvuum

* 13:25 εgay eyan nu ε bó teηe ê díew bala le le «darnel» ε ηgow yidvu nu njiw. 13:30 3:12; Mwm 14:14-15 13:31 17:20; Luk 17:6 † 13:31 Fintam fin nu ê díew bala le le «mustard». 13:32 Esek 17:23 13:33 1Kol 5:6; Gal 5:9

bintee bi baay baay bitete, jo fiysen dvú, tow gee, e fí mum ge e mvuum modvu ben.”

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jisos to jemyi mwεem mvun mvunciim ê kebombom ke bonyii le ε è nu ke ê bonjan e. Kεεεy, ke wvú to ké jeme fiεε ê bó se è nu ê njan e ke. ³⁵ Wvú to gee nonen keege é fí ekocen no wee ntum Nyo' mvu to jemyεε wase le, “Me nu nke endioo enjawse diuw wem é ebuyte ke bonjan. Me nu nke embwaashe mwεem mvù to nu ê kenyile le ε kew no bó to bomεε woŋ.”

Fiεε fi njan wvu ekume ngow εgiŋ bô yi εgay duŋci

³⁶ ε Jisos ke ne cine kebombom ke bonyii le ley gen yew. ε boom bew bo ngoo le bi wvú le bife ê wvú le, “Ke yuuse ê bese fiεε fi njan wvu ekume εgay yo wene εya duŋci.” ³⁷ ε wvú mum gay le, “Wee wvù tfumyi ngow yì jee nu wee wvù diee nu Waawee. ³⁸ ε wεε nu woŋ wvun. ε ngow yì jee duŋci boom bô è nu bo bvunfon bvú Nyo' le. ε εgay nu boom bô è nu bo wee kebefε we le. ³⁹ ε wee bvuban wvù to tfumyεε ngow yidvu nu dεwle. Kefew ke ngbwele le nu kefew kè woŋ wvun nu ke eka. ε bonyii bo ngbwele le nu bonceendaa bo Nyo' le. ⁴⁰ Ke no bó ké baayi εgay baance ton bô nguy, nu ke lεŋlεŋ no fí nu ke enu kefew kè woŋ kaa wase le. ⁴¹ Wee wvù diee nu Waawee nu ke eciinse bonceendaa bew, é bó eghan ebaance mwεem mvunciim mvù too bô kebefε noo bonyii bô gee bibefe bocii ebvuse ê bvunfon bwew e, ⁴² elan ê kembvuwlen ke nguy e. È nu fó fò bonyii nu ke ebeele ngeci bigew. ⁴³ Nonen é bonyii bo teytey ebaa diwe diuu le ê bvunfon bvú Icee bó le. Wee wvù keŋke bitem ε wvú yuw.

Njan ekume ntfu noo jise di baje le

⁴⁴ Bvunfon bvu fowe nu diewe ntfu mvu wvù wee to joe gen nyile wene le. E wee mvu ke to yen mum kase banje, no kfuuyi e njon yuu lo wvù. E wvù mum gen gese mweem mvunciim mvù wvù to kenke, gen guy wee wvudvu.

⁴⁵ E bvunfon bvu fowe bvuu nu ke diewe wee way mvu wvù to ghane gomte ejise e ban yò jee nen ntay. ⁴⁶ E wvù ke dioo egomte, gen yen dimew e e è nu naa di lumte. E wvù mum gen gese mweem mvunciim mvù wvù to kenke gen guy jise di banje le didvu.

Ngan ekume kensaj ke byé le

⁴⁷ Bvunfon bvu fowe bvuu nu ke diewe kensaj e kè bó to tfumyee ê joo, e dikfuu di byé le dicii tase jó, ⁴⁸ e kí yinjen. E bonyii mum gufe bvuse ê ñkpwaante, shii fokuse, caw byé yi jee gee ê ñkáa le, lan yi befe. ⁴⁹ È nu ke no fí nu ke enu kefew kè wonj kaa le. Bonceendaa bo Nyo' le nu ke ebuy eto egawsen bonyii bò befe fô bo teyete e, ⁵⁰ emum elanj bò befe ê kembvuwlen ke ñguy e, fô bonyii nu ke ebeele ñgeci bigew.”

⁵¹ E Jisos mum bife ê boom bew bo ñgoo le le, “Ben nu e yuw mweem mvun mvunciim ntay e?” E bó bee le, “Ee.” ⁵² E wvù mum gay ê bó le, “Fí e mum e no nu le, wee tfuu wvù dunji bonci bo Nyo' le wvù bó nu e yeeyi wase wvù ekume bvunfon bvu fowe nu diewe cee yew wvù kenke ntfu, e wvù nulo ebvuse mweem mvu mvunfem kenee mvu mvuyvuum jó.”

E bó ma lo Jisos ntew we le

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ E Jisos ke mese ma bonjan ban, mum ne jó, ⁵⁴ gen ntew we le, gen ley no yeeyi bonyii yew yibo yi bunle le. E bó yuw n'yeeyi we no kenke lo ñghaw, mum kew no ghayte

le, “Wee wvun jo fεε bvun bvufee buv baay bô mvunḡay mvù wvú gee binḡhaw bi mwεem e dvú nen? ⁵⁵ È nu ke waa cee la wvun wvù kane bite? Ke bwee nu Maalia le? Ke boom bo bwee le nu Jem bô Yosew noo Semon noo Judas e? ⁵⁶ Ke jéme ye yicii nu beene ε bó fen e? Wee wvun ε ja fεε bô mwεem mvun mvunciim nen?” ⁵⁷ No bó ḡhay nonen mum ma lo wvú. Nonen ε Jisos ḡay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' mondvuum e monciim, εfuw ke woḡ we le noo ê kfuu diew e.” ⁵⁸ ε Jisos faḡe yaa ebvuu eḡe binḡhaw bi mwεem e jó nteen ke, njefo bó to baa elese fitele yí ye le ke.

14

Ekumε kpwe Jon Nlesejoo

(*Mak 6:14-29; Luk 9:7-9*)

¹ È to nu kefew kedvu le, ε Nfon 'Elod wvù to saake keba ke woḡ e kè Galilee yuw *ekumε* lemme di Jisos e. ² ε wvú ḡay ê bocee woḡ bew le, “Wee wvun nu Jon Nlesejoo ε wvú ε kase ε buy yí kpwe le. È nu fiεε fi ge wvú ε se no keḡke mvunḡay keeḡe binḡhaw bi mwεem e bin nen.”

³ Fí nu ε 'Elod to ḡay ε bó koo Jon, kay, fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpweε Filew wvù waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpweε le. ⁴ ε Jon no tune ḡayte le nci baa bee le wvú ejo wvú kpweε le ke. ⁵ ε 'Elod mum no gomte le wen eyu Jon, geenen no fane bonyii, njefo bonyii to keḡke Jon diewe wee ntum Nyo' le.

⁶ ε è ke no nu diuu di Nfon 'Elod to gee ḡkaw keekume diuu di bó to bokεε wvú, ε waa 'Elodia wvù kpwoon ley ceḡ bine fwe dvu bonyii bò to nu fô ḡkaw wvudvu le, ε 'Elod yen ε ye yvuwsε wvú. ⁷ ε wvú mum kaw wan wvudvu, die

kelew le wen nu efene wvú ε è cim nu naa bô la fi wvú ε bife le wen efene wvú dvú. ⁸ Ε bwee wan mum beyse wan le wvú egay le wvú enya ekole ke Jon Nleseejoo le ê juy e ê wvú. ⁹ Ε wvú gay, ε Nfon 'Elod yuw nonen ε ye keeshε lo wvú. Geenεn nje kelew kè wvú to dieε wase fwe dvu bonyii bô to nu fô ηkaw e, ε wvú mum gay le bó ege no wan gay. ¹⁰ Ε wvú mum tum bonyii ε bó gen yew ncaw e bvuse ekole ke Jon e, ¹¹ to dvú ê juy e nya ê wan kpwoon wvudvu, ε wvú mum gen dvú nya ê bwee. ¹² Ε boom bo Jon e bo ηgoo le ke gen jo gvune dí Jon e dwey, gen see saaka wvudvu ê Jisos.

Ε Jisos nyaje bonyii bontfuke botin

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Ε Jisos ke dioo yuw fiεε fi kooy bô Jon, mum ley ê kekoη e lewse ye gen fô bonyii yaa nu κε. Geenεn ε bibombom bi bonyii le yuw, mum buy ê bilaante le len bô bikaa bi wvú le. ¹⁴ Ε wvú ke buy ê kekoη e dioo fεese ê ηkpwaante, yen kebombom ke bonyii le nen ghemm. Ε shen koo wvú bô bó, ε wvú mum no fele bonyii bô to cemkene. ¹⁵ Ε è ke dioo nu ekiεguu, ε boom bew bo ηgoo le bence gay ê wvú le, “Fεn nu ηkpwaante, ε diuu ε gen wase, gayε le bonyii ban egen bontεw e eguy mwεem mvubole mvudien.” ¹⁶ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Κε shiee nu dvú wvú bó enεnε κε. È nu enya ben fiεε é bó edie.” ¹⁷ Ε bó tfuse ê wvú le, “Bese keηke κε ε è nu bontuw bo blεed e botin bô byé yifiεε maan.” ¹⁸ Ε wvú gay ê bó le, “Ben eto dvú enya ê me.” ¹⁹ Ε bó to dvú, ε wvú fi, mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse yê egay e. Ε wvú jo bontuw bo blεed e bo botin ba bô byé yi yifiεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε bontuw bodvu nya ê boom bew bo ηgoo le, ε bó mum gawce ê kebombom kedvu. ²⁰ Ε bonyii bocii

die ffuu. E boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbeke bì to shæetæ ε bí yînsen ηkâa yuufe ncow fiæ. ²¹ Bonyii bò to dieæ mwæem mvudien mvudvu to nu bolemse diæwe bontfuke botin e, ε se jo bokene bô boom.

E Jisos len yî joo le

(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² E Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le le bó eley ê kekoη e esaa fwe kewvu keki é wen eshæe egay kebombom ke bonyii le é kí ekfuuyi. ²³ E wvú ke shæe gay bó le, mum nε ben yî kum e wvú embeη keegen ebunle. E ekfuη ke jiim ε wvú nu ke fó wvú embeη. ²⁴ Geenen è to nu kefew kedvu le, ε kekoη nu wase ê joo ncejole, ε joo kale kí, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. ²⁵ E è ke no nu wase en'yulem, ε Jisos nε no too fô bó le lenε yî joo le. ²⁶ E boom bew bo ηgoo le dioo yen no wvú lenε yî joo le, ε kedvum gbwo bó. E bó no gayte le “È nu ηkfusay.” E bó mum no wamte foweewe bô nfan. ²⁷ Kaη mwaanη ε Jisos mum jeme ê bó le, “Ben ejice mvuntelem mvunen e, è nu me. Fo ben efanè ke.”

²⁸ E Bitá gay ê wvú le, “Tata é è fen nu wo, é wo gay ε me nlen ten yî joo le nto fô wo le.” ²⁹ E Jisos gay ê wvú le, “È toò le.” Nonen ε Bitá mum buy ê kekoη e no lenε yî joo le gene fô Jisos e. ³⁰ No wvú to lenε gene, dioo yen no fwefwe gee, ε wvú mum no fane, mum kew no shiile ê joo. No wvú shiile mum bee le, “Tata fi me!” ³¹ Kaη mwaanη ε Jisos laη kebo jice wvú le gay ê wvú le, “O oo, mbee wo doose baay! Wo be keηke kemaηen nje la?” ³² E bô wvú mum ben ley ê kekoη e, ε fwefwe wvudvu mum lu. ³³ E boom bew bo ηgoo le bò to nu ê kekoη e mum nya n'wvum ê wvú gay le, “Keceey, wo nu Waa Nyo'!”

Ɛ Jisos fε bonyii bo bincem e Genesalet

(Mak 6:53-56)

³⁴ Ɛ bó ke lente mamase buy keba kè Genesalet e. ³⁵ Ɛ bonyii bo jó yen wvú le kíε wvú, mum ciinse ntum ê keba kedvu le kecii, ε bonyii no too bô bonyii bo bincem e bocii fô Jisos e, ³⁶ leke le wvú ecine é bó ekum ke naa ε è nu ngem ndvu ye le. Ɛ wee tfuu wvù to kumte, mum no bonene.

15

Ɛkumε nce woŋ bô diew Nyo'

(Mak 7:1-13)

¹ Ɛ Bofalasio bô bonyii bomew bô to duŋci bonci bo Nyo' le ke mum ne Jelusalem to fô Jisos e bife ê wvú le, ² “È nu nje la wvù boom buw bo ngoo le beete bô nce woŋ bo'icee boseεbeene bo fwele? Ke bó cuke can ê je yì nci gomte le se diekene ke.” ³ Ɛ Jisos tfuse ê bó le, “È nu nje la wvù ben beete finen bô bonci bo Nyo' le bii ε è nu nce wene woŋ e? ⁴ Me njemyi nen, njefô Nyo' to nu ε gay le, ‘Wvumε ico bô bwoo.’ Bvuu gay ten le, ‘É wee nan lo ice kenεε bwee, é bó yu lo mweten.’ ⁵ Geenεn, ben ε no gayte finen le, ‘É wee ne ε gay ê ice kenεε bwee le, “Fieε fi wo bee keekεŋke can yem e nu ε me ε nya wase ê Nyo’,” tu ke è nulo é wvù ebvuu ejo fieε fidvu efi ice kenεε bwee dvú ke.’ ⁶ È neε no ben bii nce wene woŋ e nen mum gee ε diew Nyo' tuu fieε fi ecici. ⁷ Bonyii bô jemyi jεey gee jεey ban! Fieε fi wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyεε ekumε ben nu naa lo keceey, no wvù to gayεε le,

⁸ ‘Bonyii ban wvumte me ke fomvu fomvu, ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

⁹ Bó bunlee me ε è nu ke ecici,

njefo bó joo mwεem mvù è kpawci bonyii yεeyi le è nu diew yem.’ ”

*Fiεε fi nulo ebefe bô wee
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Ε Jisos ke nε tee kebombom ke bonyii le ε kí to. Ε wvú gay ê kí le, “Ben eyeke eyuw, ekieε ntay. ¹¹ Ke fiεε fi leyte ê wee emvu nulo ebefe bô wvú ke. È nu fiεε fi buyte lo ê wee emvu fi nulo ebefe bô wvú.”

¹² Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ke nε to gay ê wvú le, “Wo kee ke le Bofalasii be ε yuw fiεε fi wo be jeme fie fí ε gbwe bó?” ¹³ Ε wvú tfuse ê bó le, “Kete kecii kè è nu se è yeIe Icεm wvù nu fowe nu ε bó nu ke ebaa. ¹⁴ Ben edaaye ê bó le, è nu binfefe bì dunji je ê bonyii. É kenfefe dunji je ê kemew, é bó bocii ke egeη egbweken ê kentuke le.” ¹⁵ Ε Bitagay ê Jisos le, “Ke yuuse ê bese fiεε fi ηgan we jemyi.” ¹⁶ Ε Jisos bife le, “Ke ben ten kee mwεem e? ¹⁷ Ke ben kee le fiεε ficii fi leyte ê wee emvu booke ê shem ké ghan buy lo le? ¹⁸ Geenen, ε fiεε fi buyte diuw wee le nen'yi ε è nu fô fitele le. Ε è nu fifie fi beete bô wee. ¹⁹ Fí ké nε ε è nu fô fitele le, ε wee se no keηke ηkpawce wvù befe, mum yu wee, jo kpweε wee keηεε dwee wee, jaη kenjaη, coη bvucoη, ben jim nsaw mbiay keηεε befe bô diee di wee le. ²⁰ Mvun nu mwεem mvù nulo ebefe bô wee. Ke keediekεn bô can se bó ε cuke nulo ebefe bô wee ke.”

*Ε kpwoon mvu wvù to nu wee ketum lese fitele yî Jisos e
(Mak 7:24-30)*

²¹ Ε Jisos ke nε fó lewse ye gen keba ke Taya bô Sidon e. ²² Ε fí kooy le kpwoon mvu wvu Kaanan wvù to nu jó to nu ε nε to yen Jisos e, bee fô wvú le le, “O Tata, waa Nfon Dawe, came ke shen fô me le. Waa wεm wvù kpwoon

15:11 Lem 10:15; 1Tim 4:4; Tay 1:15

15:14 23:16, 24; Luk 6:39; Lum 2:19

15:19 Gal 5:19-21

15:22 20:30-31

nu ε nceendaa dɛwle mvu njiɲsene naa lo bô wvú baay.”
²³ Geenen ε Jisos yuw faɲe yaa ghay lo ke. ε boom bew bo
 ηgoo le bence to leke wvú gay le, “Gayε ke ê kpwoon wvun
 le wvú egenè. Wvú bii nyaa njεese ê beene.” ²⁴ ε Jisos tfuse
 le, “Bó to tum me ε è nu fô bonyii bo Islael e maan bô nu
 diewe njée yì nu ε ne wase ε no bvuyte lo le.” ²⁵ Geenen ε
 kpwoon wvudvu to ke tum envuw ê Jisos ejise gay le, “Tata,
 fi ke me.” ²⁶ ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ke fì nu leɲ keejo ηgu
 boom elan fô bwé le ke.” ²⁷ ε kpwoon wvudvu gay le, “È nu
 kecεey icem. Geenen naa bwé ké no bonyi ke tfúw yì icee
 bó dioo diekene ε yì no gbwekene.” ²⁸ ε Jisos mum tfuse ê
 wvú le, “O kpwoon wvun, mbee wo temyi lo. Fí ekooy fô
 wo le no wo shieele.” Ke nonen ε waa we mum bonen lo.

ε Jisos nyaje bonyii bontfuke bonew

²⁹ ε Jisos ke ne fó no gene, gen fey mbew Mamase yì
 Galilee le, ben gen yì kum e, shii fó. ³⁰ ε kebombom ke
 bonyii le ke baay to fô wvú le nen ghemm. ε bomew to too
 bô bonyii bô nu bontεε, noo bô keɲke bonfiaw ye le, noo
 bô nu binfefe, noo bô nu bincife, noo bomew bo bincem e
 nteen. No bó too bô bó, no jiwse ê wvú ejise ε wvú fele bó.
³¹ ε kebombom kedvu no keɲke lo ηghaw no bó to yene
 ε bincife jemyi, ε bonyii bô keɲke bonfiaw ye le bonene,
 ε bontεε lene ten teyey, ε binfefe yene mwεem e. ε bó
 tum moɲkum mo Nyò' bonyii bo Islael e.

(Mak 8:1-10)

³² ε Jisos mum tee boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, “Me
 ηkeɲke shen fô kebombom kin e, njefo bó nu wase bee bó
 εdiuw eta, ε fice fi bó edie yaa bvuu nu ke. ε ke me ηgomte
 le me encine bó le é bó egene jeɲ ke, njefo è nulo é bó egen
 egbwe jeɲ ê je.” ³³ ε boom bew bo ηgoo le gay ê wvú le,
 “È nulo é beene ejo fεε mwεem mvudien ηkpwaante jan

mvù ekpwentɛn keenyaŋe kfuu kin kebombom ke bonyii le dvú?”³⁴ Ε Jisos bife ê bó le, “Ben keŋke bontuw bo blæed e bomεε?” Ε bó tfuse le, “È nu bosooshwiy bô mvubyetele nen caan.”³⁵ Ε Jisos mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse.³⁶ Ε bó shii, ε wvú jo bontuw bo blæed e bo bosooshwiy ba noo byé yidvu, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le, ε bó mum gawce ê bonyii bodvu.³⁷ Ε wee tfuu die, ffuu. Ε bó baance bimbeke bì to shæteε, ε bí yiŋsen ηkâa yisooshwiy.³⁸ Bonyii bô to dieε to nu bolemse bontfuke bonεw, ε se jo bokεne noo boom.³⁹ Ε wvú mum cine kebombom kedvu le ε kí no kfuuyi. Ε wvú ley ê kekoŋ e gen ê keba kè Magadan e.*

16

Ε bonyii bomew no gomte le Jisos ege keŋghaw ke fiεε le
(*Mak 8:11-13; Luk 12:54-56*)

¹ Ε Bofalasii bô Bosadusii ke ne to fô Jisos e keemom wvú, mum gay le wvú ege fiεε fi duŋci mvunɣay mvù ne fowe.² Ε Jisos gay ê bó le, “È ke dioo nu seke diuu seeyi ε ebule yeεle, ε ben no gayte le, ‘Ekfuŋ nu ebuy ejoŋ,’ njefo ben nu ε yen ε ebule yeεle.³ É ke dioo nu seke diuu sane ε ebule yeεle ε kembεw ε suu, ε ben no gayte le, ‘Nffum nu ke efey eben,’ njefo ben nu ε yen ε ebule yeεle ε kembεw ε suu. Ben kee keetaa ebule mum kiεε no ekfuŋ nu enu, geenεn yaa kee ke bonciise bô mwεem mvù kooyi yî kefew kin e duŋci nje la?”⁴ Ε ηgokε kè befe kè nu ε cine wase Nyo' le ε no nu diεwε kpwoon nsake le kin, gomte fiεε fi duŋci mvunɣay mvù ne fowe. Ke è nulo é me enduŋce fiεε ê kí

* **15:39** Boŋwa' bo boyvuum bomew teŋe bvudvuu bvun le «Magdala».

16:1 12:38-39; Luk 11:16, 29-30 **16:1** Jon 6:30

efey fi wee ntum Nyo' wvù Jona le ke." No wvù gay nonen mum cine bó le ne no gene.

É Jisos tefe boom bew le bó eyenè ekume gee di Bofalasii bô Bosadusii le

(Mak 8:14-21)

⁵ É boom bo Jisos e bo ηgoo le ke dioo fese kewvu keki yen le bó be ε daaye keejo blæed. ⁶ É Jisos ke ne gay ê bó le, "Ben eyenè, bvuu joo kefew yî fintuηλεεν fi Bofalasii noo fi Bosadusii le." ⁷ É boom bew bo ηgoo le mum kew no jemyi εbonebon ekume fiεε fidvu, gayte le, "Wvù jemyi fintuηλεεν fin nen njefo beene baa to bô blæed ke." ⁸ É Jisos kieε fiεε fi bó jemyi ekume fí mum gay le, "O oo bonyii bo mbee wvù doose le ban! Ben jemyi ebeneben ε è nu ekume blæed wvù ben baa keηke ke nje la? ⁹ Ben baa yene wase mwæem e le? Ke ben kumyi bontuw bo blæed e bo botin bô bonyii se dieε bontfuke botin e? Bimbeke bì ben se baance se nu ηkáa yimieε? ¹⁰ É ke ben bvuu kumyi ten bontuw bo blæed e bo bosooshwiγ bô bonyii be die bontfuke bonew e? Ben be baanci bimbeke bí ε buy ηkáa yimieε? ¹¹ È ge la wvù ben baa kieε le ke me njemyi ε è nu ekume blæed ke? Me mbvuu ηgayte ke le ben ejod kefew ekume fintuηλεεν fi Bofalasii bô Bosadusii le." ¹² No wvù jeme nonen ε bó mum kieε le ke wvù jemyi le bó ejoo kefew ε è nu ekume fintuηλεεν fi bó towte ê blæed e ke, le wvù jemyi ε è nu ekume n'yæγi wvu Bofalasii bô Bosadusii.

É Bita cεε le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ É Jisos ke gen buy ê keba ke woη e kè Kaysalia Filibi le, ke ne bife ê boom bew bo ηgoo le le, "Bonyii duu le wee wvù dieε nu Waawee nu γεε?" ¹⁴ É bó tfuse ê wvù

le, “Bonyii bomew duu le wo nu Jon Nleseejoo, bomew le Elayja, ε bomew duu le wo nu Yelimia kenεε wee ntum Nyo' wvumvu.” ¹⁵ Ε wvú bife ê bó le, “Ben duu finen le me nu yεε?” ¹⁶ Ε Semon Bitá tfuse le, “Wo nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε wvú Waa Nyo', Nyo' wvú kenke nshii.” ¹⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Semon waa Jona, Nyo' nu ε buw wo, njefo ke fin nu ε ε seje wee wvu wum ê wo ke, è seje Icem wvú nu fowe ê wo. ¹⁸ Me ε no ηgayte ê wo le wo nu Bitá, * ε ε nu yî kembangan kin e wvú me nu ηke en'yoo kentaashe kem ke bonyii bo mbee le. Ε ke mvungay mvu kpwe le nu ke eyuu eghaw kentaashe kedvu ke. ¹⁹ Me nu ηke enya ken'yene ke bvunfon bvú fowe le † ê wo. Fieε fi wo ε ke ε suu fokuse fen, tu bó nu ε suu wase fowe. Fieε fi wo ε ke ε fay fokuse fen, tu bó nu ε fay wase fowe.” ²⁰ No Jisos gayε nonen, mum loocε ciise lo ê boom bew bo ηgoo le le bó eyene fo bó ke emom esee ê wee le wen nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε ke.

Ε Jisos jeme ekumε kfuu kpwe yî wvú nu ke ekpwe

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Ε kew yî kefew kekie le, ε Jisos mum kew no dunji ê boom bew bo ηgoo le le wen kenke ke keegen Jelusalem. Ε wen nu egen eyen bonjεw nteen can bonyii bð saake won e bð bocee ncese bo baay baay noo bonyii bð dunji bonci bo Nyo' le. Bó nu ke eyu wen, é ediuw ebuy ετα é wen ekase ebuy yî kpwe le. ²² Ε Bitá mum jo wvú ε bð wvú lewse ye. Ε wvú mum kew no saake wvú yî fieε fidvu le, gayte le, “Tata, Nyo' elεwseè. Ke fin fieε nu ke eyuu ekooy bð wo ke.” ²³ Ε Jisos banke ye gay ê Bitá le, “Ja ê me ejim

16:16 14:33; Jon 1:49; 11:27 **16:18** Luk 22:32; Jon 1:42; 21:15-17; Efε 2:20

* **16:18** Dieε di Bitá din nu le, «TE». **16:19** Luk 11:52; Mat 18:18; Jon 21:15-17 † **16:19** Fen nu teytey le, bin'yene bi bvunfon bvú fowe le. **16:20** 17:9 **16:21** 17:22-23; 20:17-19; 26:2

Satan! Wo jewsee lo me njefo ke wo leeme ê keba ke Nyo' le ke. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.” ²⁴ No Jisos jeme nonen, mum gay ê boom bew bo ηgoo le le, “É wee gomte keenu wee wem ηgoo, tu wvú keηke keetun ekole kew, etuu kentam kew ebii me le. ²⁵ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii we fo wvú elase nu ke elase ke lo. Geenεn ε wee wvù lase nshii we nje me nu ke ekeηke nshii. ²⁶ É bó baanci naa woj wvun nen tfuu, ε nya ê wee wvú ε die, ε ke ε lase nshii we, é sew wvudvu enu la? Nuu le fiεε nu dvú fi è nulo é wee esum keyoy kew dvú le? ²⁷ Ben ekeè le wee wvù diee nu Waawee nu ke eto bô bonceendaa bew ê bvukuke bvú Ice le, emum elaw wee tfuu yî fiεε fi wee nu ε ge le. ²⁸ É me ensee ê ben keceεy le bonyii bomew leeme fen bò yaa nu ke eyuw wvuj kpwe se bó ε yen no wee wvù diee nu Waawee too bô bvunfon bwew ke.”

17

ε Jisos dunce bvukuke bwew bvù wvú to keηke fowe
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ ε εdiuw ke fey esoocaa, ε Jisos jo Bitá bô Jem noo Jon wvù waa bwee Jem, ε bô bó ben yî kum wvumew e ε wvú defe ewe, no nu fó εbonebon. ² ε bó ke ne yen ε nfieesen ye ε kumen ê bó ejise, bvushiw bwew ε no baa lawkene diewe diuu le, ε ndvú ye baa ten lawkene nen mwawmwawmwaw. ³ ε fi kooy le Muses bô Elayja to nu ε ne buynen fô bó le, no jemyi bô bo Jisos. ⁴ ε Bitá mum ne bvumten gay ê Jisos le, “Tata, fi jee no beene nu fen. É wo fen koonke lo é me en'yoo cún fen she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, yimi yi Elayja.” ⁵ Ke no wvú to beε jemyi, ε fi kooy

16:24 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25-26; 1Bi 2:21 **16:27** Mben 62:12; Job 34:11; Mat 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Luk 13:27; Jon 5:29; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 1Bi 1:17; 2Tim 4:14; Mwm 22:12 **16:28** 10:23; 24:34; Mak 9:1; 13:30; Luk 9:27; 21:32 **17:1** 5:1 **17:2** 2Bi 1:16-18; Mwm 1:16 **17:5** 3:17

le kembew kè baa nen bvuuu to nu ε ne to barj bó, ε diew jeme ê kembew kedvu le le, “Wvun nu Waa wem, wvú nu fitele fiem. Me n'yuuke njonj bô wvú baay. Ben eyuukè ε è nu wvú le.” ⁶ ε boom bew bo ηgoo le dioo yuw diew yidvu ε kedvum gbwo bó, ε bó gbweken tum monshim fokuse. ⁷ Geenen ε Jisos gen kum bó le gay le, “Ben eja we. Fo ben efanè ke.” ⁸ ε bó dioo cake ejise we fanje yaa bvuu yen wee mvu le efey Jisos ke.

⁹ ε bó ke ne yî kum wvudvu le dioo booke, ε Jisos lew ê bó le, “Fo ben ke esee fiε fi ejise eyene be yen ê wee se wee wvú diee nu Waawee ε buy wase yî kpwe le ke.” ¹⁰ ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú le, “È nu nje la wvú bonyii bô duñci bonci duu le Elayja kenke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawee se to?” ¹¹ ε Jisos tfuse le, “È nu keceey le Elayja kenke keeyaw eto ekene mwεem mvunciim. ¹² Geenen é me ensee ê ben le Elayja nu ε to wase bó fanje yaa kieε wvú ke, ε mum ε ge fiε fi bó koonke bô wvú. ε è nu ke lenlej no wee wvú diee nu Waawee nu ke eyen ηgew can yibole.” ¹³ No wvú gay nonen, ε boom bew bo ηgoo le mum kieε le wvú jemyi ε è nu ekume Jon Nlesejoo.

ε Jisos fε wan mvu wvú to gbwee kenjbwe

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke bow fεse fô kebombom ke bonyii le to nu. ε wee mvu ne to tum envuw ê Jisos fwe, gay ê wvú le, ¹⁵ “Tata, came ke shen fô waa wem e. Wvú gbwee kenjbwe, yene ηgew baay. Wvú nen'yi gbwe fotan, ké ne gbwe ê joo le. ¹⁶ Me mbe ε nto bô wvú fô boom buw bo ηgoo le bó ε mom ηkuuη keefe wvú.” ¹⁷ ε Jisos gay le, “O oo! Engoke ke ecici kè baa lese fitele yî

Nyo' le kin. Me nu n̄ke enu beene en̄gen embuy n̄e? Me nu n̄ke en̄kuu shém bô ben en̄gen embuy n̄e? Ben eto bô wan wvudvu f̄en enya ê me.”¹⁸ Ε bó to dvú, ε Jisos wam nceendaa d̄ewle wvù to nu yî wan wvudvu le ε wvú buy, ε wvú mum bon̄en lo kaṅ mwaan̄.

¹⁹ Ε boom bo Jisos e bo n̄goo le ke n̄e gen fô wvú le ejim ejim, bife ê wvú le, “È nu n̄je la wvù bese be mom n̄kuuṅ keebvuse nceendaa d̄ewle wvudvu?”²⁰ Ε wvú tfuse ê bó le, “È nu n̄jefo mbee wene doose lo. È me ensee ê ben keceey le, é ben be keṅke mbee ε wvú nu ke naa diewe shem nsusu le, * tu ben nulo egay ê kum wvun le wvú emvuw ye f̄en egen eleem fofe, é wvú mvuwe, fiee saa nu dvú fi nulo eghaw ben ke. ²¹ [Geenen, ke kfuu wvuwvun nceendaa d̄ewle nulo ebuy se wee ε bunle ε she mbam mw̄em mvudien ke.]”†

Ε Jisos bvuu jeme ekum̄e kfuu kpwe yî wvú nu ke ekpwe (Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² No Jisos bô boom bew bo n̄goo le to taash̄e Galilee, ε wvú gay ê bó le, “Wee wvù diee nu Waawee nu ε bó nu ke enya wvú can bonyii le,²³ é bó eyu wvú, é ke edioo enu ediuw eta, é wvú ebuy yî kpwe le.” Ε bó yuw non̄en, ε ye keesh̄e bó baay.

Ekum̄e shile wvu yew ncese

²⁴ Ε Jisos bô boom bew bo n̄goo le ke gen buy Kafana'um, ε bonyii bô to fii shile wvu yew ncese ke to yen Bitā le sow ê wvú le, “Wee wene n'ȳeyi ké no laan̄ke ke shile wvu

^{17:20} 13:31; 14:31; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6 * ^{17:20} Nsusu yin nu ê díew bala le le, «mustard». † ^{17:21} ke boṅwa' bo boyvuum bomew bô bó to yaw̄e saṅ diew Nyo' jó keṅke kencim kin ke. ^{17:22} 16:21 ^{17:24} Ksm 30:13

yew ncese?” † ²⁵ ε wvú bee le, “εε.” ε Bita ke dioo tu fô yew e, ε è yaw Jisos jike fiεε fidvu fokuse, bife ê wvú le, “Semon, wo yene fiuw le la? Bonfon bo fokuse fen ké no fii shile bô kensuw ε è nu ê baa? Bó ké no fii ê boom bo woŋ e, nuu ê botolo le?” ²⁶ ε Bita tfuse le, “Bó ké no fii ε è nu ê botolo.” ε Jisos gay ê wvú le, “Tu ke boom bo woŋ e yaa keŋke keelaŋke ke. ²⁷ Geenεn, wvu le fo bee wo eteensen mvuntelem mvu bonyii bodvu le, gene elan fincaw ê mamase le, bye yì wo ε yaw ε koo, ε wo yene diuw wvudvu, é wo eyen jise di bigew e jó, emum ebvuse egen enya ê bó keelan shile wesebewo dvú.”

18

Wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvu fowe

(*Mak 9:33-37; Luk 9:46-48*)

¹ ε è no nu ke kefew kedvu le, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le to bife ê wvú le, “Wee wvù kuuke fele wee tfuu ê bvunfon bvu fowe le nu wvù la?” ² ε Jisos mum tee wan caan leke ê bó enteleŋ, ³ gay le, “É me ensee ê ben keceεy le, é ben baa ekumen etu diewe boom bo caan caan e, tu ke ben nu ke eyuu eley naa lo bvunfon bvu fowe le ke. ⁴ Naa yeε wvù nu ε jo ekole kew caan ε no nu diewe wan wvun e, nu ε wvú nu wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvu fowe. ⁵ É wee fiisene wan diewe wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene ε è nu me.

(*Mak 9:42-48; Luk 17:1-2*)

⁶ É è nu le wee ege é wee wvù nu ε lese fitele yî yem e diewe boom bo caan caan ban e ege kebefε, é fí ejee fô wvuwe wee le le bó esheŋke kebwee ke diene le ê kendorŋ kew e, edomse wvú é wvú eshii egen ê joo yi baay e. ⁷ ηgew

† 17:24 Shile wvun to nu diewe keŋgawten ke nlawma wee lemme le yî diuu le. 18:1 Luk 22:24 18:3 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 18:4 23:12 18:5 Luk 10:16

wvu baay nu fô bonyii bo yâ won wvun e. Mwεem mvù teeyi bonyii ε bó gee bibefe keηke ke keenu. Geenεn ε ηγεω wvu baay nu fô wee wvù teeyi wee mvu ε wvú gee kebefε le. ⁸ É kebo kuw keηεε ekale kuw gee ε wo gee kebefε, é wo sum kebo kedvu keηεε ekale kedvu laη. Fí jee le wo ke eley nshii wvù meη lo le bô kebo keηεε ekale keηkfuyte, efey keekeηke can yicii keηεε bikaa bicii é bó ke ejo wo etfume ηguy wvù meη lo le. ⁹ É jise diuw gee ε wo gee kebefε, é wo min jise didvu laη. Fí jee le wo ke eley nshii wvù meη lo le bô jise dimwaan, efey keekeηke ejise ecii, é bó ke elañ wo ηguy wvu baay e.”

ηgan εκυμε ηjee yì to laε

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ben eyenè fo ben ejod mvu boom bo caan caan ban e ekuse ke. É me ensee ê ben le fowe nu ε bonceendaa bo Nyo' le bô shee bô bó ké no nu ke sekecii ejise jo Icem wvù nu fowe. ¹¹ [ε wee wvù diee nu Waawee to to keeboyse bonyii bô nu ε laken wase.] *

¹² Ben kpwaake le la? É wee keηke njée gbwee, yimiaaη ε la ente dvudvu, wvú saa eyaw ecine yi mbaη bvuuke ncow bvuuke le ê kum, egen egom ηjee yimiaaη yì la yidvu? ¹³ É me ensee ê ben keceey le, é wvú gom ε yen, é wvú eyuuke njoη bô ηjee yimiaaη yidvu fele yi mbaη bvuuke ncow bvuuke yì baa la ke. ¹⁴ È nu ke leηleη ten no Icen wvù nu fowe baa shieele le wee mwaan ηgoo boom bo caan caan ban e ela ke.

No è nulo é wee emance mwεem bô waa bwee

18:8 5:29-30 **18:10** Jon 10:11-15 * **18:11** ke boηwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε saη diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke. **18:14** 6:10

¹⁵ É waa bwoo ge fiεε fí ε befe fô wo le, é wo gen yen wvú le dunçe jay we ê wvú ke ben ε wvú bofεε. Wvú é yuw fiεε fí wo jeme, tu wo ε kase wase ε keŋke waa bwoo jim.

¹⁶ Wvú é no nu se wvú ε yuw fiεε fí wo jeme, é wo jo wee mwaaj keŋεε bofεε ε ben ε bó kase gen fô wvú le, wvu le njeme wemen ekeŋke bonyii bofεε keŋεε botete bò eben jim nsaw wvudvu. ¹⁷ Wvú é gen ε faj keeyuw fiεε fí bó jemyi, é wo jo keseen gen dvú fô kentaashe ke bonyii bo mbee le. Wvú é faj keeyuw naa noo kentaashe ke bonyii bo mbee le, é wo jo wvú diεwe wee wvú yaa kee ke Nyo' keŋεε diεwe wee wvú fii shile le.

¹⁸ É me ensee ê ben keceey le fiεε fí ben ε ke ε suu fokuse fen, tu bó nu ε suu wase fowe, fiεε fí ben ε ke ε fay fokuse fen, tu bó nu ε fay wase fowe. ¹⁹ Me ε mbvuu ε no ngayte ê ben le, é bonyii bofεε ê ben ente beŋe yí fiεε le fokuse fen, ε leke ê bunle le, é Icem wvú nu fowe ege fimweten fô bó le. ²⁰ Ben ekeè le fô bonyii bofεε keŋεε botete nu ε taashe ê diee diem e, nu ε me nu ê bó entelerj.”

Ngan ekume wee fioo wvú yaa koole ke shen

²¹ É Bitá mum bence bife ê Jisos le, “Tata, è nu bokaŋ bomεε bò waa bwεem gee mwεem mvù befe fô me le, é me enleeshi ke lo? È nulo é ke egen ebuy bokaŋ bossooshiwiy e?” ²² É Jisos tfuse ê wvú le, “Ke è nelo é me enggay ê wo le è nelo enu ke bokaŋ bossooshiwiy maaj ke. È nelo enu mbaŋsooshiwiy bokaŋ bossooshiwiy. ²³ È neε fiεε fí bó nelo efewsen bvunfon bvú fowe bô nfon mvu wvú to gomte keekpwanŋen bô bonyii bew bo lemme le bò kpawaw we to nu can yibole. ²⁴ No wvú to kewεε keetaasse, ε bó to bô wee mvu ε ye fioo nu bikele bi bigew e bontfuke yuufe. ²⁵ No

18:15 LεW 19:17; Gal 6:1 **18:16** Dito 19:15; Jon 8:17; 2Kol 13:1; 1Tim 5:19 **18:17** Tay 3:10 **18:18** 16:19; Jon 20:23 **18:19** 7:7 **18:20** 28:20 **18:22** Keŋ 4:24 **18:23** 25:19

ke è to nulo é wvú elaw, ε nfon wvudvu mum gay le bó ejo wvú bô kpwese noo boom noo mwεem mwew mvunciim egese eto bô bigew bidvu elaw fioo ye dvú. ²⁶ No nfon gay nonen, ε wee wvudvu gbwe ê wvú ejise ku can ê wvú gay le, ‘Tata, kuu ke shém bee wo, me nu ηke enlaw fiεε ficii.’ ²⁷ Ε shen ge ε cee ekole we cine wvú le daaye lo ê fioo yidvu le. ²⁸ Geenεn, ε wee wε kebεε ke buy dioo gene, buynεn yî wee mvu wvú bô bó lemte nfon e, ε wvú to keηke wvú fioo ekεle ke bigew e ke kemwaan. † Ε wvú mum jice wvú yî sew e gay le, ‘Lawε fioo yo.’ ²⁹ Ε wee lemme wvudvu mum gbwe ten ê wvú ejise, lekε wvú gay le, ‘Kuu ke shém bee wo, é me ηke enlaw wo.’ ³⁰ Ε wvú tun, jo wvú gen fen yew ncaw e le wvú enù dvú egen ebuy no wvú ke elaw fioo ye. ³¹ Ε bonyii bomew bô bô bó to lemte dioo yen fiεε fi kooy le, ε fí ley bó baay. Ε bó mum gen see fiεε ficii fi be kooy ê nfon. ³² Ε nfon tooy wvú ε wvú to, ε wvú gay ê wvú le, ‘Wo nu fiεε fi ecici. Me mbe ε ndaaye ê yo fioo le yicii njefo wo be ε ku can ê me. ³³ Κε è be nulo ten é wo ecam shen fô wee wvú ben ε bó lemte le no me mbe ε ncam ten fô wo le?’ ³⁴ Ε nfon ton'ye shém, nya wvú le bó efen yew ncaw e, enyεwle bô wvú egen ebuy no wvú ke elaw fioo ye yicii. ³⁵ Nonεn, è nu ke lenλεη no Icεm wvú nu fowe nu ke ege bô wee mwaan mwaan ben e, fen é wee baa elεεshe bô fitele fiew ficii fiεε fi befe fi waa bwee nu ε ge fô wvú le.”

19

*N'yεyi ekumε keekuj kpwoon
(Mak 10:1-12)*

^{18:27} Luk 7:42 † ^{18:28} Ekεle ke bigew e kin nu ê díεw Glek e ke diεwε bodanali gbwee le. ^{18:33} 5:7 ^{18:34} 5:26 ^{18:35} 6:12, 15; εφε 4:32; Kolo 3:13; Jεm 2:13

¹ E Jisos ke jeme mwεem mvun mese, mum ne ê keba ke woj e kè Galilee le γεν ê kè Judea le Joo Joodan wvuke. ² No wvú γεν, ε kebombom ke bonyii le shfum bi wvú le, ε wvú fe bó bocii bò to cemkene jó.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

³ E Bofalasii ke ne to fô wvú le keemom wvú, mum bife le, “Nci nu ε bee le è nulo é wee ekuη kpweσε yî fiεε le κενεε è nu naa fi la?” ⁴ E Jisos tfuse ê bó le, “Ben ke baa tarj wase fiεε fi bó sarj le, ‘Fonkew nu ε wee wvù to bomε bonyii to bom bó ε bó no nu diemsen bô kpwoon’ e?” ⁵ Wvú to bom nonen mum gay le, ‘È nu nje fifin wvù diemsen nu ke ecine ice bô bwee le etaashe bô kpweσε, é bó bofeε emum etu wase wee mwaan.’ ⁶ Nonen, ke bó beε bonyii bofeε ke, bó nu wase wee mwaan. Fí ε mum ε no nu le, fiεε fi Nyo' nu ε taashe wase, fo wee emom egawsen ke.”

⁷ E bonyii bodvu mum bife ê Jisos le, “È no nu nje la wvù Muses to gayεε le wee nulo esarj ηwa' enya ê kpweσε wvù dunji le wen nu ε kuη wase wvú, emum ekuη wvú?”

⁸ E Jisos tfuse le, “È to nu nje bikuu binen bì temyeen wvù Muses to cin'yεε le wee nulo ekuη kpweσε. Geenεn, ke è nu no fí to nu fonkew ke. ⁹ Me ε no ηgayte fiem ê ben le, é wee ne ε kuη kpweσε ε jo wvumvu, é è baa nu le kpwoon wvudvu nu ε ne ε no ghane gee nsake, tu wvú nu ε ge kebefε ke diewe keejarj kpwoon mvu.”

¹⁰ E boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw fin gay ê wvú le, “É è fen nu no fí nu ekume diemsen bô kpwoon, é fí ejee le wee emey fiew nonen se wvú ε taashe bvujen.” ¹¹ E Jisos gay ê bó le, “Ke è nu wee tfuu wvù nulo ebee fifin fiεε ke. È nulo ebee ke bonyii bò Nyo' nu ε ge le bó ebee. ¹² Ben ekeè le bonyii bomew nu dvú ε bó yaa ké no keηke shieε kpwoon

ke, ε è nu no bó to bokεε wase bó ε bó nu. Ε bomew nu nonen ε è ge bonyii bô can le bó enu nonen. Ε bomew nu fibole nonen ε è ge bó bô bikuu bibole le bó enu nonen nje bvunfon bvu fowe. Wee wvù nulo ebee fifin ε wvù bee.”

Ε Jisos laη kembon εν yî boom bo caan caan e

¹³ Ε bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e le wvù ekum bó le, eburnle fô bó le, ε boom bew bo ηgoo le mum no saake lo bonyii bodvu. ¹⁴ Ε Jisos gay fiew le, “Ben ecine é boom bodvu etoo fô me le. Fo ben ejewsè bó ke, njefo bvunfon bvu fowe nu ε è nu fô bonyii diewe boban e.” ¹⁵ No wvù gay nonen, mum γεε can ye yî bó le mum ne no gene.

Jisos bô cee kpaw

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ε fí kooy le wee mvu to nu ε ne to fô Jisos e, bife ê wvù le, “Wee N'yεεyi, fiεε fi jee fi me ηκεηκε keηγε nse ηκεηκε nshii wvù mey lo nu la?” ¹⁷ Ε Jisos bife ê wvù le, “Wo biite ε è nu ê me ekumε fiεε fi jee nje la? Wee wvù jee mey ke mwaan. É wo gomte keeke eley nshii wvù mey lo le, é wo no γεεlè bonci bo Nyo' le.” ¹⁸ Ε wee wvudvu bife ê Jisos le, “Bonci bo Nyo' le nu bô la?” Ε Jisos tfuse le, “Fo wo eyu wee, fo wo ejaη kpweε wee, fo wo econη bvucον, fo wo eben jim nsaw mbiay, ¹⁹ è wvumtè ico bô bwoo, noo le, è koonkè waa bwoo no wo koonke ekole kuw.” ²⁰ Ε cuwee wvudvu mum gay ê wvù le, “Bonci ban bocii nu ε me nse ηγεεle wase. È bvuu sheke la?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê wvù le, “É wo fen gomte keenu wee wvù jee gene mεεε, é wo gen gese mweem mvù wo κεηκε, gaw bigew bidvu ê bo kefufe le, é wo ke emum eκεηκε ntfu ε è nu fowe. É wo dioo ε ge nonen emum eto ebii me le.” ²² Ε cuwee wvudvu yuw

nonen, mum nε no gene nu lo shen shen, njefo wvú to keɲke kpaww baay.

²³ Ε Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le le, “É me ensee ê ben keceey le fí nu ke etemyi fô wee kpaww e keeley bvunfon bvú fowe le. ²⁴ É me embvuu ensee ê ben le, fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaww e keeley bvunfon bvú Nyo' le.” * ²⁵ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw fifin, ε diuw yum bó baay. Ε bó bife le, “É è fen nu nonen, é ke yuu eboy γε?” ²⁶ Ε Jisos taa bó nen, gay ê bó le, “É è nu fô wee wvu wum e, tu fí nulo eghaw. Geenε ε fô Nyo' le nu ε ke fiεε yaa nulo eghaw wvú ke.” ²⁷ Ε Bitá gay ê wvú le, “Taa eyen, bese nu ε cine wase fiεε ficii le ε ηo bii wo le. Bese nu ke ekeɲke la?” ²⁸ Ε Jisos gay ê bó le, “É me ensee ê ben keceey le seke wee wvú diee nu Waawee ε shii wase yî kawla we bvukuke le woɲ wvu fwe le, é ben ban bò se bii me le, eshii ten yî bokawla le yuufe ncow bofεε esaake dikfuú di Islael di yuufe ncow difεε. ²⁹ Wee tfuu wvú nu ε cine la diew e, keνεε boom bo bwee le, keνεε jéme ye le, keνεε ice le, keνεε bwee le, keνεε boom e, keνεε ηεε le, ε wvú cin'yi nje γεm, nu ke ekeɲke bonyii bô mwεεm bokan gbwee fele no wvú se keɲke. Ε wvú nu ke ekeɲke ten nshii wvú meɲ lo. ³⁰ Geenεn, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

20

Ngan ekume wee wvú to joε bonyii bo lemme le lese wene

* **19:24** Nyambala yin nu ε bó teje ê díew bala le le «camel». **19:26** Saka 8:6; Luk 1:37 **19:28** 25:31; Luk 22:30; 1Kol 6:2; Mwm 3:21
19:29 10:37 **19:30** 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30

¹ Ε Jisos bvuu gay λε, “Bvunfon bvυ fowe nu diewe cee la mvυ wvù to buyee ja fontaηentaη gen keejo bonyii bo lemme le elese ê wvù wene. ² No wvù to γενee yen bó le, ε bó múm kamen λε wvù nu ke elaw bó danali danali yî diuu le. * Ε wvù múm ciinse bó ε bó gen no lemte ê wvù wene. ³ Ε è ke no nu diewe didiuu bvυuke λε, ε wvù buy gen yen bomew bonyii le ε bó leeme fô way laame. ⁴ Ε wvù gay ê bó λε, ‘Ben egen ten elemtè ê me wene, é me ηke enlaw ben no bó ké no laake.’ Ε bó múm gen. ⁵ Ε wvù ke bvuu buy ke diewe emvunsheerη entelerη e, bvuu kase buy ke diewe didiuu ditete le, joo ke bonyii bo lemme le. ⁶ Ε è ke no nu diewe didiuu ditin e ekiεguu, ε wvù bvuu buy gen yen bonyii bomew e ε bó leemene. Ε wvù bife ê bó λε, ‘È nu nje la wvù ben to ε she leemene fen diuu dicile εcici?’ ⁷ Ε bó tfuse λε, ‘È nu njefo wee baa jo bese lemme le ke.’ Ε wvù múm gay ê bó λε, ‘Ben egen λε ten elemtè ê me wene.’ ⁸ Ε è ke no nu ekiεguu, ε cee wee múm to gay ê cee ekole bonyii bew bo lemme le λε wvù etee bonyii bo lemme le, enya nlawma wvυbo, keeke yî bonyii bò be to ejim e, egen emese yî bò be to fwe le. ⁹ Ε wvù múm kew no laake. Ε bonyii bò bó to joe bó yî lemme le didiuu ditin to ε wvù law bó danali danali. ¹⁰ Ε bonyii bò bó to yawee ejo ke dioo to múm no kpwaake λε bó nu elaw bó efey bomew ba. Geenεn, ε bó law ke ten bó danali danali. ¹¹ Ε bó fi nlawma wvυbo múm kew no wvυkene cee la we, ¹² gayte λε, ‘Bonyii ban bò wo be jo ejim lem ke ntam kefew mwaan maan, geenεn wo ε law bee bó ληληη, ε bese nu bò be she ε ηgvuse yî lemme le diuu dicile ε mvυm sheyte yî yese le.’ ¹³ Geenεn ε cee wee wvυdvυ tfuse ê wee mvυ bó le λε, ‘Nsaa yem, ke me mbaa njay fieε bee wo ke. Bee wo be kamene ke lemme din yî danali le?’ ¹⁴ Joo nlawma wo egenè. È koη

* **20:2** Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvù yî lemme di yî diuu le. **20:8** ΛεW 19:13; Dito 24:15

me le me enlaw wee wvu ejim leŋleŋ diewe no me nlaw wo. ¹⁵ Ke me ŋkeŋke mvuŋgay keeŋge fiε fi me ŋkooŋke bô fiε fi è nu fiem e? Nuw le wo bene kendoŋ njefo me nu ε n'yene can yem fô bonyii le le?" ¹⁶ No Jisos jeme nen, mum mese le, "È nu ke no bonyii bô nu ejim keseen nu ke enu bo fwe, ε bo fwe nu bo ejim."

ε Jisos bvuu jeme ekume kfuw kpwe yì wvù nu ke ekpwe (Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ ε Jisos ke no bene Jelusalem, ε bô boom bew bo ŋgoo le bo yuufe ncow bofεε buy ê je, ε wvù tee bó ε bô bó lewse ye, ε wvù gay ê bó le, ¹⁸ "Ben eyeke eyuw, beene bene wase gene Jelusalem, ε bó nu egen enya wee wvù diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duŋci bonci bo Nyo' le, é bó esaw wvù esumten le bó eyu wvù, ¹⁹ emum enya wvù can bonyii bô yaa nu ke Bojuu le, é bó esewse wvù, tamte wvù bô bongbwan, emum eta wvù yî kentam e, é ke edioo enu ediuw eta é Nyo' ekase ebvuse wvù yî kpwe le."

ε bwee Jon bô Jεm leke bintaw bi boom bew e ê Jisos (Mak 10:35-45)

²⁰ ε bwee boom bo Sebēdee le ke ne to fô Jisos e bô boom bew, tum envuw ê wvù ejise keeleke fiε. ²¹ ε Jisos bife ê wvù le "Wo be gomte le la?" ε wvù gay ê wvù le, "Kawe le è nu ke edioo enu seke wo saake wase bvunfon bwuw, é boom bem bo bofεε ban eshii mbew yo le, wvumvu ê ebo kuw ke elemse le, wvumvu ê ke ekene le." ²² ε Jisos tfuse ê boom bodvu le, "Ke ben kee fiε fi ben biite ke. È nulo é ben ke ewu fiko fi ŋgew e fi me nu ŋke eŋ'wu?" ε bó tfuse le, "Bese nulo ke ewu." ²³ ε wvù gay ê bó le, "È nulo é ben ke ewu fiko fiem keceey. Geenēn keeshii ê ebo kem

ke elemse bô ke ekene le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê ben ke. Mondvuum modvu nu ε è nu fô bonyii bô Iceme nu ε seyse wase ε gee fô bó le.” ²⁴ ε kebese ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw ekume fiεε fidvu, ε shém ton'ye bó bô boom bo bofεε bodvu. ²⁵ Geenεn ε Jisos tee bó bocii, ε bó to ε wvú gay ê bó le, “Ke ben kee le bonyii bô saake bitum ké no shiile lo yî bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole dunji mvunggay mvubole ê we jo bó? ²⁶ Ke fifie keηke keenu ê ben enteleη ke. Wee wvú gomte keenu wee wvu baay ê ben enteleη keηke keenu wvú lemte lo ben e. ²⁷ Wee é no gomte keenu wee wvu fwe ê ben enteleη, tu wvú keηke keenu nfwa wene. ²⁸ È nu ke leηleη no ke wee wvú diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvú le ke. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen yî kpwe le.”

ε Jisos yene ejise binfefe bifεε

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke gen dioo fele Jeliku, ε kebombom ke bonyii le no shfumte ê wvú ejim. ³⁰ ε fí kooy le binfefe bimew bifεε, ε è nu bolemse bì to ké no shiile diuw je le, to nu ε dioo yuw le Jisos fele lo, ε bí mum no wamte gayte le, “Tata, Waa Nfon Dawe, came shen fô bese le.” ³¹ ε kebombom ke bonyii le no wamene bó gayte le bó ebaη lo. Geenεn ε bó bvuu wam gen lo fwe fwe le, “Tata, Waa Nfon Dawe came shen fô bese le.” ³² ε Jisos mum leem, tee bó, ε bó to, ε wvú bife le, “Ben gomte le me enge la fô ben e?” ³³ ε bó tfuse le, “Tata, gee é ejise eyese eyene ye.” ³⁴ ε shen koo Jisos, ε wvú kum ejise ebole. Kaη

20:26 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48 20:28 Yeσα 53:12; 1Kol 6:20; 7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Bi 1:18-19 20:29 9:27-30 20:30 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mak 10:47-48; 11:10; Luk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Jon 7:42

mwaarj ε bó mum no yene mwεem e, mum ne no bii Jisos e.

21

ε Jisos ley Jelusalem diewe Nfon e

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo fejene Jelusalem, ε bó nu wase ntew wvù Betfaj e yî Kum Bite bi Olif e, ε wvú mum tum boom bew bo ηgoo le bomew bofeε, ² gay ê bó le, “Ben egen ntew wvu fwe we le. Ben nu dioo ε gen, emum eyen lo bwee kembεεbey e ε bó ε suu ε waa we nu mbew ye le, é ben efay, eto dvú ê me. ³ É wee bife lo fiεε ê ben, é ben tfuse le Cee Ekole keηke shieε wvudvu, é wvú emum ecine lo karj mwaarj é ben eto dvú.” ⁴ Fifi to kooy nonen keεge é fí eto ekocen no wee ntum Nyo' mvu to jemyεε, gayte le,

⁵ “Wee egay ê kelaante kè Sayon le,

‘Ben etaa eyen, Nfon wene too ê ben e.

Wvú nu ε shike ekole kew,

ε ben yî kembεεbey e, ε è nu waa kembεεbey,

kembεεbey ε kí beε caan.’ ”

⁶ ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ba gen, ge ke no wvú to jemyεε. ⁷ ε bó to bô kembεεbey kedvu noo wan, yey bikum bibole yî dvú le, ε Jisos ben shii yî kemew e, no gene. ⁸ ε kebombom ke bonyii le nteen no yeyte ten bikum bibole ê je, ε bomew faasshi tíew bite yeyte. ⁹ ε kebombom kè to gene fwe dvu Jisos bô kè to bii ejim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε! Nyo' nu ε larj kembonen yî wee wvù too ê dieε di Tata le leεε! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”

21:5 Yεsa 62:11; Saka 9:9
148:1; Mat 20:30-31

21:8 2Bfn 9:13

21:9 Mben 118:26;

¹⁰ Ε Jisos ke γεν fεse Jelusalεm, ε kelaante kedvu kecii shiw. Ε bonyii no ghayte, biite le, “Wvun se nu yeε le?”
¹¹ Ε kebombom tfuse le, “È nu wee ntum Nyo' wvù Jisos wvù ne ntew wvù Nasalet e, Galilee.”

Ε Jisos kuη bonyii ε bó kamene way fô yew ncese Nyo' le
 (Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Ε Jisos ke γεν fô yew ncese Nyo' le, kuη bonyii bocii bò to geese bô bò to guyte mwεem fó, baashe bidanη bi bonyii bò to kumene bigew e, bô bintaw bi bonyii bò to geese bibembe le. ¹³ Wvù to kuunke gayte le, “Fí nu ε bo ε saη ε Nyo' gayte le, ‘Bó nu ke eteηe yew yem le yew bunle.’ Ben ε banke ε tu tfum bocoonη.”

¹⁴ Ε Jisos no nu fô yew ncese le, ε binfefe bô bonteηe too ε wvù fele bó. ¹⁵ Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò to dunçi bonci bo Nyo' le ke dioo yen biηghaw bi mwεem e bì wvù to gee, bô no boom bo caan caan wvuuyi fô yew ncese le, gayte le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε,” ε fí no ton'yi lo bó. ¹⁶ Ε bó mum waa lo Jisos le, “Ke wo yuuke fiεε fi boom ban gayte le?” Ε wvù tfuse ê bó le, “'Eε, me n'yuuke lo. Fí nu le ben ke baa taη wase fiεε fi bó saη le, ‘Nyo' nu ε ge mbense wvù jee gene mεεse ε no buyte dew boom bo caan caan e, noo dew boom bò beε yamte emben e?’ ” ¹⁷ Ε Jisos ke ne cine bó le, buy ê kelaante kedvu le, γεν ntew wvù Betani le, ce jó.

Ε Jisos low kete kemew
 (Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ε è ke no nu entaηentaη, no Jisos to kaase tuu jim elaanthe, ε jeη no yuu wvù. ¹⁹ Ε wvù yen kete kemew e mbew je le ε bó ké no diee, * mum γεν fó, geenεn faηε

21:11 16:14; 21:46; 26:68; Luk 7:16 **21:13** Yeεa 56:7; Yeli 7:11

21:15 20:30-31 **21:16** Mben 8:2 **21:19** Luk 13:6 * **21:19** Kete kin to nu kè bó teηe ê díεw bala le le, «fig».

yaa yen fiεε le yî dvú le κε, yen κε ε è nu bibε yî dvú le maan. Ε wvú mum low kete kedvu gay λε, “Fo fintam bæε ke ebvuu eyuu eyum lo yî yo le κε!” Kaη mwaan, ε kete kedvu mum yowlεn lo. ²⁰ Ε boom bo ηgoo le bo Jisos e dioo yen nonεn, ε diuw yum bó. Ε bó no ghayte λε, “Kete kedvu ghan nεε ε se yowlεn lo kaη mwaan nen?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê bó λε, “É me ensee ê ben kecεεy λε, é ben lese fitele yî Nyo' le, yaa κεηke naa lo kemaηen κε, ben saa ge κε ε è nu fiεε fi me ηge bô kete kin maan κε. Ben é cim ε gay ê kum wvun λε, ‘Mvuwe ye fεn egen egbwe ê joo yi baay e,’ é fí ekooy nonεn. ²² Ε naa la fi ben bunlee λεke, nu ε ben nu ke eκεηke fεn é ben nu ε lese fitele yî Nyo' le.”

Ε bó bife fô mvungay mvu Jisos e nε

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Ε Jisos ke bvuu kase ley fô yew ncese le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake woη Bojuu ke to yen no wvú yεεyi bonyii, mum bife ê wvú λε, “Wo jo fεε mvungay ε se no gee mwεεm mvun? È nya yεε mvungay mvudvu ê wo?” ²⁴ Ε Jisos tfuse ê bó λε, “Me tεn nu embife fiεε ê ben. É ben tfuse lo, é me emum ensee ê ben wee wvú nya mvungay λε me eηgeè mwεεm mvun. ²⁵ Jon to leese bonyii ê joo ε mvungay mvudvu nε fεε? È to nya Nyo', nuu wee wvu wum ε?” No wvú bife nonεn, ε bó no κεηene εbonεbon gayte λε, “É beene tfuse λε è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene λε laa ε è ge la fo beene ebee Jon e λε? ²⁶ Geenεn, ε è yaa nulo é beene etfuse λε, ‘È to nya wee wvu wum,’ κε, ηjefo beene fane kebombom ke bonyii le, no bó bocii nu ε bee λε Jon to nu wee ntum Nyo'!” ²⁷ Nonεn, ε bó mum tfuse ê Jisos λε, “Κε bese kee κε.” Ε Jisos mum gay ê bó λε, “Tu κε me nu ensee tεn ê ben wee wvú nya mvungay ê me λε me eηgeè mwεεm mvun κε.”

Ngan ekume boom bolemse bofɛɛ

²⁸ Ɛ Jisos gen fwe bife le, “Ben kpwaake le la ekume fin? Wee mvu to kenke boom bolemse bofɛɛ. Ɛ wvú ke ne gen fô wan wvu fwe le, gay ê wvú le, ‘Waa wem, gene eshe elemtè wene eben.’ ²⁹ Ɛ wvú tfuse le, ‘Ke me nu engen ke.’ Geenen ke ne kase kumen fitele fiew mum gen wene dvudvu. ³⁰ Ɛ wee wvudvu gen fô wvu ejim e gay ke fiɛ fi wvú be gay wase ê wvu fwe. Ɛ wvú tfuse ê wvú le, ‘Me nu engen icem.’ Geenen, faɲe yaa gen ke. ³¹ Tu entelen jo boom bo bofɛɛ ban, nu ɛ wvú to gee fiɛ fi ice shieele nu wvú la?” Ɛ bó tfuse le, “È nu wvu fwe.” Ɛ Jisos mum gay ê bó le, “É me ensee ê ben keceɛy le, bonyii bò fii shile noo bokene bo nsake le nu ɛ bó leyte wase bvunfon bvú Nyo’ le fwe ê ben e. ³² Me njemyi nen njefo Jon Nleseɛjoo to nu ɛ to keedunɛ je yi teyɛy ê ben, ɛ ben faɲe yaa bee wvú le ke, geenen ɛ bonyii bò fii shile bô bokene bo nsake le bee wvú le. Ɛ ben ke dioo cim yen no bó beɲe nonen, faɲe yaa ekumen mvuntelem mvunen ebee ten wvú le ke.”

Ngan ekume bonyii bò wee to tɛsɛɛ wɛɛ ê bó

(*Mak 12:1-12; Luk 20:9-19*)

³³ Ɛ Jisos bvuu jeme le, “Ben ebvuu eyuw ngan mvu. Wee mvu to nu ɛ lem wɛɛ mvuntam mvú bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaaɲ keɛkeɛ, cim fô bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu somte ɛ mbvuum buyte, tum ketaale ke wee nɛy e wene dvudvu, mum tɛsɛ wɛɛ wvudvu ê bonyii, mum ne gen ketum kemew e. ³⁴ Ɛ kefew kè bó ké no koyte mvuntam mvudvu ke to kocɛn, ɛ wvú tum bonyii bew bo lemme le fô bonyii bò wvú to tɛsɛɛ wɛɛ ê bó le, le bó egen efi mwuwene mvuntam. ³⁵ Ɛ bó gen, ɛ bonyii bò wvú to tɛsɛɛ wɛɛ wvudvu ê bó koo bó, suɲ mvu, yu mvu, tumyɛ

mvu bô eta. ³⁶ Ε wvú bvuu tum bomew bonyii bo lemme le ε bó duule fele bo fwe ba, ε bonyii ba bvuu ge ke leηleη no bó gee bô bo fwe ba. ³⁷ Εjim jodvu ε wvú tum wase ε è nu waa we, kpwaake le bó nu egen ewvum waa wen wvun. ³⁸ Geenen, ε wvú gen, ε bonyii bodvu dioo yen wvú le, jeme εbonebon le, ‘Wvun nu ndiela wee wεε wvun. Ben eto é beene eyu wvú emum eyow bvushew bvudvu.’ ³⁹ Ε bó mum koo wvú bvuse wene, mum yu.”

⁴⁰ No Jisos fe nen, mum bife le, “Wee wεε wvudvu nu ke edioo ε to ege nεε bô bonyii bodvu?” ⁴¹ Ε bó tfuse le, “Wvú nu ke eto elese lo mvunyaame mvudvu, etese wεε wvudvu ê bonyii bomew bô nu ke enyaa mwew mvuntam seke ηkoy e.” ⁴² Ε Jisos bife ê bó le, “Ben ke baa tan wase ê ηwa' Nyo' le le,

‘Te didvu die di bonyii bo kembom e to tunεε,
to nu ε kase nε tu te di buu di yew e.

Ε fifin nu ε è ge ke Tata,
bonyii ε no taale keηke ηghaw' e?

⁴³ Me ε mum ε no nseje ê ben le, Nyo' nu ke efi bvunfon bwew can yene le, enya ε è nu ê ketum kè nu ke egee no wvú gomte le.” ⁴⁴ [“Te didvu din nu é wee gbwe yî dvú le, ecaafie lo, é dí gbwe yî wee le, efoonce lo mweten.”] †

⁴⁵ No Jisos ma ηgan wvun nen, ε bocee ncese bo baay baay noo Bofalasii dioo yuw, mum kieε le wvú ma ε è nu ekumε bowen. ⁴⁶ Ε bó mum no gomte keekoo wvú, geenε, kase fan kebombom ke bonyii le, njefo kebombom kedvu to keηke Jisos le è nu naa wee ntum Nyo'.

21:39 Ibu 13:12 **21:41** 22:7 **21:42** Mben 118:22-23 **21:43** Dan 2:34-35, 44-45 † **21:44** κε boηwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε san diew Nyo' jó keηke kencim kin κε. **21:46** 21:11; 26:4-5

22

Ngan ekume nkaw bvujen
(Luk 14:15-24)

¹ E Jisos bvuu no jemyi ê bó ê bonjan e, e wvumvu no nu le, ² “Bvunfon bvu fowe nu e è nulo é bó efewsen bô nfon mvu wvù to seyseε nkaw bvujen bvu waa we wvù diemsen e. ³ E wvù ke tum bonceendaa bew le bó egen etooy bonyii bô wvù to beε bó bô nkaw bvujen wvudvu le bó etod. Geenεn, e bonceendaa bodvu gen e bonyii bodvu fanje yaa to ke. ⁴ E wvù tum bomew bonceendaa gay ê bó le, ‘Ben egen ejeme ê bonyii bô me nse mbeε bô nkaw bvujen wvun le bó eyeke eyuw, me nu e nseyse wase mwεem mvudien, e ngbwò binsorj bi nyám e bô boom bo bona’ le bô fanken. Me nu e nseyse wase mwεem mvunciim, le bó etod le fô nkaw e.’ ⁵ Geenεn, e bó gen e bonyii bodvu case lo, nε fibole no gene. E wee mvu laa wεne dvu wvù, e wee mvu laa way we. ⁶ E kebese ke bonyii le kooyε bonceendaa bodvu nyewle bô bó, mum yuwye bó. ⁷ E fitele bente nfon wvudvu, e wvù ciinse bonyii bew bo jem e, e bó gen lese lo bonyii bô yuwyeε bonceendaa bew, mum ton kelaante kebole. ⁸ No wvù ge nonεn, mum gay ê bonceendaa bew bomew le, ‘Me nu e nseyse wase nkaw bvujen. Geenεn bonyii bô me nse mbeε ba se baa nu naa lo bonyii ke. ⁹ Ben egen ntasen jé le yicii, ebe bonyii bocii bô ben e yen, le bó eto fô nkaw bvujen wvun e.’ ¹⁰ E bonceendaa bodvu mum buy gen jé le yicii, kum bonyii bocii bô bó to yenεε, bonyii bô jee bô bô befe to dvú. E yew bvujen mum yijsen bô bonyii.

¹¹ E nfon ke nε ley yew bvujen yidvu le keeyen bonyii bô to toε fô nkaw e, mum yen wee mvu le dvú e wvù baa jise ndvú nkaw bvujen ke. ¹² E wvù bife ê wvù le, ‘Nsaa yem,

wo ghan nɛɛ ɛ sɛ ley dvun sɛ ndvú ŋkaw?' Ɛ wee wvudvu mɛy diuw tfu. ¹³ Nonɛn, ɛ nfon mum gay ê bonceendaa bew lɛ, 'Ben ekay can ye noo bikaa, ɛtfume wvú ê ɛjiwe le ɛkfuŋ, jò bonyii nu ke ebeele ŋgeci bigew.' ¹⁴ No Jisos jeme nonɛn, mum gay lɛ, "Ben ekeè lɛ Nyo' nu ɛ be bonyii nteen, geenen ɛ caw kɛ caan."

Ɛ bó telɛ Jisos ɛkumɛ shile wvú lanɛɛn
(*Mak 12:13-17; Luk 20:20-26*)

¹⁵ Ɛ Bofalasioo mum nɛ gen seyse no bó nu ege é Jisos sɛ lowsɛn njeme é bó ekoo wvú. ¹⁶ Ɛ bó mum tum boom bobole bo ŋgoo le noo ŋgoo bonyii bo Nfon 'Elod e fô Jisos e. Ɛ bó gen jeme ê wvú lɛ, "Wee n'yɛɛyi bese kee naa lɛ wo nu wee keceɛy, ɛ wo yɛɛyi bonyii bô je yì yi Nyo' ê je yi keceɛy e. Kɛ wo ké no joo lɛ wee mvu nu jɛy kɛ, njefo kɛ wo taale laa mwɛtɛn nu naa la lɛ. ¹⁷ Kɛ see ê bese wo ŋkpwawɛɛ. Nci nu ɛ bee lɛ beene elaanke shile ê Kaysa, nuu fo bó elaanke lɛ?"

¹⁸ Ɛ Jisos kiɛɛ fiɛɛ fi bó wɛɛntene bô fí, mum gay ê bó lɛ, "Ben bonyii bô jemyi jɛy, gee jɛy ban, ben teeyi me nje la? ¹⁹ Ben eto bô bigew bì ben ké no laanke shile dvú é me en'yɛn." Ɛ bó to bô danali, nya ê wvú. ²⁰ Ɛ Jisos bife ê bó lɛ, "Ɛkolɛ kin kè nu yì dvú le nu ke yɛɛ le? Ɛ diee nu di yɛɛ le?" ²¹ Ɛ bó tfuse lɛ, "È nu ke Kaysa le, ɛ diee nu ke tɛn diew." Ɛ wvú mum gay ê bó lɛ, "Ben emum enyaà lɛ ê Kaysa fiɛɛ fi è nu fi Kaysa le, nyaà ê Nyo' fi è nu fi Nyo' le." ²² Ɛ bó yuw nonɛn, ɛ diuw yum lo bó. Ɛ bó mum cinɛ wvú le nɛ no gene.

Ɛ bó telɛ Jisos ɛkumɛ mbuy wvu yî kpwe le
(*Mak 12:18-27; Luk 20:27-40*)

²³ Kɛ ɛbvubwɛ, ɛ Bosadusii nɛ to fô Jisos e. Bosadusii nu ŋgoo bonyii bô to ké no duu lɛ kɛ bonyii nu ke ebuy yî

kpwe le ke. No bó toε, mum bife ê Jisos le, ²⁴ “Wee n'yεεyi, Muses to nu ε gay le, ‘É wee kpwe lo se wan, tu waa bwee keŋke keεgeε kpweε é bô wvú eboo boom ê diee di ŋkfu waa bwee wvudvu le.’ ²⁵ Keseen, boom bo wee mvu le to cee bee bó jan bosooshwi. Ε wvu ŋgaywee ke jo kpwoon, ke ghan kpwe ε bô wvú baa keŋke wan ke, cine kpweε le ê ejime kew. ²⁶ Ε fí kooy ke nonen bô ejime kew noo ejime ke wvuε le, gen buy yî wvu bosooshwi e. ²⁷ Ejim jodvu, ε kpwoon wvudvu ten kpwe. ²⁸ Nonen keseen no bó bocii bosooshwi to nu ε jo kpwoon wvudvu, è nu ke edioo enu seke bonyii buyte yî kpwe le, é kpwoon wvudvu enu kpweε yeε?”

²⁹ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben nu ε jay baay, ε è nu njefo ke ben kee fiεε fi bó saŋ ê ŋwa' Nyo' le ke. Ε ben yaa kee ten mvuŋgay mvu Nyo' le ke. ³⁰ Ben ekeè le è nu ke enu seke bonyii buyte yî kpwe le, ke bolemε bô bokεε bεε ke ebvuu etaashi bvujen ke, ε bonyii yaa bεε ke ebvuu enyaa boom ε bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diεε bonceendaa bo Nyo' le fowe. ³¹ È dioo nu fi ekumε mbuy wvù bonyii nu ke ebuy yî kpwe le, ben ke baa taŋ wase ŋwa' Nyo' yuw fiεε fi wvú jemyi ê ben e? Nyo' to nu ε gay le, ³² ‘È nu me Nyo' Ablá'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow.' Fì nu le ke Nyo' nu Nyo' boŋkfu ke, è nu Nyo' bonyii bò nu dvú.” ³³ Ε kebombom kè to leeme fó yuw ntfuse wvù Jisos nya, ε diuw yum lo bó bô n'yεεyi we.

Nci wvù fele bonci bocii

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Ε Bofalasi ke dioo yuw le Jisos nu ε baŋ lo diuw Bosadusii, ε bó mum baance ye to fô wvú le. ³⁵ Ε wee mvu bó le wvù to looci kee bonci bo Nyo' le, mum tele wvú bô mbife mvu le, ³⁶ “Wee n'yεεyi, nci wvù kuuke fele bonci

bocii nu wvù la?” ³⁷ E Jisos tfuse ê wvù le, “Nci wvù kuuke nu wvù gayte le, ‘È kooŋkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya êkolè kuw ê wvù kecii, egeε bvufee bwuw yî ye le bvucii.’ ³⁸ Wvuwvun nu nci wvu fwe wvù kuuke fele bonci bocii, ³⁹ E wvù bii wvù le nu ke diewe wvuwe le. E wvù nu le, ‘È kooŋkè waa bwoo no wo kooŋke êkolè kuw.’ ⁴⁰ Mwεem mvunciim mvù nu ê Ŋwa' bonci le, noo mvù nu ê Boŋwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le, leeme ε è nu yî bonci bo bofεε ban e.”

Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yeε?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ No Bofalasii to nu ε bó taashe fó, ε Jisos mum nε bife mbife mvu ê bó le, ⁴² “Ben kpwaake le la ekumε Mboyse wvù Nyo' to kawεε? Ben kpwaake le è nu waa yeε?” E bó tfuse ê wvù le, “È nu waa Nfon Dawe.” ⁴³ E Jisos kase bife ê bó le, “No è nu waa Nfon Dawe, ε fí ghan nεε ε Keyoy ke Yuule se ge ε Dawe no teŋe wvù le Tata wen? Dawe to nu ε jeme le,

⁴⁴ ‘Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wem le

wvù eshii ê ebo kew ke εεεy e,

egeŋ ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvù etome bikaa biew yî bó le.’

⁴⁵ É Dawe fεn teŋe wvù le Tata wen, é wvù ebvuu eghan nεε se no nu waa we?” ⁴⁶ No Jisos jeme nεn, ε wee faŋe yaa nu dvù mwaan wvù etfuse fiεε ê wvù ke. E kew ten ebvubwe le, ε wee faŋe yaa ke ebvuu emom lo ebife fiεε ê wvù ke.

22:37 Dito 6:4-5 **22:39** LεW 19:18; Mat 5:43; 19:19; Lum 13:9; Gal 5:14; Jem 2:8 **22:40** 5:17; Lum 13:10 **22:41** 20:30-31 **22:44** Mben 110:1; Lem 2:33-35; 1Kol 15:27; Ibu 1:13; 8:1 **22:46** Mak 12:34; Luk 20:40

23

Ε Jisos cεεγε kenyi ke bonyii bò duŋci bonci noo ke Bofalasii le

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ε Jisos mum ne jeme ê kebombom ke bonyii le bô boom bew bo ηgoo le le, ² “Bonyii bò duŋci bonci bô Bofalasii nu bonyii bò nu ε jo kentaw ke Muses e. ³ Fí ε mum ε no nu le, ben eyuukè fiεε ficii fi bó seŋe ê ben, mum geè. Geenεn, fo ben egeè fiεε fi bó gee ke, njefo bó fewci jεεy, gee jεεy. ⁴ Bó nen'yi yile bvujite ε bvú fele mvuŋgay mvu bonyii le yike bonyii dvú, ε è yaa nu naa lo é bó keβεε emom keelaw ke naa lo kpwan εbo keefice bó ke. ⁵ Mwεεm mvù bó gee mvunciim nu ke keege le bonyii eyenè bó le. Mvunjukw mvubole mvu ηwa' Nyo' le nu naa mvù kukene.

* Ε mvunjεεŋken mvu ηgem ndvú yibo le nu naa mvù dewkene. ⁶ Bó ké gεne fô ηkaw e no kooŋke keeshii ke ε è nu fô bonyii ewvumte bó, ké gen yéw bunle le no kooŋke ke keeshii ε è nu yî bintaw bi fwe le. ⁷ Bó ké no kooŋke ten keelene ê way ε bonyii gayte bó le, bvuu kooŋke le bonyii eteŋè bó le Bolabay. ⁸ Geenεn, fo wee ebeŋè ε bonyii teŋe wvú le Labay ke, njefo ben keŋke Wee N'yεεyi ke mwaan maan, ε ben bocii nu boom bo bwee wan e. ⁹ Fo ben eteŋè wee mvu yî nshε le fen le è nu icee wene ke, njefo ben keŋke Icee wene mwaan wvù nu fowe. ¹⁰ Fo wee ebeŋè ε bó teŋe wvú le Cee Ekole ke, njefo Cee Ekole wene nu ke mwaan wvù è nu Klistu. ¹¹ Wee wvu baay ê ben enteleŋ keŋke keenu wee wvù lemte lo ben e. ¹² Naa γεε wvù

23:3 Lum 2:21-23 23:5 Ksm 13:9; Dito 6:8; Ktj 5:38-39; Mat 6:1 * 23:5
Mvunjukw mvun nu mvù bó to gεεle bonci bo Nyo' le bomew jó,
jiise yî monshim bô ηkeŋkeŋ e. 23:8 Jon 13:13 23:11
20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 9:48; 22:26 23:12 Mben 75:8; Mat 18:4;
Luk 1:52; 14:11; 18:14

bensee ekolε kew, nu ε Nyo' nu ke eshike lo wvú, ε naa yεε wvú shiwse ekolε kew, nu ε Nyo' nu ke ebense lo wvú.

Ε Jisos tooshe bonyii bò dunçi bonci bô Bofalasii

(*Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47*)

¹³ Ɔgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò dunçi bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben leeme εjise jo bonyii bançi je yì leyte bvunfon bvu fowe le. Kε ben kooŋke keeley bvú le kε, ε bvuu ε no baanke je fo bonyii bò kooŋke keeley e.

[¹⁴ Ɔgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò dunçi bonci noo ben Bofalasii. Ben looci shiwse lo boke' bo boŋkfu le, gee dibunle di dewkene keeduunke ye. Ben ekeè le wene Ɔgεw nu ke efo lo.] † ¹⁵ Ɔgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò dunçi bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nen'yi len woŋ tfuu bvuu lente jóo yi baay baay kε le ben gomte wee mwaan wvú ebanke etu wee wene mbee. É wvú ké tu wase wee wene mbee, ε ben kase ge ε fiew mese fo lo, ε wvú no nu wase wee Ɔguy wvu baay kε diεwε ben e.

¹⁶ Ɔgεw wvu baay nu wene. Ben nu binfefe duu le ben dunçi je ê bonyii! Ben nu bonyii bò duu le, 'É wee jeme fiεε, ε kan diee di yew ncese le, tu kε è nu fiεε kε. Geenεn, é wee jeme fiεε ε kan ε è nu diee di ketwaa ke bigew e kè yεele ke yew ncese le, tu wvú keŋke keege no wvú jeme ε kan.' ¹⁷ Binfefe bin! Ben nu biyuŋ! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? È baay kuuke ketwaa ke bigew e kè yεele, nuu yew ncese yì gee ε ketwaa kedvu sε nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ¹⁸ Ben jemyi ten le, 'É wee jeme fiεε ε kan diee di ketan ke ncese le, tu kε è nu fiεε kε. Geenεn é wee jeme fiεε ε kan ε

† **23:14** Kε boŋwa' bo boyvuum bomew bò bó to yawεε san diεw Nyo' jó keŋke kencim kin kε. **23:16** 5:34-37 **23:16**

15:14 **23:18** Ksm 29:37

è nu diee di fiεε fi wee nya ncese dvú, tu wvú keŋke keege no wvú jeme ε kan.' ¹⁹ Binfele bin! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? È baay nnya yidvu kuuke, nuu ketan ke ncese le kè gee ε nnya yidvu se nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ²⁰ Fiεε fi nu, nu le é wee kan diee di ketan ke ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo mwεem mvunciim mvu yí dvú le. ²¹ É wee kan diee di yew ncese le, tu wvú kan nonen ε kan noo Nyo' wvú cee dvú. ²² É wee kan woŋ wvu we, tu wvú kan ε è nu kawla Nyo' noo wvú wvú Nyo' wvú shiile yí dvú le.

²³ Ŋgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasio. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben ké no nyaa keba kemwaan ê Nyo' ente jo biba yuufe bi mbáse yicii yí ben keeke naa noo mwεem jεεy jεεy mvù ben keeke gεele ê mbáse le le yí eshumte, geenen laanke fiεε fi jite fi nci jemyi ekume fí le ben egeè, fi è nu keegee mwεem leŋ fô bonyii le, camte shen fô bonyii le noo keeese fitele yí Nyo' le. Ben be keŋke keegeè mwεem mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e ke. ²⁴ Binfele bì duŋci je ê bonyii! Ben kuŋyi yeεguu bvuuuse ê mbvuum e, geenen kaa mii nyam yi baay eshem! †

²⁵ Ŋgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasio. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben cuke mvuŋkom bô shúw ye le, geenen ε mwεem mvù nu ε yiŋsen jó nu mvù ben loci ê bonyii noo mvù ben yeεle ejise dvú. ²⁶ Binfele bi Bofalasio le, ben eyaw ecuke mvuŋkom bô shúw ente, wvu le mvú emum eyuule ten ye le.

²⁷ Ŋgεw wvu baay nu wene ben bonyii bò duŋci bonci noo ben Bofalasio. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy!

23:21 1Bfn 8:13 **23:23** Lεw 27:30; May 6:8; Luk 18:12 **23:24**
 15:14 † **23:24** Nyam yi baay yin nu ê díew bala le le, «camel».
23:25 Mak 7:4 **23:26** Jon 9:40

Ben nu diweé jém yì bó nu ε seyse ε yefe yí ε no baa yen'yi ejise jee, geenen ε ente jodvu nu ε jó ε yin̄sen bô bikufe bi bin̄kpwe bi bonyii le noo mwεem mvunciim mvu nyene. ²⁸ È nu ke lēn̄lēn̄ no ben yen'yi ejise le ben nu bonyii bo teȳtey, geenen ε ente nu ε ben ε yin̄sen bô ken̄lēma noo gee di befe.

(Luk 11:47-51)

²⁹ ŋ̄gew wvu baay nu wene ben bonyii bô dūnci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bô jemyi j̄ēy, gee j̄ēy! Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le, feele ten̄ jém bonyii bô to kēn̄ke nce wvu teȳtey seyse ε yí jee. ³⁰ Ben gee nonen gayte le, 'É bese to bee nu wase dvú kefew ke bo'icee bosese le, tu bese to baa leem fisese fô fiε fi bó to gee keeyuwyi bonyii bo ntum Nyo' le ke.' ³¹ Ben jemyi nonen, jemyi ε è nu ekume bikuu binen mum tomte bô dew yene le ben nu naa boom bo bonyii bô to yuwyε bonyii bo ntum Nyo' le. ³² Ben emum egen lo fwe emese lemme di bo'icee bonen to kewε! ³³ Yó yin! Ēngoke ke yó le kin! Ben kpwaake le ben nu ke enu se bó ε lese ben ŋ̄guy wvu baay e?

³⁴ No fí nu nonen, me ε mum ε no ntumte bonyii bo ntum Nyo' le fô ben e noo bonyii bo bvufee le bô bonyii bô dūnci bonci. Ben nu ke eyuwyε bomew, etawye bomew yî bintam e, etam bomew yéw yene bunle le, ebone bikaa ê bomew ejim bilaante bicii bi bó gene bí le. ³⁵ Ben nu ke egeè nonen wvu le ēlēme ke bonyii bocii bô to cee nce wvu teȳtey yí nsh̄e le bô bó yuwyε enù fô ben efa. Ēlēme kin nu ke enù fô ben efa ε kew̄ yî ke Abel wvù bó yue se wvù kēn̄ke jay e, ε to ε buȳ yî ke Sakalia wvù waa Belekaya wvù ben to yue entelēn̄ jo yew ncese bô ketan̄ ke ncese le. ³⁶ É

me ensee ê ben keceey le, lon mwæem mvun mvunciim nu ke ekoo engokê ke keseen kin.”

ε Jisos bεm bonyii bo Jelusalεm

(Luk 13:34-35)

³⁷ No Jisos jeme nen, mum bεm le, “εβεey Jelusalεm! εβεey Jelusalεm! Wo wvù yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bò Nyo' tumte fô wo le bô eta! È nu wase bokaj bomεε no me mom keembaance boom buw ke diwεε no bweeshie ké baance boom bew kfukε ê bibε biew e, wo ε fan? ³⁸ Taa eyen, bó nu ε laj wase yew yo, ε yí nu etu binffuy. ³⁹ Me nseje lo ê wo le ke wo bεε ke ebvuu eyen me le ke, egen ebuy kefew kè wo ke egay le, ‘Nyo' nu ε laj kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata Nyo' le.’ ”

24

ε Jisos see le bó nu ke ebvuw yew ncese

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ ε Jisos ke buy yew ncese le, ke dioo gene, ε boom bew bo ηgoo le bence to mbew ye le no dunji yéw yi fô yew ncese le ê wvù. ² Geenεn, ε Jisos jeme ê bó le, “Ben yene yéw yin e? É me ensee ê ben keceey le ke te dimwaarj nu ke eshεε yî dimew e sε bó ε base fokuse ke.”

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ ε Jisos ke dioo gen ben shii yî Kum Bite bi Olif e, ε boom bew bo ηgoo le bence to εbonεbon fô wvù le bife le, “Ke see ê bese kefew kè fiεε fidvu fin nu ke ekooy, noo nciise wvù nu ke edurjε kefew kè wo nu ke ekase eto noo le wonj kaa wase?” ⁴ ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben eyenè fo wee ke elεε ben é ben ejay je. ⁵ Ben ekeè le bonyii nteen nu ke etoo joo diee diem tεεke fojise, ε wee duu le è nu

wen wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε. É bó dioo gee nonen emum elεεle bonyii nteen ε bó jayte je. ⁶ Ben nu ke eyuuke le bó tumte jem, bvuu yuuke ten bosaaka le jem nu enu. Fo ben ke dioo eyuuke nonen, ε finteem no buyte ben ke. Mvumvun nu mwεem mvù keŋke keeke ekooy. Geenen ε mvù yaa mum duŋci le woŋ kaa wase ke. ⁷ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ε nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Jeŋ nu ke ekoole, ε nshe shiike mondvuum e mondvuum e. ⁸ Ε mvumvun mvunciim bæε ke lo mvun'yaŋ ke diεwe seke kpwoon ε kew lume.

⁹ Bonyii nu ke enya ben é bó enyεwle bô ben, eyuwye ben. Bitum bicii nu ke ebane ben nje diee diem. ¹⁰ Nonen é bonyii nteen emum etfuw bikaa ê me ejim, banene, geese bikuu bibole. ¹¹ Ε bonyii nteen bô mbiayte le è tum Nyo' bó nu ke ebuynen emum elεεle bonyii nteen. ¹² No kebefε nu ke eduule ke gene lo fwe, nu ε fí nu ke ege é keŋkoŋen ke bonyii le nteen emum ewεε. ¹³ Geenen, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemese nu wvù nu ke eboy. ¹⁴ Ε bó keŋke ke keeke efewce saaka wvù jee wvun wvu ekumε bvunfon bvù Nyo' le egen ebuy yî ekole ke nshe le kecii é bitum bicii eyuw, nonen é woŋ se keeke eka.

N'yεεyi ekumε kefew ke ηgew wvu baay e

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Nonen seke ben ε yen ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejin bvudvuu kè wee ntum Nyo' wvù Dania to jemyεε ekumε kí, ε kí leeme wase yew ncese le, (wee wvù taarke ηwa' wvun eyuw fin ntay,) ¹⁶ ε bonyii bô nu Judea mum fεε ben yî dikum e. ¹⁷ Fo wee wvù nu ê yew we dioo ε shii bvuu ley keejo fiεε fi nu yew ke. ¹⁸ Fo wvù nu wene ebvuu

24:7 2Klo 15:6; Yεsa 19:2 24:9 10:17-22; Jon 16:1-4 24:9 5:11
 24:10 10:35; Luk 12:52-53 24:11 7:15 24:12 2Tim 3:1-5 24:13
 Mwm 13:10 24:14 28:19 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 24:17 Luk
 17:31

ekfulɛ lɛ wen egen ejo ndvu ye yi bulɛɛn kɛ. ¹⁹ ɲɛw wvu baay ɛdiuw yoya le nu ke enu wvu bokɛɛ bɔ̀ nu bɔ̀ difue, noo bɔ̀ yamsee boom e. ²⁰ Ben ebunlèè lɛ fo kenlewɛ kin ke enu ɛ è nu kefew ke nffum e, kɛɛɛ diuu di mbam e kɛ, ²¹ ɲjefo ɲɛw wvu baay nu ke enu kefew kekɛ lɛ, ɛ kfuu wvuwe ɲɛw ke baa yuu nu wase ɛ kew no won to kɛwɛ ɛ to ɛ buy keseen e, ɛ kɛ kfuu wvuwe bɛɛ ke ebvuu eyuu enu dvú kɛ. ²² É Nyo' to baa fafe ɛdiuw ɛ ɲɛw wvudvu, tu kɛ wee wvu wum mwaan bee ke eboy kɛ. Geenɛn Nyo' nu ɛ fafe ɛdiuw yodvu nje bonyii bew bɔ̀ wvú nu ɛ caw. ²³ È nu ke edioo enu sekekɛ wee é jeme ê ben lɛ, 'Ben etaa eyɛn, Mboyse wvù Nyo' to kawɛ wvun fɛn!' Kɛɛɛ lɛ, 'Wvuwe fofe!' Fo ben ebee kɛ. ²⁴ Ben ekeè lɛ bonyii nu ke etoo mbiayte lɛ bowen nu bomboyse bɔ̀ Nyo' to kawɛ, ɛ bomew duu lɛ bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwɛɛm mvù tɛmyi mvù duɲci mvunɲay mvubole, egee ten mwɛɛm mvu diuw wvù yumɛɛn e wvu lɛ bó elɛ bonyii é bó ejay je, lɛɛ naa noo bonyii bɔ̀ Nyo' nu ɛ caw, fɛn é je nu dvú. ²⁵ Ben eyekɛ eyuw, me nu ɛ nsee wase mwɛɛm mvun ê ben é mvú sɛ keeke ekooyi. ²⁶ Nonɛn, é bonyii nɛ ɛ no gayte ê ben lɛ, 'Ben etaa eyɛn, Mboyse wvù Nyo' to kawɛ wɛ ɲkɲwaaante,' fo ben egen jó kɛ. Kɛɛɛ lɛ, 'Ben etaa eyɛn, wvuwe yew ɛnte,' fo ben ebee bó le kɛ. ²⁷ Ben ekeè lɛ no jan ké lawte we ê keba ke diuu sane le, ba gen buy jò diuu seeyi, nu kɛ lɛɲlɛɲ no nto wee wvù diee nu Waawee nu ke enu. ²⁸ 'Naa fɛɛ fò kɛɲkɲwe ke fiɛɛ le nu, nu kɛ fò fò bonɲulɲ nu etaashi.'

*ɛkumɛ no Jisɔs nu ke eto
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

24:21 Dan 12:1; Mwm 7:14 **24:23** Luk 17:23-24 **24:24** 24:5; 7:15; Mwm 13:13-14 **24:27** 24:30, 37; 25:31; 1Kol 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Jɛm 5:7-8; 2Bi 3:4; 1Jon 2:28 **24:28** Job 39:30; Mwm 19:17-18

²⁹ Kaŋ mwaan seke kefew ke ngew wvu baay wvun e e to wase e fey, é diuu ne esese ejime, kpwee saa ebvuu ebaa ke, é jón ene fowe egbweken, é mwεem mvu fowe mvunciim mvù keŋke mvungay eshiike. ³⁰ É nciise wee wvù diee nu Waawee emum ebuynen yî ebule le. É bitum bicii bi yî nshe le emum ekew effule lo bô kpwe. Bonyii nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembew e fowe bô mvungay noo bvukuke bu baay. ³¹ Soŋ yi baay nu ke edioo e jeme foweewe, é wvú emum eciinse bonceendaa bew é bó egen ebuw e woŋ yo ena le noo fowe, ebaance bonyii bew bô wvú nu e caw.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Ben eyeyi fiεe yî keŋgvum e. Tíew ye ké boci, é bibε ekew etεeke yî dvú le, é ben mum kiεε le ekfuŋ kumene wase. ³³ È nu ke leŋleŋ no ben nu ke edioo e yen mwεem mvun e mvunciim, é ben emum ekiεε le wvú nu wase nceencee naa wase ê yew fwese. ³⁴ É me ensee ê ben keceey le ke eŋgokε ke keseen kin nu ke eka se mwεem mvun mvunciim e kooy wase ke. ³⁵ Ebule bô nshe nu ke eka, geenε ke diεw yem nu ke eyuu eshiw ke.

Ke wee nu dvú wvù kee diuu di Jisos nu ke eto ke

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ Ke wee nu dvú wvù kee diuu didvu keŋεε kefew ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe keŋεε Waa Nyo' kee ten ke. È kee ke Nyo' Ice wvú ember. ³⁷ Ke leŋleŋ no fí to nu kefew ke Noa' le nu ke no fí nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too. ³⁸ È to nu e joo baa yiŋsen wase yî ekole ke nshe le, e bonyii nu fibole diekene bvuu wukene,

24:29 YeSa 13:10; 34:4; Aga 2:6, 21; 2Bi 3:10, 12; Mwm 6:12-14 24:30 Saka 12:10-14; Dan 7:13-14; Mat 24:27; 26:64; Mak 14:62; Mwm 1:7 24:31 13:41; 1Kol 15:52; 1TeS 4:16 24:34 16:28 24:36 Lem 1:7 24:37 Keŋ 6:11-13; 7:7-13; 2Bi 3:6

ε bokene bô bolemse taashi bvujen, ε bonyii nyaa boom ε bolemse taashi bvujen bô bó, ke gen buy diuu di Noa' to leyee ê ηguw e, ³⁹ ε bonyii bodvu yaa kee fiεε fi nu ekooy ke, gen buy seke joo to yinseneε yî nshε le, kuu bó bocii gen dvú. Ê nu ke lenlen no fí nu ke enu diuu di wee wvù diee nu Waawee nu ke eto le. ⁴⁰ Bolemse bofee nu ke enu wene, é bó ejo mwaan é mwaan esheε. ⁴¹ Ε bokene bofee nu ke egooke bvulem fodien, é bó ejo mwaan é mwaan esheε. ⁴² Nonen, ben emum eceyte njefo ke ben kee diuu di Tata wene nu ke eto ke. ⁴³ Ben ekeè le é cee yew kee kefew kè coon nu ke eto entan, é wvù eceyte, wvù saa ke ecine é bó eto engoy yew ye ke. ⁴⁴ Fí ε mum ε no nu le, ben ten kenke keceyte njefo wee wvù diee nu Waawee nu ke eto ê kefew kè ben yaa kee ke le.

N'yeyi ekume waa lemme wvu keceey noo wvù yaa nu ke wvu keceey

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Waa lemme wvù nu wvu keceey bvuu kenke bvufee nu wvù la? Ke è nu wvuwe wvù cee ekole we nu ε gee wvù le wvù etaalè fô yew ye le, le kefew ke edioo ε kocen, ε wvù nya mwεem mvudien mvu boom bo lemme le ê bó le? ⁴⁶ Njon wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwe wvù cee ekole we nu ke edioo etoo eyen ε wvù gee lemme lenlen no wvù bee keege. ⁴⁷ É me ensee ê ben keceey le cee ekole we nu ke ebense wvù é wvù etaale fô mwεem mwew e mvunciim. ⁴⁸ Geenεn é waa lemme wvudvu ne ε no nu wvù kenke kenge kè befe, ε jeme ê ekole kew le, 'Ke cee ekole wεm nu ke eyarsen ekase eto ke', ⁴⁹ ε mum ε kew ε no suanke boom bo lemme le bomew bô bô bó lemte, diekene bvuu wukene bô bonyii bô wuwte mbvuum, ⁵⁰ tu

24:42 24:44, 50; 25:13; Mak 13:33, 35; Luk 12:40; 21:36 **24:43** 1Tes 5:1-2; 2Bi 3:10; Mwm 3:3 **24:45** 25:21-23 **24:48** 2Bi 3:4 **24:50** 24:42

cee ekole we nu ke ene esese ebuynen diuu dimew di wvú yaa be kpwaake le noo ê kefew kè wvú yaa be kee le ke. ⁵¹ Wvú nu ke edioo ε buynen nonen, emum enya ηgew ê waa lemme wvudvu, eciinse wvú é wvú egen enu ηgoo bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy e, ε è nu fò fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.”

25

ηgan ekume ηgón bokene bomew yuufe

¹ “È nulo é bó emum efewsεν bvunfon bvυ fowe bô ηgón bokene bomew yuufe bò to joε bin'yeese bibole, buy keegen efiisen cee bvujen mvυ. ² Bó to nu nonen ε bo botin nu biyυη, ε bo botin feefene. ³ Fì nu le bò to nu biyυη to dioo jo bin'yeese bibole fanε yaa jo mεem momew ke, ⁴ geenen ε bò to feefene jo bibole bin'yeese jo mεem momew mbew yî dvú le. ⁵ Ε bó gen no cεyte cee bvujen wvudvu, ε wvú no dvυyte keeto, ε nyii mum ne no yεeke bó, ε bó mum lefe. ⁶ Ε è ke no nu entaη enteleη, ε bó ne yuw ε wee wvule le, ‘Eeeee, ben etaa eyen, cee bvujen wvun εεε! Ben ebuy eto efiisen wvú lεεε.’ ⁷ Ε ηgón bokene ba bocii mum ja we bense bin'yeese bibole. ⁸ Ε ηgón bokene bò to nu biyυη ba gay ê bò to feefene ba le, ‘Ben enya ke bese bô mεem monen momew. Bin'yeese bisese shiile wa lo.’ ⁹ Geenεn ε bò to feefene ba tfuse le, ‘Ke è nelo é mó ekocen fò beene le bocii ke. Ben egen ε è nu fò bonyii bò geese le, eguy monen.’ ¹⁰ No bó to gene keeguy, ε cee bvujen mum shεε fεse. Ε ba bò to nu ε seyse wase ye ε no cεyte, mum gen ley bô wvú yew ηkaw bvujen e, ε bó mum faa kembυη. ¹¹ Ejim jodvu ε ηgón bokene bomew ba bò to γενεε keeguy mεem fεse, leem ê yew fwese no gayte le, ‘Cee ekole, cee ekole, yene kembυη é bese eley.’ ¹² Geenεn,

ε wvú tfuse ê bó λε, ‘É me ensee ê ben keceey λε κε me ηkee ben κε.’ ¹³ Fí ε mum ε no nu λε, ben eseyse ye, ecçytè, njefo κε ben yaa kee diuu kenεε kefew kè me nu ηke enkase nto κε.

ηgan εκυμε boom bo lemme le botete

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Kefew kedvu nu ε fí nu ke enu diewe wee mvu wvú to nu keegen ghane, tee boom bew bo lemme le γεε kpaw we can yibole. ¹⁵ Wvú to nu ε nya mvu waa lemme bikele bi bigew e bitin, nya mvu bikele bifεε, nya mvu εκελε ke bigew e kemwaaη. Wvú to nyaa κε bii no mvuηgay mvu wee le nu. No wvú nyaε nonεn, mum laa ghane diew. ¹⁶ Ε waa lemme wvú to fiε bikele bi bigew e bitin mum γεν lo kaη mwaanη ge way dvú, die sεw bikele bitin. ¹⁷ Ε wvú to fiε bikele bifεε ge tεn way, die sεw bikele bifεε. ¹⁸ Geenεn, ε waa lemme wvú to fiε εκελε kemwaaη we, γεν fiεw cim fokuse nyile bigew bi cee εκολε we le bidvu fó.

¹⁹ Ε cee εκολε boom bo lemme le bodvu ke laa ghane die, γεν ce jó baay. Ε wvú ke dioo kase to, mum tee boom bew bo lemme le λε bô bó ekpwaηsεn mwεεm. ²⁰ Ε waa lemme wvú to fiε bikele bi bigew e bitin mum to wase bô bikele yuufe, gay λε, ‘Cee εκολε, wo to nya me bikele bi bigew e bitin, taa eyen me nu ε nshεε ε ηγε way dvú, ε ηκηηκε bimew bikele bitin ê we jodvu.’ ²¹ Ε cee εκολε we gay ê wvú λε, ‘Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvú jee bvuu nu wvu keceey! Wo se nu ε shεε ε kiεε keetaa fô fiεε fi caan e ntaη. Nonεn, me nu ηγγεε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fô fi baay e. Leyε λε ente jo bvujηηκε bvυ cee εκολε wo le.’ ²² Ε waa lemme wvú biew bigew to nu bikele bifεε to tεn, gay λε, ‘Cee εκολε, wo to nya me bikele bi bigew e bifεε. Taa eyen, me nu ε nshεε ε ηγε way dvú, ε ηκηηκε

bimew bikele bi bigew e bifεε ê we jodvu.' ²³ Ε cee ekole we gay ê wvú λε, 'Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvù jee bvuu nu wvu keceεy! Wo se nu ε shεε ε kieε keetaa fô fiεε fi caan e. Nonεn, me nu εngεε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fô fi baay e. Leyε λε ente jo bvujorjke bvυ cee ekole wo le.' ²⁴ Ε waa lemme wvumvu wε wvù to fiε ekeλε ke bigew e kemwaan to ten, gay λε, 'Cee ekole, me ηkee λε wo nu wee wvù temyi εjim. Wo ké no gbweci ε wo baa jewe ke, baanci εgij ε wo baa λε ke. ²⁵ Nonεn me nse ε mum ε nfan ε ηgen ε nyile bigew biuw fokuse. Taa eyen, bigew biuw bin, jicε.' ²⁶ Ε cee ekole we tfuse ê wvú λε, 'Wo nu waa lemme wvù befe, nu kenkpwen! Wo se kee λε me ηké no ηgbweci ε me mbaa njewe ke, mbaanci εgij ε mbaa nλε ke. ²⁷ No wo se kee nonεn, tu wo se bee egeε bigew biem ntfu wvu λε seke me ε ηkase enfi bigew biem bidvu bô sεw ê we jodvu.' ²⁸ No wvú gay nonεn, mum gay λε bó efi ekeλε ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvù kenjke bikele bi bigew e yuufe. ²⁹ Λε bó ekeè λε wee wvù kenjke nu ε bó nu ke ebise é wvú ekenjke nteen. Geenεn ε wee wvù baa kenjke, nu ε naa fi caan fi wvú kenjke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú. ³⁰ No wvú gay nonεn mum gay λε, 'Ben etfume kenεne ke waa lemme le kin ê εjiwε le ekfuη, fô bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.'

N'yεεyi ekume nsaw wvu fokemεse

³¹ È nu ke edioo enu kefew kè wee wvù diee nu Waawee kaase too ê bvukuke bwew e, ε wvú too bô bonceendaa bo Nyo' le bocii, é wvú emum eshii yî kawla we bvukuke le. ³² Bitum bicii bi yî ekole ke nshe le nu ke ebaance ê wvú fwe, é wvú emum egaw bó diεwε no wee ncey ké gaw njée bvuse ê bíe tewe le. ³³ Wvú nu ke egeε njée ebo εceεy, gεε

bíe tewe εbo εηκοηκο. ³⁴ Wvú wvù Nfon nu ke emum egay ê ba bò nu εbo εεεy λε, ‘Bonyii bò Icεm nu ε laη kembonen yí bó λε, ben eto εκηκε bvudvuu εnte jo bvunfon bvù wvù to seysεε fô ben e ε κεw no bó to bomεε won, ³⁵ njefo jeη to yuu me, ε ben nya me bô mwεεm mvudien. Kendoη to yumte me, ε ben nya me bô fiεε ε me η'wu. Me nto nu tolo, ε ben fiisen me. ³⁶ Me nto nu kenyi kencimte, ε ben jise ndvu yí yεm e. Me nto nεmte ε ben to gay me λε. Me nto nu yew ncaw e, ε ben to gay me λε.’ ³⁷ Wvú nu ke edioo ε gay nonεn, é bonyii bo teytey bodvu emum ebife ê wvù λε, ‘Tata, è nu seke la wvù bese to yεnεε wo λε ε jeη yuu wo, ε bese nya mwεεm mvudien ê wo, κενεε seke la wvù kendoη to yumte wo ε bese nya fiεε ε wo wu? ³⁸ È nu seke la wvù bese to yεnεε wo λε ε wo nu tolo, ε bese fiisen wo, κενεε kenyi kencimte, ε bese jise ndvu yí yo λε? ³⁹ Ε è nu seke la wvù bese to yεnεε wo λε ε wo cεmte κενεε nu yew ncaw e, ε bese to gay wo λε?’ ⁴⁰ Nfon nu ke emum etfuse ê bó λε, ‘É me ensee ê ben keεεy λε no ben to geε mwεεm mvun, κε naa fô wee wvu caan boom bo bwεεm e ban e, nu ε ben to ge ε è nu fô me λε.’ ⁴¹ Nonεn, wvú nu ke emum egay ê ba bò nu εbo εηκοηκο λε, ‘Ben bò lon nu ε koo, ben enε lo ê me εjise, egen eley ηguy wvù meη lo wvù bó to seysεε fô dεwle bô bonceendaa bew e, ⁴² njefo jeη to yuu me, ε ben faηε yaa enya me bô fiεε fidien κε. Kendoη to yumte me, ε ben faηε yaa enya me bô fiεε é me εη'wu κε. ⁴³ Me nto nu tolo, ε ben faηε yaa εfiisen me κε. Me nto nu kenyi kencimte, ε ben faηε yaa εjise ndvu yí yεm e κε. Me nto nεmte, mbvuu no nu yew ncaw e, ε ben faηε yaa eto egay me λε κε.’ ⁴⁴ Bó tεn nu ke emum bife ê wvù λε, ‘Tata, è nu seke la wvù bese to yεnεε wo λε ε jeη yuu wo, κενεε ε kendoη yumte wo, κενεε ε wo nu tolo, κενεε kenyi

kencimte, kenεε cεmte, kenεε yew ncaw e, ε bese fanε yaa efi wo ke?" ⁴⁵ Wvú nu ke emum etfuse ê bó le, 'É me ensee ê ben keceey le, no ben to baa ege mwεem mvun, ke naa fô wee wvu caan boom bo bwεem e ban e, nu ε ben to baa ege ε è nu fô me le ke.' ⁴⁶ Boba bonyii nu ke emum egen eley ηgew wvù mey lo le. Geenεn, é ba bô nu teytey egen eley fibole ε è nu nshii wvù mey lo le."

26

ε bó kaa mvunaj ê Jisos ejim

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ ε Jisos ke jeme mwεem mvun mvunciim mese, gay ê boom bew bo ηgoo le le, ² "Ben ekeè le è shεεte wase εdiuw efaa, é emum enu ηkaw Danεfey, ε bó nu ke emum enya wee wvù diee nu Waawee can bonyii le é bó eta yî kentam e." ³ Ke kefew kedvu le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake woj mum gen baance ye ê ntow Kayfas wvù to nu ekole ke bocee ncese le, ⁴ mum cu ntaη no bó nu ke ewεentεn se koo Jisos, eyu. ⁵ ε bó dioo cu nonεn, gay le, "Fo beene emom fiεε fin kefew ke ηkaw e ke, njefo é beene mom lo, é fí eto bô diuw ê bonyii entelεη."

ε kpwoon mvu yefe Jisos bô nfiey wvù shfuunεene Betani

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ ε Jisos ke no nu ntew wvù Betani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay. ⁷ ε bó ke shii no diekene, ε kpwoon mvu ne ley bô fikaa fimew ε bó kene bô tε, * ε è nu fi nfiey mvu wvù shfuunεene le, ε wvú lumte naa baay, mum fuce yî ekole ke Jisos e. ⁸ ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yen nonεn ε fiεε fidvu ton'ye lo bó. ε bó gay le, "Wvú

25:46 Dan 12:2; Jon 5:29; Jεm 2:13 **26:1** 7:28 **26:2** 16:21 **26:4**
 21:46 **26:6** Luk 7:37-38 * **26:7** Fikaa fin nu ε bó to kene bô tε di bó teηe le «alabaster».

nyew bô nfiey wvun nen nje la? ⁹ Bó be nelo egese nfiey wvun bigew nteen, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” ¹⁰ Geenɛn, ɛ Jisos kɛɛ ɲkpawwɛ wvubo, gay ê bó ɛ, “Ben nyaa ɲgew ê kpwoon wvun nje la? Wvú nu ɛ ge ɛ è nu fiɛ fi jee fô me le. ¹¹ Ben ekeè ɛ bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben ɛ bó sekecii, geenɛn ke me nu ɲke enu beene sekecii ke. ¹² Wvú fuci nfiey wvun yî yem e nen seysee lo me no bó nu ke edwey me. ¹³ É me ensee ê ben keceɛy ɛ naa fɛɛ fô bó nu ke efewci saaka wvù jee wvun yî ekolɛ ke nsɛ le kecii nu ɛ fiɛ fi kpwoon wvun ge nu ɛ bó nu ke eserje ten, keekumyi wvú.”

ɛ Judas gese Jisos

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

¹⁴ ɛ wee mvu ɲgoo boom bo ɲgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofɛɛ wvù bó to teɲe ɛ Judas Iskaliot mum ne gen fô bocee ncese bo baay baay, ¹⁵ bife ê bó ɛ, “É me nya Jisos can yene le, é ben enya la ê me?” ɛ bó mum taɲ bigew mbaansɛ bi bó kene bô ketwaa kè baa, nya ê wvú. ¹⁶ ɛ kew sekekie le, ɛ wvú mum kew no gomte je yì wvú nu enya Jisos jó can yibole.

ɛ Jisos bô boom bew bo ɲgoo le die ɲkaw Danɛfey

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ ɛ è ke dioo nu diuu di fwe di ɲkaw Blɛɛd wvù bó baa gɛɛ Fintuɲlɛɛn jó, ɛ boom bo ɲgoo le bo Jisos e to fô wvú le, bife ê wvú ɛ, “Wo gomte ɛ bese egen eseyse fô wo nu edie ɲkaw Danɛfey ɛ è nu fɛɛ?” ¹⁸ ɛ wvú tfuse ê bó ɛ, “Ben egen ɛlaante, eyen key e, egay ê wvú ɛ, ‘Wee N’yɛɛyi gayte ɛ kefew kewene nu ɛ kocɛn wase. Wen nu edie ɛ ɲkaw Danɛfey bô boom bowene bo ɲgoo le ɛ è nu ê wvú yew.’” ¹⁹ ɛ boom bo ɲgoo le bodvu gen ge ke no Jisos be gay ê bó,

mum seyse mwεem mvudien mvu ηkaw Danɛfey e dvú. ²⁰ Ε è ke no nu ekiεguu, ε wvú shii bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε keediekene. ²¹ Ε bó dioo diekene, ε wvú nε gay ê bó λε, “É me ensee ê ben keceεy λε, wee mvu ben e nu egese me.” ²² No wvú gay nonen, ε boom bew bo ηgoo le nε no nu yii yii baay, mum kew no biwci ê wvú mwaaj mwaaj λε, “É nu me le Tata?” ²³ Ε wvú tfuse ê bó λε, “Wee wvù nu egese me nu wvù nu ε lese ebo ê shuw e bee wvú. ²⁴ Wee wvù diee nu Waawee nu ke egen ke no bó to saηε ekume wvú. Geenεn, ηgew wvu baay nu fô wee wvù gese wee wvù diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuwee wee le baay fεn é bó to baa eboo wvú ke.” ²⁵ Ε Judas wvù to nu keegese Jisos bife ten ê wvú λε, “É nu me le Wee N'yeeyi?” Ε Jisos gay ê wvú λε, “Wo nu ε jeme bô diuw wo.”

Ε Jisos bô boom bew die ntaashε

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25)

²⁶ No bó to diekene, ε Jisos nε jo blεed, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le gay λε, “Ben eko edie, fin nu ye yem.” ²⁷ Ε wvú mum jo ten fiko, nya keyoone ê Nyo' mum nya fiko fidvu ê bó gay λε, “Ben ewu bocii. ²⁸ Fin nu elεmε kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí ε buy nje wee nteen, wvu λε wvú elεshε bibefε bibole. ²⁹ É me ensee ê ben λε ke me mβεε ηke embvuu eη'wu mbvuum mo tweη kete kè lane le man ε kew keseen e, ε gen ε buy diuu di me nu ηke eη'wu mó monfεm beene ente jo bvunfon bvu Icεm e ke.” ³⁰ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke mese, yem ηkiee mbense, mum buy ben gen yî Kum Bite bi Olif e.

26:20 Jon 13:2, 21-30 26:23 Mben 41:9 26:24 Mben 22:7-8, 16-19;
 Yεsa 53:9 26:26 1Kol 10:16 26:28 Ksm 24:8; Yεli 31:31; Ibu
 7:22; 9:15-20 26:30 Luk 22:39; Jon 18:1

Ɛ Jisos gay le Bita nu ke ema wen

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ No Jisos bô boom bew bo ηgoo le to gene, ε wvú nε gay ê bó le, “Entañ jo eben nu ε ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim nje fiεε fi nu ke ekooy bô me. Ê nu no bó nu ε saη ε Nyo' gayte le, ‘Me nu enke en'yu ncey njée é ηgoo njée esaanken.’ ³² Geenεn, seke Nyo' ε bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ³³ Ɛ Bita mum gay lo fiew ê wvú le, “É bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim nje fiεε fi nu ke ekooy bô wo, tu ke è nulo é me ηke en'yuu entfuw bikaa ê wo ejim ke.” ³⁴ Ɛ Jisos gay ê wvú le, “É me ensee ê wo keceey le entañ jo eben jan, nu ε nyimshie nu ke enu le yí eton, ε wo ε ma wase me bokañ botete.” ³⁵ Ɛ Bita gay ê wvú le, “É è cim nu naa le me nu enkpwe lo bee wo, tu ke è nulo é me en'yuu ma wo ke.” No wvú gay nonen, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bomew ba bocii gay ke ten nonen.

Ɛ Jisos bunle Gesεmane

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke gen ley fô wεε ketaañ wvumew e, ε bó teηe le Gesεmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben eshii fen é me en'wawce eceη nene embunle.” ³⁷ Ɛ wvú jo Bita bô boom bo Sebεdee le bo bofεε, ε bô bó gen. Ɛ wvú kew no nu yii yii, ε fitele fiew buuke. ³⁸ Ɛ wvú mum gay ê bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshεε fen é beene ecyte.” ³⁹ No wvú gay nonen, mum bence gen fwe caan, gbwe tum bvushiw fokuse mum bunle le, “Icεm, é je nu dvú yì è nulo é wo ege é fiko fi ηgew e fin efey se me ε η'wu, é wo ge. Geenεn, fo wo ege no è shieele me ke, gee

26:31 Saka 13:7; Mat 26:56; Jon 16:32 **26:32** 28:7, 16 **26:34** Luk 22:33-34; Jon 13:36-38 **26:34** 26:75 **26:36** Luk 5:16; Ibu 5:7-8 **26:39** 6:10; 20:22; Jon 18:11; Ibu 10:9

no è shieele wo.” ⁴⁰ Ε wvú ke ne kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yen ε bó leete. Ε wvú bife ê Bitá le, “Fí nu le ke è nulo é ben eshii we ebuy ntam kefew mwaan e? ⁴¹ Ben enù we, bunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben. È nu keceey le fitele koojke lo, geenen ε nyam ye weeyi.” ⁴² Ε wvú bvuu kase gen yî bokañ bofεε le bunle le, “Icem, é è fen nu le ke fiko fin nulo efey se me ε η'wu, é wo ge ke no wo koojke.” ⁴³ Ε wvú dioo ekase etu jim bvuu yen ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu ê bó ejise. ⁴⁴ Ε wvú bvuu cine bó le, kase gen bvuu bunle yî bokañ e botete, bunlee jemyi ke ε è nu fiεε fi wvú be shee jemyi wase. ⁴⁵ Ε wvú bvuu kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, “Ben fen bæε ke leete lætene finen e? Ben etaa eyen, kefew nu ε kocen wase. Bó nu ε gese wase wee wvú diee nu Waawee ê bonyii bò befε. ⁴⁶ Ben enε we é beene egeñ. Ben etaa eyen, wee wvú gese me wvun ε wvú too wase.”

Ε bó koo Jisos

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Ke no Jisos to bæε jemyi nonen, ε Judas wvú to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum buynen. Wvú to too bô kebombom ke bonyii le ke baay, ε bó keñke nyó bô bibuse, ε è to tum bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò saake woñ. ⁴⁸ È to nu ε wee wvú to gesεε Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay le, “Wee wvú me nu ηke engay wvú le, embam enoce, nu wvú, é ben emum ekoo.” ⁴⁹ No bô bó toε, ε wvú mum gen lo fô Jisos e kañ mwaan gay wvú le le, “Me ηgayte wo le Wee N'yεeyi.” No wvú gay nonen, mum bam wvú ηoce. ⁵⁰ Ε Jisos gay ê wvú le, “Nsaa yem, geε lo fiεε fi wo to keege.” Ε bonyii ba mum gen lo fô Jisos e koo wvú, ghen. ⁵¹ Ε fi kooy le wee

26:41 εφε 6:18; Ibu 2:18 **26:44** 2Kol 12:8 **26:45** Jon 12:23; 13:1; 17:1 **26:50** κενεε le, “Nsaa yem, wo to keege la?”

mvu wvù to nu bô Jisos to nu ε mum dvun nyo ye jem, cun kentuntuj ke nfwa ekole ke bocee ncese le dvú, sum. ⁵² Ε Jisos gay ê wee wvudvu le, “Kase etfuse nyo yo jim fô bvudvuu bwew e. Ê keè le wee tfuu wvù cawse nyo we, nu ke ekpwe yî nyo le. ⁵³ Wo kpwaake le ke è nulo é me engay é Iceem eciinse bonceendaa bew fen kanj mwaanj bontfuke le, ε bó fele ngóo yuufe ncow fεε le? ⁵⁴ Geenεn, é me ne ε nge nonεn, é fí ke eghan nεε se kooy no bó sanj ê Ŋwa' Nyo' le le fí keŋke keenu?”

⁵⁵ Sekekie, ε Jisos mum bife ê kebombom kie le, “Ben to keekoo me ε no too bô nyó noo bibuse ke diewe ben too keekoo ε è nu cooj e? Me nse nshee no diuu nu, ε me ε nshii yew ncese le n'yεεyi bonyii se ben koo me nje la? ⁵⁶ Geenεn, fifin ficii jo bvudvu keege ε fí eto ekocεn ke no bonyii bo ntum Nyo' le to sanjεε.” Ε boom bo Jisos e bo ngoo le bocii mum laj wvú fó, fεε lo.

Ε Jisos leem yew nsaw e

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ε bonyii bô to kooleε Jisos mum jo wvú gen bô wvú fô Kayfas wvù cee ekole ke bocee ncese le. Ε bonyii bô dunji bonci bo Nyo' le bô bonyii bô saake woj to taashe wase fó. ⁵⁸ Bó to gene bô Jisos ε Bita bii lo ejim ncejole. Ε wvú gen buy naa lakfulεεŋ ekole ke bocee ncese le, mum ley gen shii bô bonyii bô to cεyte la didvu keeyεn no fí nu ke eghan eleem. ⁵⁹ Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bocii bô saake bonsaw mum no gomte fiεε fi mbiay e fi bó etey yî Jisos e wvu le bó eyu wvú. ⁶⁰ Geenεn, fanjε yaa keŋke fiεε ke, naa no bonyii nteen to cim too fwe bene jim nsaw mbiay. Ε fí ke ghan nen, ε bonyii bomew bofεε to leem fwe, ⁶¹ gay le, “Mbwe wvun se gayte le wen nulo esâw

yew ncese Nyo' ekase ebom yî ediuw e eta.” ⁶² Ε εκολε ke bocee ncese le mum ja we bife ê Jisos λε, “Κε wo κηηκε fiεε keetfuse le? Wo yuuke ke mwεεm mvù bonyii ban jemyi yî yo le?” ⁶³ Ε Jisos mεy diuw tfu. Ε εκολε ke bocee ncese le kase gay ê wvù λε, “Ê diee di Nyo' wvù κηηκε nshii le, é wo fεn nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', é wo see ê bese.” ⁶⁴ Ε Jisos tfuse λε, “Fí nu no wo gay. Geenεn é me ensee ê wo λε, εjim jo kefew kin nu ε ben nu ke eyen wee wvù diee nu Waawee le, ε wvù ε shii ê εbo ke εεεy ke Wee wvù κηηκε Mvunγay e, ke ebvuu eyen no wvù too ê kembew e fowe.” ⁶⁵ Ε εκολε ke bocee ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvù ye le, gay λε, “Wvù joo bvudvuu bvù Nyo' le. Shiee nu dvù wvù beene ebvuu egomte wee λε wvù eleem fεn ejeme fiεε le? Ben nu ε yuw wase no wvù joo bvudvuu bvù Nyo' le. ⁶⁶ Ben ε sumτεn λε la?” Ε bó tfuse λε, “È nu wee wvù bó eyu lo.” ⁶⁷ Ε bó mum κew no cuyte nceη yî bvushiw bvù Jisos e, kfune wvù bô mvunκο, suunke bô can gayte ê wvù λε, ⁶⁸ “Wo wvù nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, ke gee kewee ntum Nyo' kuw keseen fô bese le. Κε see wee wvù suη wo.”

Ε Bitá ma Jisos

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ È to nu ε Bitá ε shii εκfuη lakfulεεη e. Ε wan kpwoon mvu wvù to lemte fó, nε to mbew ye le gay ê wvù λε, “Wo ten bee ben ε Jisos wvu Galilee wvudvu.” ⁷⁰ Geenεn, ε Bitá tun fwe dvu bonyii bocii gay λε, “Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi κε.” ⁷¹ Ε Bitá mum nε buy gen no nu diuw kebuw e. Ε wvumvu wan kpwoon wvù to lemte ten fó, yen wvù λε, mum jeme ê bonyii bô to leemene fó λε, “Wee wvun bee bô

26:63 Yεsa 53:7; Mat 27:12-14; Mat 14:33; 27:40, 43; Luk 22:70 **26:64** Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27 **26:65** Kηη 14:6; Esl 9:3; LEW 24:16; Jon 19:7 **26:67** Yεsa 50:6; 53:5
26:68 21:11

Jisos wvu Nasalet wvudvu.” ⁷² Ε Bita bvuu tun, lew lo gay le, “Κε me ηkee wee wvudvu κε.” ⁷³ Ε kefew ke dioo bvuu gence caan, ε bonyii bò to leemene fó bence gen mbew Bitale gay ê wvú le, “Κεκεεε, κεκεεε wo nu ten wee mvu bó le, njefo njeme wo gene diewe wvubole.” ⁷⁴ Ε Bita mum kan, tee lon yî ekole kew e gay le, “Κε me ηkee wee wvun κε.” Καη mwaan ε nyimshie mum ton. ⁷⁵ Ε Bita kume njeme wvú Jisos be jeme ê wvú le, “Nyimshie ke enu le yí eton, ε wo ε ma wase me bokan botete.” Ε wvú ne fó buy ekfun, bee kpwe baay.

27

Ε Judas shiim

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ε ekfun ke dioo yuule too, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake won, shii cu ntaη ekume Jisos keeyu wvú. ² Ε bó mum kay wvú, jo gen nya can Baylet wvú wee sa' wvu ê keba kedvu le.

³ Ε Judas wvú to gesεε Jisos ke dioo yen le bó nu ε leke le bó nu eyu wvú, ε wvú kumen fitele fiew, jo bigew bi mbaanshe bie kase gen dvú keetfuse ê bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake won. ⁴ No wvú gen, gay ê bó le, “Me nu ε ηge kebefε keengese wee ε wvú baa keηke jay κε.” Ε bó tfuse ê wvú le, “Fifie keηke la keege bô bese? È kee wo fifie.” ⁵ Ε Judas mwase bigew bidvu fokuse yew ncese le, mum buy, gen shiim. ⁶ Ε bocee ncese bo baay baay tace bigew bidvu gay le, “Bin nu bigew bi elemε le, ε nci baa bee le bó egεε bibin ntfu wvu yew ncese le κε.” ⁷ Ε bó shii cu ntaη, gen guy gbwen wee mvu wvú bomte nsháan dvú le bó ke edweyte botolo fó. ⁸ È nu fiε fi bó teηe gbwen wvudvu ε to ε buy eben e le, “Gbwen elemε.” ⁹ Fí to

kooy nonen ε fiεε fi wee ntum Nyo' wvù Yelimia to jemyεε mum to kocen no wvù to gayεε le, “Bó to nu ε jo bigew bi mbaanshe bì è to nu kpaw we no boom bo Israel to seyseε yî ekolε kew e, ¹⁰ guy gbwen wee wvù bomte nsháan dvú, ke no Tata Nyo' to gayεε ê me.”

*ε Jisos leem fwe dvu Baylet wvù wee sa' bala wvu Lum
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)*

¹¹ No Jisos to leemεε fwe dvu Baylet wvù wee sa', ε Baylet bife ê wvù le “È nu wo wvù Nfon Bojuu le?” ε Jisos tfuse le, “È nu no wo gay.” ¹² Geenen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won ke dioo kεw keeteyte mwεem yî ye le, ε wvù faηε yaa bvuu tfuse fiεε ke. ¹³ ε Baylet mum bife ê wvù le, “Kε wo yuuke kfuu mwεem mvun mvù bó jemyi yî yo le le?” ¹⁴ Geenen, ε Jisos faηε yaa tfuse fiεε ê wvù naa ke fimwaan η ê mvù bó teyεε yî ye le ke. ε wee sa' wvudvu taa nen ε diuw yum wvù baay.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵ È to ké dioo nu kefew ke ηkaw Danefey e, ε wee sa' wvun bvuse wee mwaan yew ncaw e wvù bonyii gomte le wvù ebvuse. ¹⁶ È to nu kefew kedvu le, ε wee mvu nu yew ncaw e, ε bó ké no kee wa lo wvù yî gee dì befe le, ε diee diew nu le Balabas. ¹⁷ ε bonyii ke dioo to tase, ε Baylet bife ê bó le, “Ben gomte le me embvuse ε è nu yεε yew ncaw e? Ben gomte le me embvuse Balabas, nuu Jisos wvù bó teηε le è nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le?” ¹⁸ Wvù to biite nonen njefo wvù to kee lo le bó to nya Jisos can wen e ε è nu njefo bó to bene kendon bô wvù. ¹⁹ ε keebvuu bise fó nu ε seke wvù to shiilεε wase fô bó ké no saake bonsaw, ε kpwεε tum ntum fô wvù le gay le, “Fo wo ege fiεε bô wee

27:11 2:2; 27:29, 37, 42; Mak 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23:3, 37-38; Jon 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 27:12 Jon 19:9; Mat 26:63 27:19 Luk 23:47

wε κε. È nu wee wvu teytey. Me njemyi nen njefo efile nu ε njɪnsen bô me entan eben baay ekume wvú.”²⁰ No Baylet bifεε nonen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won beyse bonyii le bó egay le wvú ebvuse ε è nu Balabas, elese lo Jisos.²¹ Ε wee sa' bvuu ne bife ê bó le, “Wee wvù ben gomte le me encine ente jo bonyii bo bofεε ban nu wvù la?” Ε bó tfuse le, “Balabas.”²² Ε Baylet bvuu bife ê bó le, “É me ndioo ε ncine nonen, enge neε bô Jisos wvú bó teje le Klistu?” Ε bó bocii gay le, “Bó eta lo wvú yî kentam e.”²³ Ε wvú kase bife le, “Bó eta wvú nje la? Fieε fi befe fi wvú ge nu la?” Ε bó bvuu no wamte gene κε lo fwe le, “Bó eta lo wvú yî kentam e.”

²⁴ Ε Baylet ke dioo yen le κε je nu κε, le é wen lumtene bô fieε fin, é diuw ke ene ebuy. Ε wvú fi joo, cuke can ye dvú fwe dvu kebombom ke bonyii le gay le, “Κε εbo kem nu fô kpwe wee wvun e κε. È kee ben dvú.”²⁵ Ε bonyii bocii tfuse ê wvú le, “‘εε, cine é elεmε kew enu yî bikuu bisese le noo yî boom bosese le.”²⁶ Ε Baylet mum bvuse Balabas no bó to gomte, gay ε bó tam Jisos, mum nya le bó egen eta yî kentam e.

Ε bonyii bo nci le no sεwse Jisos

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ε bonyii bo nci le bo wee sa' le mum jo Jisos ley dvú entow we le fô bó to teje le Bletolium, mum kum kebese ke ηgoo bonyii bo nci le kecii ε kí tase gem Jisos κεεκεε.²⁸ Ε bó baaye ndvú ye, jo ndvu bvunfon yì yeεle shfuse yî ye le,²⁹ mum lu kefo ke bvunfon e ε kí nu bíay bíay bon ê wvú efa, mum nya ηkêw ê εbo kew ke εεεεy e le è nu ketoome. Ε bó mum no too ηgvuumene ê wvú fwe sεwse wvú gayte le, “Biaa kemaan! Nfon Bojuu!”³⁰ No bó gee nonen, no

27:20 Lem 3:13-14

27:24 Dito 21:6-9; Mben 26:6

27:25 Lem 5:28

27:26 20:19

27:28 Luk 23:11

27:29 27:11

27:30 26:67

cuyte nceŋ yî ye le, fii ŋkêw wε shele wvú dvú fofa. ³¹ ε bó ke sεwse wvú nonen mese, mum baa ndvu bvunfon ye, jise wase ε è nu ndvú ye yî ye le, mum jo wvú keegen eta yî kentam e.

ε bó ta Jisos yî kentam e

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² No bó to gene, buynen yî wee mvu wvu ê kelaante kè Selin e ε diee diew nu le Semon. ε bó kan wee wvun ε wvú tuu kentam ke Jisos e. ³³ ε bó ke gen buy bvudvuu bvumew e ε bó teŋe le Golgota, (ε diee din nu le ŋgbwow Ekole,) ³⁴ ε bó mum nya mbvuum ê wvú ε bó ε fiysen bô fiεε fimew ε fí cewcewe diεwε lele le wvú ewu. Geenεn ε wvú dioo mom, faŋ keewu. ³⁵ ε bó mum ta wvú yî kentam e, jo ndvú ye tum kaŋ dvú keegaw ê bikuu bibole. ³⁶ No bó ge nonen mum shii fó no cεyte wvú. ³⁷ ε bó saŋ ŋwa' wvú duŋci fiεε fi bó taε wvú yî kentam e nje fí, mum ta yî kentam e ê we jo ekole kew ε wvú nu le, “Wvun nu Jisos, Nfon Bojuu.” ³⁸ ε bó ta ten bocoŋ bofεε yî bintam e bô bo Jisos, wvumvu εbo εceεy, wvumvu εbo εŋkoŋko jo Jisos. ³⁹ ε bonyii no fele yene Jisos e mεεke lo bikuu, baale wvú bô boncun, ⁴⁰ gayte le, “Wo wvú se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî ediuw e eta, ke fi le ekole kuw! É wo fen nu Waa Nyo', é wo shii yî kentam kie le.” ⁴¹ ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duŋci bonci noo bonyii bô saake woŋ no sεwse ten wvú gayte le, ⁴² “Wvú se fii bonyii bomew se wvú nulo efi kew ekole ŋkuuŋ. Ke wvú nu Nfon bonyii bo Israel. Wvú eshii le yî kentam e keseen é bese emum ebee wvú le. ⁴³ Wvú se gεεle ekole yî Nyo' le. É Nyo' fen koŋke wvú, é wvú fi le wvú keseen no wvú se duu le wen nu Waa

27:35 Mben 22:18 27:37 27:11 27:38 YeSa 53:12 27:39 Mben
22:7-8; 109:25 27:40 26:61, 63 27:42 27:11 27:43 Mben 22:8; Mat
26:63

Nyo'." ⁴⁴ Ε bocoorj ba bò bó to tae yî bintam e bò bo Jisos, no baale ten wvú bò boncun ke nonen.

Ε Jisos kpwe

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ε diuu ke ben leke, ε ekfuη ne jiim woη tfuu gen buy didiuu ditete emvunsheen. ⁴⁶ Ε è ke no nu ke diewe didiuu ditete le, ε Jisos ne fuη foweewe le, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Fì nu le, “Nyo' wem, Nyo' wem, wo laη me nen nje la?” ⁴⁷ Ε bonyii bomew bò to leeme fó dioo yuw, gay le, “Wee wvudvu teje Elayja.” ⁴⁸ Ε wee mvu bó le mum lewte lo kaη mwaanη jo kuca, ffum ê mbvuum mo ηgbwayηgbwayi le, bon yî fite le neke le wvú ewu. ⁴⁹ Geenε ε bomew bonyii gay le “Ke leem nen é beene eyen laa Elayja nu eto efi wvú le!”

⁵⁰ Ε Jisos bvuu wam foweewe, ε keyoy kew mum buy. ⁵¹ Ε fí ne kooy le, ndvu yì to gawsene yew ncese ente to nu ε sele enteleη kew fowe bow buy fokuse biba bifεε. Ε nshe shiw, ε eta wamken, ⁵² ε jém ten yene ye ε bonyii bò è to nu bo Nyo' le nteen bò to kpwekenεε wase mum kase buy yî kpwe le. ⁵³ Ε Jisos ke dioo buy yî kpwe le, ε bonyii bodvu ne gen ê kelaante kè yuule le Jelusalem, ε bonyii nteen yen bó le. ⁵⁴ Ε cee ekole bonyii bo nci le bò bonyii bò bò bó to nu fó ceyte Jisos ke dioo eyen no nshe shiw, bò fieε ficii fi to kooyεε, ε nfan koo bó baay. Ε bó gay le, “Kεcεy, kecεy wee wvun se nu Waa Nyo'.” ⁵⁵ Bokεne nteen to leeme ten fó ntamndwee taale. Ε bokεne ban nu bò to nen'yεε Galilee no bii Jisos e fici wvú. ⁵⁶ ηgoo bó le to nu Maalia Magdalen noo Maalia wvù bwee Jεm bò Yosew, noo bwee boom bo Sebεdee le.

Ɛ bó dwey Jisos

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ɛ è ke no nu ekiɛguu, ɛ cee kpaww mvu wvu Alimatia nɛ to ɛ diee diew nu lɛ Yosɛw. Wvú tɛn to nu wee ɲgoo Jisos mvu. ⁵⁸ Ɛ wvú gen yɛn Baylet e leke lɛ wvú enya gvune di Jisos e ê wen é wen egen edwey. Nonɛn ɛ Baylet mum gay lɛ bó egen enya ê wvú. ⁵⁹ Ɛ Yosɛw fi gvune didvu mum kule ê ndvu yí yuule le, ⁶⁰ mum gen jike ê jem yi ye le ɛ yí bɛɛ fiɛ, ɛ wvú to cow jem yidvu yí kɛmbaan e, mum biɲse kebwee ke tɛ le baɲ diuw jem yidvu dvú, mum nɛnɛ. ⁶¹ Maalia Magdalen bô Maalia wvumvu wɛ to nu fó, ɛ bó ɛ shii mbew jem yidvu le keba keki.

Ɛ bó no cɛyte jem Jisos

⁶² Ɛ ɛkfuɲ buy yuu, ɛ diuu di bó to ké no seysee mwɛɛm mvu mbam wvubole ɛ fey wase, ɛ bocee ncese bo baay baay bô Bofalasii gen yɛn Baylet e, ⁶³ gay ê wvú lɛ, “Wee wvu baay, bese kumyi fiɛɛ fi wee mbiay wɛ to jemɲɛ seke wvú to bɛɛ dvú. Wvú to nu ɛ gay lɛ, è nu ke edioo ɛ buy ɛdiuw ɛta é wen ekase ebuy yí kpwe le. ⁶⁴ No fí nu nonɛn, gayɛ é bonyii egen ɛcɛyte jem egen ebuy ɛdiuw ɛta, njefo bese fane lɛ è nɛlo é boom bew bo ɲgoo le ke enɛ egen ɛcoɲ gvune diew enɛnɛ dvú emum esɛɲɛ ê bonyii lɛ, ‘Wvú nu ɛ buy yí kpwe le.’ é bó ge nonɛn, é yiyin mbiay yi kɛseen efo efey lo yi fwe.” ⁶⁵ Ɛ Baylet gay ê bó lɛ, “Ben ejo bonyii bo nci le é ben ɛ bó egen, é ben egay é bó ɛcɛyte jem yidvu ntay no è nulo é ben ɛcɛyte.” ⁶⁶ Nonɛn ɛ bó mum gen loocɛ fen diuw jem, mum ge nciise yí tɛ di bó to baɲɛ diuw jem dvú, mum gɛɛ bonyii bo nci le bô ɛcɛyte. *

^{27:57} Dito 21:22-23 ^{27:63} 12:40 ^{27:64} 28:13 * ^{27:66} Nciise wvun to nu keege lɛ fo wee efey lo fó kɛ.

28

Ɛ Jisos buy yî kpwe le

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹Ɛ diuu di mbam e ke fey, Ɛ ekfuɲ ke no gbwekene too, Ɛ è nu diuu di fwe yî kema le, Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvumvu wɛ gen keetaa jem. ²Ɛ fí kooy le, nshɛ to nu Ɛ nɛ shiw bô mvungay, njefo nceendaa Tata to nu Ɛ shii we to biɲse kebwee ke tɛ diɛ dî bó to baɲɛ diuw jem dvú mum shii yî dvú le. ³Nceendaa wvudvu nu Ɛ bvushiw bwew to lawkene diwɛ jaɲ e, Ɛ ndvú ye baa nɛn bvuuu. ⁴Ɛ bonyii bô to cɛyte jem ba yɛn wvú le fan baay, ciɲ nɛn kikikiki, gbwekɛn fokuse no jiiɛne diwɛ biɲkpwe bi bonyii le. ⁵Ɛ nceendaa Nyo' wvudvu gay ê bokɛnɛ ba le, “Fo ben efanè kɛ. Me ɲkee lo le ben gomte Ɛ è nu Jisos wvú bó se taɛ yî kentam e. ⁶Kɛ wvú bɛɛ fɛn kɛ, wvú nu Ɛ buy wase yî kpwe le no wvú to gayɛ. Ben eto eyɛn fô wvú se jiiɛ. ⁷Ben emum eɛgen cekey esee ê boom bew bo ɲgoo le le wvú nu Ɛ buy wase yî kpwe le, le wvú nu Ɛ sa wase fwe dvunɛn Galilee. Ben nu ke eyɛn wvú le jó. Ben eyekɛ eyuw, ben nu Ɛ yuw wase no me nseɲɛ ê ben.” ⁸Ɛ bokɛnɛ ba mum ja fô jem cekey cekey bô nfan, geenɛn kɛɲke tɛn njoɲ wvu baay, no lewte gene keegen see ê boom bo Jisos e bo ɲgoo le. ⁹No bó to gene, Ɛ fí kooy le bô bo Jisos to nu Ɛ tasɛn, Ɛ wvú gay bó le le, “Me ɲgayte ben e.” Ɛ bó mum to mbew ye le, gbwe bam bikaa biew, wvum wvú. ¹⁰Ɛ Jisos gay ê bó le, “Fo ben efanè kɛ. Ben eɛgen egay ê boom bo bwɛɛm e le bó eɛgenè Galilee eyɛn me le jó.”

Ɛ bonyii bô to cɛyte jem see fiɛ fi to kooyɛ

¹¹Ɛ bokɛnɛ ba ke nɛ dioo eɛgene, Ɛ fí kooy le bonyii bo nci le bô to cɛyte jem bomew to nu Ɛ nɛ gen ɛlaante gen see fiɛ ficii fi to kooyɛ ê bocee ncese bo baay baay. ¹²Ɛ bocee

ncese bo baay baay bodvu mum kum bonyii bò saake woŋ ε bô bó shii cu ntaŋ, mum baŋ diuw bonyii bo nci le ba bô bigew nteen, ¹³ gay ê bó le, “Ben egaytè ê bonyii le ben se leete boom bew bo ŋgoo le ε se ε to ε coŋ gvune diew ε gen dvú. ¹⁴ É ben seŋe nonen, fí ε ley bitem bi wee sa' le, wvú ε no gomte keenya ŋgew ê ben, é bese eseyse wvú, wvú saa ebvuu enya ŋgew ê ben ke.” ¹⁵ Nonen ε bó mum fi bigew bidvu mum no seŋe ke no bó to gayεε ê bó. Kenfe kedvu kin ε mum ε lam ente jo Bojuu ε to ε buy eben e le bó to coŋ lo gvune di Jisos e.

ε Jisos tum bonyii bew yî woŋ e tfuu

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Lem 1:6-8)

¹⁶ ε boom bo ŋgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow mwaanŋ mum ne gen Galilee, ben gen yî kum wvú Jisos to gayεε ê bó le. ¹⁷ ε bó dioo yen wvú le, wvum wvú. Geenε ε bomew no maŋene wvú. ¹⁸ ε Jisos bence to gay ê bó le, “Bó nu ε nya wase mvuŋgay mvunciim mvu fowe noo mvu fokuse ê me. ¹⁹ Nonen, ben egen le bitum e bicii, egeε ε bonyii nu bonyii bem bo ŋgoo le, eleesè bó ê joo ê diee di Nyo' Ice bô Wan noo Keyoy ke Yuule le. ²⁰ Ben eyεεyì bó le bó egeè fiεε ficii fi me nu ε n'yεεyi ben dvú. Ben eyeke eyuw, me nu enu beene sekecii enŋgen embuy naa kefew kè woŋ nu ke eka.”

28:13 27:64 **28:16** 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 14:31 **28:18** Dan 7:14;
 Mat 11:27 **28:19** 10:5-6; 24:14; Mak 16:15; Luk 24:47; Lem 1:8; Mwm 7:9
 Mat 3:15; Mak 16:16; Lem 2:38; 8:36; 1Kol 1:13-16; Efε 4:5; Jon 3:22; 4:1-2;
 Lum 6:3-4; 2Kol 13:13; Lem 2:38; 8:16; Lum 6:3, 4; Gal 3:27;
 Kolo 2:12 **28:20** 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

Ŋwa' Nyo' Moŋkan mo Monfɛm New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30
